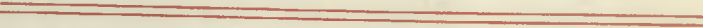

KOBIETA W POEZYI POLSKIEJ

KOBIETA W POEZYI POLSKIEJ

GŁOSY POETÓW O KOBIECIE

ZEBRAŁ

WŁADYSŁAW BEŁZA

WYDANIE DRUGIE

WARSZAWA

NAKŁAD GEBETHNERA I WOLFFA
KRAKÓW. — G. GEBETHNER I SPÓŁKA

1907

**INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA**
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72
Tel. 26-68-63

KRAKÓW. — DRUK W. L. ANCZYCA I SPÓŁKI.

MARYI
ŻONIE MOJEJ

POŚWIĘCAM

SPIS RZECZY

W ABECADŁOWYM PORZĄDKU AUTORÓW.

	Str.
1. ANCYC WŁ. L.	
Drapieżne ptaszę	237
2. ASNYK ADAM.	
Legenda pierwszej miłości	188
Nawrócenie	193
3. ASPIS BOGUMIŁ.	
Czarna róża	307
4. BALIŃSKI KAROL.	
Kwiat paproci	130
5. BAŁUCKI MICHAŁ.	
Nie w porę	244
6. BARTELS ARTUR.	
Ideały	255
Kłótnia Mociudzieja z Mociadziką	257
7. BARTUS MARYA.	
Aktorka	221
8. BEŁZA WŁADYSŁAW.	
Piosenka	368
Przy kaganku	369
Do Polek modlących się po francusku	371
9. BERWIŃSKI RYSZARD.	
Pierwsze sny	269
Do jednej — dla wszystkich	271

SPIS RZECZY.

	Str.
10. BRODZIŃSKI KAZIMIERZ.	
Żona do męża	52
Kobieta	56
11. BIERNACKI MIKOŁAJ.	
Modnie ubrana	249
12. CHAMIEC J. S.	
Ona	247
13. CHŁOPICKI EDWARD.	
Macierzyństwo	276
14. DAWIDOWICZ ALEKSANDER.	
Nie ideały	296
15. DEOTYMA.	
Ptak i dziewczę	105
16. DĘBICKI ZDZISŁAW.	
Mów do mnie	364
Fiołkami ci drogę uścielę	365
17. DOBRZAŃSKI MIROSŁAW.	
Dziewiczy przybytek	310
18. FALEŃSKI FELICYAN.	
Królowa zabawy	162
19. FREDRO ALEKSANDER.	
Z odludków i poety	123
Dziewczyna	125
20. GASZYŃSKI KONSTANTY.	
Mój świat	107
Do młodej dziewczyny	108
21. GAWALEWICZ MARYAN.	
Chichotka	329
Nie kochaj	330
22. GLIŃSKI KAZIMIERZ.	
Kabalarka	323
23. GODEBSKI CYPRYAN.	
Do płci pięknej	34

SPIS RZECZY.

	Str.
24. GOMULICKI WIKTOR.	
Musisz kochać	234
Anielskiej	235
25. GOSŁAWSKI MAURZYCY.	
Miłość	110
26. GOSZCZYŃSKI SEWERYN.	
Gwiazda pokuty	92
27. GUMOWSKI FRANCISZEK.	
Kobiecie	300
28. GRUDZIŃSKI STANISŁAW.	
Przy okienku	289
Na balu	290
29. ILNICKA MARYA.	
Do sióstr moich	217
30. JABŁOŃSKI HENRYK.	
Córa Podola	147
Pierwsza miłość	148
31. KARPIŃSKI FRANCISZEK.	
Trzeba się kochać	29
Przypomnienie miłości	30
Do mojej przyszłej	31
32. KASPROWICZ JAN.	
Chłopska dola	333
Czem jesteś dla mnie	335
Twe oczy	336
33. KNIAŻNIN DYONIZY.	
Matka obywatelka	25
Trzy przymioty	27
34. KOCHANOWSKI JAN.	
Szacunek dobrej żony	1
Słodką jest niewolą miłość	2
35. KOCHOWSKI WESPAZYAN.	
Sen o kobiecie	11

SPIS RZECZY.

	Str.
36. KONOPNICKA MARYA.	
Jej pamięci	224
Swaty	226
Czy zginie	228
37. KORZENIOWSKI JÓZEF.	
Modląca się	127
38. KRASICKI IGNACY.	
Do młodej matki	13
Małżeństwo	14
39. KRASIŃSKI ZYGMUNT.	
O życia ranku	81
Do Beatryczy	82
Po śmierci	83
Módl się ty za mnie	87
40. KRASZEWSKI J. I.	
Dusza kobiety	128
Czy powróci	129
41. KRAUSHAR ALEKSANDER.	
Miłość kobiety	242
42. LANGE ANTONI.	
Fragment	355
43. LENARTOWICZ TEOFIL.	
Kapryśna	155
Zrozpaczona	157
Wspomnienie	159
44. MALCZEWSKI ANTONI.	
Z poematu Marya	62
45. MERZBACH HENRYK.	
Ona	240
46. MICKIEWICZ ADAM.	
Do Maryli	67
Na Alpach w Splügen	69
Śmierć pułkownika	70
Zosia z «Pana Tedeusza»	72

SPIS RZECZY.

	Str.
47. MIRON.	
Spotkanie	261
Sny złote	262
48. MORAWSKI FRANCISZEK.	
Matka do córki	58
Przy grobie żony	61
49. MORSZTYN ANDRZEJ.	
Na oczy	9
Do serca	9
50. NIEMCEWICZ JULIAN.	
Panna Guzdralśka	41
51. NIEMOJEWSKI ANDRZEJ.	
Starowina	358
52. NORWID CYPRIAN.	
Polka	136
53. ODYNIĘC A. E.	
Branka Litwina	101
Dziewczę i gołąb	104
54. Z OPATÓWKA STEFAN.	
Uparta	280
55. OPPMAN ARTUR. — OR-OT.	
Romans Księcia Pepi	366
56. ORDON WŁADYSŁAW.	
Stara panna	314
Nie wesołe wesele	319
57. PAJGERT ADAM.	
Po czytaniu Iliady	273
Do najmiłszej	275
58. POL WINCENY.	
Polka	115
Polskie dziewice	117
Zalecanki	119
59. PRUSZAKOWA SEWERYNA.	
Do Polek	207

SPIS RZECZY.

	Str.
60. ROMANOWSKI MIECZYŚLAW.	
Czy ja cię kocham	266
Rozkochany	267
61. RYDEL LUCYAN.	
Bajka o Kasi i Królewiczu	342
62. SIEMIENSKI LUCYAN.	
Śpiący Milton	180
Sonet	182
63. SŁOWACKI JULIUSZ.	
Sumienie	77
Przekleństwo	78
Stokrotki	79
64. SOWIŃSKI LEONARD.	
Wyznanie	263
Z dytyrambu pierwszej miłości	265
65. STAFF LEOPOLD.	
O tęskniącej królewnie	352
66. SZYMANOWSKI WACŁAW.	
Jedna z wielu	171
67. SZYMONOWICZ SZYMON.	
Sielanka	4
68. SYROKOMLA WŁADYSŁAW.	
Co się przyśni	132
Nie kochaj mnie	133
Piosenka wieśniaczki litewskiej	134
69. ŚWIDZIŃSKI KAROL.	
Zośka	282
70. TETMAJER-PRZERWA KAZIMIERZ.	
Dusza kobiety	337
Nie moja lecz twoja wina	338
Szukałem ciebie	340
71. TREMBECKI STANISŁAW.	
Do Irydy	18

SPIS RZECZY.

72. UJEJSKI KORNEL.	Str.
Piosenka do snu	140
Spowiedź serca	141
Terkotka	145
73. URBAŃSKI AURELI.	
We śnie	303
74. WASILEWSKI EDMUND.	
Wiązanie Anielce	184
Krakowiak	185
75. WĘGIERSKI KAJETAN.	
Do Rozyny	23
Jaka ma być żona moja	23
76. WITWICKI STEFAN.	
Czary	113
77. WOLSKI WŁODZIMIERZ.	
Akacya	153
78. WORONICZ J. P.	
Ślubny upominek	37
79. WYSPIAŃSKI STANISŁAW.	
Na krakowskim zamku wesele	348
80. ZALESKI J. BOHDAN.	
Skromnisia	88
Oczarowany	89
Zakochana	91
81. ZAGÓRSKI WŁODZIMIERZ.	
Ballada jakich wiele	252
82. ZIELIŃSKI GUSTAW.	
Nie mogą być twoją	151
83. ZIMOROWICZ SZYMON.	
Z Roksolanek	7
84. ZMORSKI ROMAN.	
Odpowiedź na pytanie	231
85. ZNATOWICZ EDMUND.	
Dziewczyzna	286

SPIS RZECZY.

86. ŻMICHOWSKA NARCYZA.

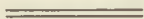
Zakłęcie 201

Oczywistość 202

Miłość kobiety 203

87. ŻUŁAWSKI JERZY.

Przez Cmentarz 203

SZACUNEK DOBREJ ŻONY.

=

Może kto ręką sławy dostać w boju,
Może wymową i rządem w pokoju;
Lecz, jeśli żona męża nie ozdobi,
Mąż próżno robi.

Kto z gospodarstwa, a kto zaś z wysługi
Zbierze pieniądze i z kupiectwa drugi;
Jeśli się żona nie przyłoży k'temu,
Zginąć wszystkiemu.

Żona uczciwa ozdoba mężowi
I najpewniejsza podpora domowi:
Na niej rząd wszystek: swego męża ona
Głowy korona.

Ona mężowym kłopotom zabiega,
I jego wczasu na wszystkim przestrzega,
Ona wybawić troskę umie z głowy,
Słodkimi słowy.

Ona dziateczki ojcowi podobne
Rodzi, skąd rosną pociechy osobne;
Ani już spadków upatrują krewni,
Dziedzica pewni.

Trzykroć szczęśliwy, któremu Ty zdarzysz
Ten związek Panie! ale zły towarzysz
Odejmie wszystko, że troski w pół wieka,
Zgryzą człowieka.

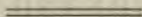
SŁODKĄ JEST NIEWOLĄ MIŁOŚĆ.

Złota to strzała i krom wszego jadu była,
Którą mię niepochybna miłość ugodziła,
Bo ja w swem miłowaniu troski nie znajduję,
Owszem, radość na sercu niewymowną czuję.

Nie to niewola służyć temu; ale służyć temu,
Kto twych posług niewdzięczzen, to się największemu
Nieszczęściu równa; tobie dzięki bądź miłości,
Iżeś mię uchowała takowej żałości.

Ma to twarz twoja panno, wszechpiękniejsza w sobie,
Ze człowiek rad i nie rad musi służyć tobie.
Ale to zaś niosą twe święte obyczaje,
Ze, by kto mógł być wolen, raczej ci się daje.

Chciałbym być tak szczęśliwym i życzyłbym sobie,
Abym już tę na wieki łaskę znał po tobie;
A bodaj ta wdzięczna twarz odmiany nie znała,
Byś dobrze i Sybillę laty przerównała.

SIELANKA.

=

Sroczka krzekce na płocie, będą goście nowi,
Sroczka czasem omyli, czasem prawdę powie.
Gdzie gościom w domu rado, sroczce zawsze wierzą,
I nie każą się kwapić kucharzom z wieczerzą.
Sroczko, umiesz ty mówić, powiedz gdzieś latała?
Z którejś strony goście jadące widziała?
Sroczka krzekce na płocie, pannie się raduje
Serduszko, bo miłego przyjaciela czuje.
Jedzie z swoją drużyną panicz urodziwy,
Panicz z dalekiej strony; pod nim koń chodziwy,
Koń łysy, białonogi, rząd na nim ze złota.
Panno! gotuj się witać, już wjeżdża we wrota;
Już z koni posiadali, wszystko się podworze
Roześmiało, jak niebo od wesołej zorze.
Witamy cię paniczu dawno pożądany,
Czeka cię upominek tobie obiecany,
Obiecany od Boga i od domu tego.
Po obietnicę trzeba wsiadać na rączego;

A ty się gdzieś zabawiasz, już nam nie stawało
Oczu, wyglądając cię, winienesz nie mało
Sam sobie, a pogonić trudno i godziny.
Cóżbyś rzekł, gdyby to był otrzymał kto inny?
Lecz ty myśli uspokój mój paniczu drogi!
Nie darmo cię tu przyniósł twój koń białonogi,
Pryskął we wrota wchodząc; znać, żeśmy tu radzi,
Radziśmy wszyscy tobie i twojej czeladzi.
Już i matka i panna witać cię wychodzi,
Poprzedź ich ręką: tobie poprzedzić się godzi.
I czołem uderz nisko, jest dla czego czołem
Uderzyć, a nie chciej się za gościnnym stołem,
Aż otrzymasz co pragniesz; wszystko z czasem płynie,
Co ma być jutro, niechaj będzie w tej godzinie.
I ty matko nie zwłaczaj, czyni coś umyśliła,
Żadna rzecz się nie kończy, gdzie rozmysłów siła.
Panno! czas już rozpuścić warkocze rozwite,
Czas oblec szaty, takiej sprawie przyzwoite;
Stróście pannę do ślubu, sąsiady życzliwe,
Ślub święty jest i wasze prace świątobliwe.
Wszak też wam tę przysługę przedtem oddawano,
Toż i za matek waszych w obyczaju miano.
Kapłanie, gotuj stułę; zbladłeś nam paniczu,
Bo i pannie łza za łzą płynie po obliczu.
Przelekłeś się paniczu, bojaźń ta od Boga,
Szczęście tam bywa, kędy bywa taka trwoga.
Nie płacz panno, bo rzekną, że płaczesz z radości,
Pomyśli kto i gorzej; bo siła zazdrości.
Nie pierwsza ty od matki wychodzisz z opieki;

Aboś chciała na łonie jej mieszkać na wieki?
I ona przy matce swej nie wiecznie mieszkała,
I tyś się nie dla tego tak tu wychowała.
Jużeście w stadle świętem, wszyscy wam dajemy
Na szczęście, i miłego życia winszujemy:
Bodajeście wiek długi z sobą pomieszkali,
Bodajeście wszelakich pociech doczekali!
Potrawy postawiono — do stołu siadajcie,
W pośrodku miejsce pannie z panem młodym dajcie;
Im ci z sobą być; tak więc dwa szczepy zielone
Stoją w nadobnym sadzie pospołu sadzone.
Panna nie wzniesie oka, serduszko w niej taje,
A pan młody, długiemu objadowi łaje...
Sroczko! z dobrą nowiną do nas przyleciała,
Bodajes i u sąsiad także zakrzeczała!

Z «ROKSOLANEK».

Moje miłe rówiennice,
Powieм wam swą tajemnicę:
Żałosna, nie mała,
Szkoda mnie spotkała.

Nie we złocie, ni w dostatku,
Ale w najprzedniejszym statku:
Pół roku minęło,
Serce mi zginęło.

Nie był nikt czasu tej zguby,
Tylko mój jedyny luby;
Przecie z tej przyczyny,
Nie damę mu winy.

Bo nie brał on serca mego,
Gdyż samo zbiegło do niego:
Aż z swej dobrej woli,
Zostało w niewoli.

Jeszcze mu dziękuję za tę
Uczynność, że moją stratę,
W tak znacznej potrzebie,
Przytulił do siebie.

Inszej mu nie dam nagrody,
Tylko połowicę szkody;
Na czym mało-li ma,
Niechaj wszystko trzyma.

Nie zechce-li przestać na tym,
Wiem, co ja uczynię zatym:
Bym nie zbyła duszę,
Za sercem pójść muszę.

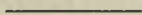
Żadna panna ani pani,
Wierzę, tego nie nagani,
Ile białogłowie,
Miłe mi jest zdrowie.

Choćbym nie rada, ja tuszę,
Przecie tak uczynić muszę:
Bez serca, wszak wiecie,
Trudno żyć na świecie!

NA OCZY.

Zdybała dziecię Wenery w ogrodzie
Rwąc wonne kwiatki Jaga, przy pogodzie;
Chciał przed nią uciec, ale uwikłany
W ziołach, różane wziął od niej kajdany.
Smęcił się z przodku, ale obaczywszy
I twarz piękniejszą i wzrok dobrze żywszy
Niż u swej matki: — polubił okowy,
I rzekł — już z niebem rozstać się gotowy:
Takich mi właśnie oczu było trzeba,
Skąd lepiej będę strzelał niżli z nieba.

DO SERCA.

Serce, nie skarż na okowy,
Całuj ogniwa tego łańcucha,
W którym cię trzyma, na okup nowy,
Dobra otucha.

Wolności stracenie,
Miej za zysk i dziękuj uniżenie;
Bo dla ślicznej Heleny,
Jak twarz niema ceny,
 Tak i więzienie.

Twarde pęta toć osłodzi,
Żeć wiecznie świeci słoneczne lice,
Bo gdzie twarz jej swe blaski rozwodzi,
 Niemasz ciemnice.

Ani cię łyzy głośnie,
Ani frasunki trapią nieznośnie,
Bo bytność Heleny,
Powypędza treny,
 Z ust twych żałośnie.

Cierp me serce, cierp niewolą,
Ani się w szczęściu żałuj na szkodę,
Wszystkie me zmysły tę służbę wołają,
 Niżli swobodę.

Niech cię tylko w wągle
Spalonym, widząc, dozwoli nagle,
Gdy dobry wiatr wienie,
Podnieść ku Helenie,
 Nadziei żagle.

SEN O KOBIECIE.

A we śnież to czy na jawi,
Ten mię widok luby bawi?
Czy przez jakie zachwycenie,
Patrzę na śliczne stworzenie?

Nie wiem sami i anieli,
By tej postaci być mieli;
I *Helena* chwalna strasznie,
Przed jej cerą pewnie zgaśnie.

Twarz białością śnieg przechodzi,
W niej rumieniec środkiem brodzi,
Korale te farby mają,
Gdy je z perły pomieszają.

Płec nadobna, oczy wdzięczne,
Jak w pełni światło miesięczne,
Brwi jej, co kruk są czerności,
A ząbki z słoniowej kości.

Czoło śliczne, wygładzone,
Jak niebo wypogodzone,
Usty kiedy najmniej ruszy,
W zachwyceniu być mej duszy.

W mowie swojej ma te dary,
Ze przechodzi i nektary,
Gdy się gniewa, tej postaci,
Jak gdy kanar z miodem zbraci.

W drobne cyrki warkocz kręty,
Tuż się zwiesza nad drażnięty;
Na nie oko snadnie natrze,
Dwa ich ryte w alabastrze;

Z którego kształt wszystek ciała,
Natura uformowała,
Jakby ją przed wszystkim ludem,
Chciała mieć gładkości cudem.

Kiedy chwałę to co widzę,
Lubo się niczem nie brzydzę,
Dopierożbym chwalił i to,
Co przed oczyma zakryto.

Aliści sen ten rozkoszy,
Odbiegłszy mię, w lot rozptloszy,
I ono śliczne widziadło,
Z oczu moich się wykradło.

DO MŁODEJ MATKI.

(KATARZYNY Z KRASICKICH STADNICKIEJ).

O matko dobra! co za dawnym wiekiem
Idziesz, choć jesteś i młoda i ładna;
Co znasz, iż płód twój przecie jest człowiekiem,
A w czasach naszych zbyt rzadko przykładna,
Żono poczciwa, rozumna i miła,
Śmiesz sama karmić to, coś upowiała.

Taj się, bo cnota teraz pośmiewiskiem,
Taj się, bo dobrą już się być nie godzi;
Tak wiek, nie rzeczą światły, lecz nazwiskiem,
Nad dawną cnotą zuchwale przewodzi:
I gdy przepisy wiekotrwałe maże,
Śmie szydzić z tego, co natura każe.

Pod Jagiełłami, Wazami i Piastą,
Poczciwa dzikość rozrządzała domy:
Lepiej niż damą, było być niewiastą,
Nasz wiek syt w zbytki, istotnie poziomy

Zrządził, iż zniósłszy dawne grubijaństwo,
Utraciliśmy i cnotę i państwo.

Płci wdzięczna! kiedy męska tak odrodna,
Dawaj przykłady, zawstydz, wzbudź ospałych,
Płci wdzięczna! stań się uwielbienia godna,
Radź, karm, pielęgnuj w umyśle wspaniałych;
Zgładź i wiek przyszły, co dzisiejszy szpeci,
Z pocziwych matek, dobre będą dzieci.

MAŁŻEŃSTWO.

SATYRA.

Chcesz się żenić, winszuję ale nie zazdroszczę,
To więc, co potem poznasz, a co się dziś troszczę,
Ja opowiem. Ów Adam, ów najpierwszy człowiek,
Zasnął; gdy się obudził, za otwarciem powiek
Postrzegł... — Co! — Oto Ewę, dobro nieskończone.
Bóg wyjął mu kość z boku i zrobił z niej żonę.
Gdybyć to tak i teraz; próżne korowodów
Byłyby nasze stadła, a stąd mniej rozwodów.
Ale się świat zestarzał: Adamowe wnuki,
Porzuciwszy dziadowskie, pocziwe nauki,
Niby to rozumniejsi, źli męże, złe żony,
A nasz wiek osiemnasty niby oświecony,
A w samej rzeczy głupi, cóż zrobił, złe stadła,
Jegomość nadto dobry, jejmość zbyt rozjadła.

A kiedy jejmość dobra, jegomość jak jęda,
 Jak ma być dobre pasmo gdy zepsuta pręda!
 Cóż więc jest stan małżeński? rzecz w opisie trudna,
 Rzecz z jednej strony wdzięczna, z drugiej strony nudna,
 Konieczna jednak, muszą być żony i mężę:
 Jarzmo jest: tych zysk, miłość tamtych kiedy sprzęże,
 Muszą dźwigać. Chcesz i ty, odwaga nie lada:
 Ale że dosyć liczna kompanów gromada,
 Idziesz śmiało. Poczekaj, nie będę ja bawił,
 Kto wie, może dla ciebie los się ułaskawił,
 Może za nader szczęsną wyroków spuścizną,
 Będzie tobie lekarstwem, co drugim trucizną.
 Możeś jeden z tysiąca, ale liczbę zmniejsz.

Choćby też i fałszywe, niech będą grzeczniejsze
 Wyrazy mojej rady: szanujmy płeć piękną.
 Jakaż jest twoja Filis? — Niech wszyscy uklękną!
 — Toś amant: siądźże na koń a ujawszy pikę,
 Nowy Roland, głoś światu twoją Angielikę.
 Ścinaj karty, olbrzymy, smoki, czarownice,
 Niech zna każdy, nad twoją iż oblubienicę
 Piękniejszej w świecie nie masz. Tak romanse każą
 Ale nie zdrowy rozum: ten pod swoją strażą,
 Jeśli chcesz, by cię trzymał, posłuchaj co radzi:
 Uwaga w każdym dziele nigdy nie zawadzi.
 Więc zdatna i w miłości: namyśl się mój bracie,
 Lepsza przykrość przed stratą, niżli żal po stracie.
 Piękne twojej powaby, lecz to wierzchnie wdzięki;
 To co wewnątrz istotne: więc dobrej poręki
 Trzeba na to, co wewnątrz. Wdzięczna, hoża, ładna,

Ale myślą pozory a piękna płeć zdradna.
 Przejdzie rozkosz, nastąpi sytość po użyciu,
 Znikną wdzięki: a w dalszem natenczas pożyciu,
 Jeśli węzły wzajemne nie wzmocni szacunek,
 Nastąpi umartwienie, nudność i frasunek,
 Dopieroż, kiedy jejmość, coć się w serce wkradła,
 Stanie się podejrzliwa, i przykra i zjadła;
 Kiedy się codzień z nowym humorem popisze,
 I coraz w domu inne ujrzysz towarzysze,
 Kiedy w związłych przymówkach do serca przygryzie,
 A to, co ci przyniosła w swojej intercyzie,
 Stokroć na dzień wymówi, odpowiedzieć trudno:
 Bić, niegrzecznie; zamilczeć i przykro i nudno.
 O! święty Sokratesie — tak cię Erazm mienił,
 Nie byłbyś nigdy świętym, gdybyś się nie żenił:
 Zyskałeś uwielbienie, zyskał świątobliwość...
 Któż cię świętym uczynił? małżeńska cierpliwość.
 Dajmy jednak, iż twoja nie w Xantypów rzędzie,
 Dobra, cicha, powolna, wstrzemięźliwa będzie;
 Pokorna jak dewotka, wstydliva jak mniszka,
 Jednem słowem, jak owa w teatrach Agnieszka.
 A wiesz co się z Agnieszki oblubieńcem stało?
 Wielu się na pozorach płonnych oszukało:
 O Arnolfy nie trudno... Aleś ty szczęśliwy,
 Wierzę, że twojej pozór szczerzy i prawdziwy.
 Dobry towar, a ja go choćbym mógł, nie kupię.
 Wiesz dla czego? Agnieszki kiedy nie złe — głupie. —
 — Tem lepiej! — Owszem gorzej, grubo taki błądzi,
 Który głupstwo przymiotem dla żony być sądzi.

Najlepiej środek obrać: dumne animuszem,
Umieją mądre, kornet czynić kapeluszem.
Niech będzie oświecona, rozum nie zawadzi,
Ale rozum powolny, co powinność radzi;
Rozum, co zna podległość: może to niegrzecznie,
Przecież żony podległe muszą być koniecznie.
— To się lepiej nie żenić. — Czyż kupiec frymarczyć
Nie powinien dla tego, gdy zysk wydostarczyć
W jednym handlu nie może? W innym zysku szuka,
Złe stało nieszczęśliwe, dla drugich nauka;
Zła małżonka, treść nędzy; lecz kiedy pocziwa
W dwójnasób szczęścia, pociach natenczas przybywa.
Jedno słowo, los życia; nieznośny po stracie,
Najszczęśliwszy gdy z zyskiem.

Żeńże się, mój bracie!

DO IRYDY.

=

Od niebieskiej piękniejsza kolorów obręczy,
Ciebie, Irydo, wielbię pod imieniem tęczy;
Zbiorze wdzięków, co innym oszczędnie rozdała,
Na ciebie z rozrzutnością natura wylała.
Do kogo piszę, każda z twych rywalek zgadła,
Ty wątpisz, poradźże się natychmiast zwierciadła.
Jeśli twoja ostrożność schlebne go rozumie,
Radź się czystego źródła, to zmyślać nie umie.
Macie Włosi Wenery posąg przednio ryty,
I obraz, gdzie jest duch jej pod farbą ukryty.
Pysznicie się i słusznie; my się pysznić mamy
Słuszniej, mając piękniejsze w naszym kraju damy.
Z ciebieby starożytni, Irydo, malarze,
Kształtność biorąc, Boginią wstawili w ołtarze.
Nietylko jest serc czułych śliczność twoja celem,
Jeszcze jesteś wybornym grzeczności modelem;
Tobie nasz hołd należy, tobie pełna chwała,
Nie bądź nazbyt cnotliwa, będziesz doskonała:
Skromności dając dowód przez politowanie,

Po gajku biegając, mijasz inne panie;
Ładnie się wydawały: zszedłszy się na końcu,
Tak przy tobie pogasły, jak gwiazdy przy słońcu,
To dziś dłużej niż wczoraj kilku minutami,
Oglądając się na cię świeciło nad nami.
Sam widziałem, widziałem, gdyś się na upały
Skarzyła, w tym momencie zefiry zawiąły.
Jeżeli fałsz utwierdzam, o grono dziewięci
Dziewcząt, spraw niech północnym mój wiersz lodem
Lubiąc wolność miłości, znając dobrze wniki, [trąci.
Na które ona wpędza swoje hołdowniki,
Umyśliłem nie kochać aż do życia kresu:
Mam ja serce z żelaza, lecz ty masz z magnesu!
Włócznia moją rozrywką, mieszkaniem las dziki.
Prześladuję szkodliwe żubry, łosie, dziki,
Aż dotąd sama srogość mą zabawą była,
Tyś mię pierwsza, lrydo, wzdychać nauczyła.
Cóż to jest? gdy cię ujrzę, zaraz kolor mienię,
Albo blednieję, albo zbyt nie się czerwienię.
Gdy chcę do ciebie mówić, miesza mi się mowa.
Źle połączone, często wpół przecięte słowa.
Postępując ku tobie wczoraj w zmrok, dziś rano,
Ledwie mnie moje drżące wstrzymało kolano.
Gdy po dziennych fatygach zaśnie moja dusza,
Twym się cieszy obrazem z łaski Morfeusza;
Różne przyjemne we snach często widzę dziwy,
Powiem ci z nich ostatni, bo jest osobliwy.
Nie żartuj ze mnie proszę, że ci chcę sny prawić,
Wiele się ich jawiło i może ujawić,

Mój sen zaś był takowy: — Skorom zamknął oczy,
Widzę, że do mnie jakiś miły chłopczyk kroczy,
Nagi, lecz nie ubogi; bowiem złote strzały,
Łuk, pochodnia, panięciem być go wydawały;
Uśmiech miał ten sam co ty, skład i kolor twarzy
Takowy, wesołość w nim, jak w tobie się żarzy;
Oczka nie wiem czy także miał sobie nadane,
Bo złotolitą wstęgą były przewiązane;
Szedł jednak, jakby widział. Lubo wrostem mały,
Ale jak rycerz jaki zdawał mi się śmiały.
— «Pójdź ze mną (mówi do mnie), w te pieczary ciemne,
Moja pochodnia lochy oświeca podziemne;
Wprowadzę cię do skarbów, których strzegą Gnomy». —
Ja, który nawet przez sen nie bywam łakomy,
Odrzuciłem z pogardą radę pacholęcia;
Lecz to, nie odstępując swego przedsięwzięcia,
Ujawszy mię szczupluchną lecz silną prawicą,
Iść przed sobą okropną przymusza ulicą.
Mijam cuda natury, mnogie Pluta zbiory
I niezliczone którem spostrzegł dziwotwory;
Co mnie najwięcej w onej przeraża otchłani,
Gdy je szybko przebiegam — widzę Ciebie Pani,
Do niezbędnego Gnoma zgrzybiałego laty,
Przywiązaną za rączkę plecionymi kwiaty.
Wzrok mój był oszukany, lecz doszedłem uchem,
Że te były straszliwym podbite łańcuchem.
Tu mój wódz z gniewem rzecze:

— «Czy znasz mię lrydo!

Ja jestem ów od ciebie wzgardzony Kupido,

Jam prosił boga Menhy, ażeby za karę,
Tę nierozdzielnie z tobą powiązał poczwarę;
Okrutna nieużytość i twój umysł dumny,
Nie jednego zapędził kochanka do trumny.
Wszystkich wdziękiem wabiąca, nikomu łaskawa,
Zawsze pyszną deptała nogą moje prawa;
Jesteś więc dla mej zemsty, dla przykładu ludom,
W wieczny pożar oddana tęsknocie i nudom».
Niedość, że mściwy bożek butną mową grzeszył,
Jeszcze ci pierś perłową, srogo strzałą przeszył.
Rzucę się nań, chwytam go, wnet się wyswobodził,
I byłem jadowitym w serce mi ugodził.
Krzyknę z bólu i mój krzyk przeraźliwy budzi
Smaczno śpiących sąsiadów i służących ludzi.
Pełno ich jest w przysionkach, pełno i na sali,
Ci mniemają że gore, ci że dom się wali!
Powiedziawszy o marze, co mi sen poduszcza,
Ledwie wierząca pokój wróciła mi tłuszcza,
Lecz wprawdzie tak mnie ówsen złudził czy nie złudził.
Lubo już czasu wiele jakem się obudził:
Czuję potężne skutki postrzału mojego...
Powiedz, luba lrydo, czy nie czujesz tego?

Mój sen zaś był takowy: — Skorom zamknął oczy,
Widzę, że do mnie jakiś miły chłopczyk kroczy,
Nagi, lecz nie ubogi; bowiem złote strzały,
Łuk, pochodnia, panięciem być go wydawały;
Uśmiech miał ten sam co ty, skład i kolor twarzy
Takowy, wesołość w nim, jak w tobie się żarzy;
Oczka nie wiem czy także miał sobie nadane,
Bo złotolitą wstęgą były przewiązane;
Szedł jednak, jakby widział. Lubo wrostem mały,
Ale jak rycerz jaki zdawał mi się śmiały.

— «Pójdź ze mną (mówi do mnie), w te pieczary ciemne,
Moja pochodnia lochy oświeca podziemne;
Wprowadzę cię doskarbów, których strzegą Gnomy». —
Ja, który nawet przez sen nie bywam łakomy,
Odrzuciłem z pogardą radę pacholęcia;
Lecz to, nie odstępując swego przedsięwzięcia,
Ujawszy mię szczupluchną lecz silną prawicą,
Iść przed sobą okropną przymusza ulicą.
Mijam cuda natury, mnogie Pluta zbiory
I niezliczone którem spostrzegł dziwotwory;
Co mnie najwięcej w onej przeraża otchłani,
Gdy je szybko przebiegam — widzę Ciebie Pani,
Do niezbędnego Gnoma zgrzybiałego laty,
Przywiązaną za rączkę plecionymi kwiaty.
Wzrok mój był oszukany, lecz doszedłem uchem,
Że te były straszliwym podbite łańcuchem.
Tu mój wódz z gniewem rzecze:

— «Czy znasz mię Irydo!
Ja jestem ów od ciebie wzgardzony Kupido,

Jam prosił boga Menhy, ażeby za karę,
Tę nierozdzielnie z tobą powiązał poczwarę;
Okrutna nieużytość i twój umysł dumny,
Nie jednego zapędził kochanka do trumny.
Wszystkich wdziękiem wabiąca, nikomu łaskawa,
Zawsze pyszną deptała nogą moje prawa;
Jesteś więc dla mej zemsty, dla przykładu ludom,
W wieczny pożar oddana tęsknocie i nudom».
Niedość, że mściwy bożek butną mową grzeszył,
Jeszcze ci pierś perłową, srogo strzałą przeszył.
Rzucę się nań, chwytam go, wnet się wyswobodził,
I bełtem jadowitym w serce mi ugodził.
Krzyknę z bólu i mój krzyk przeraźliwy budzi
Smaczno śpiących sąsiadów i służących ludzi.
Pełno ich jest w przysionkach, pełno i na sali,
Ci mniemają że gore, ci że dom się wali!
Powiedziawszy o marze, co mi sen poduszcza,
Ledwie wierząca pokój wróciła mi tłuszcza,
Lecz wprawdzie tak mnie ów sen złudził czy nie złudził.
Lubo już czasu wiele jakem się obudził:
Czuję potężne skutki postrzału mojego...
Powiedz, luba lrydo, czy nie czujesz tego?

DO ROZYNY.

Spojrzyj Rozyno, jak świat szeroki,
Na ziemię, morze i na obłoki:
Bogów i ludzi, ryby, zwierzęta,
Słodka miłości wabi ponęta.

Jaki błąd próżny, wielu nas łudzi,
Ze miłość służy tylko dla ludzi!
Jak my się dzisiaj bardzo zepsuli,
Ptaszki, ach! ptaszki, kochają czulój!

Czyś nie widziała gołębi dwoje,
Jak dzióbki łączą miłośnie swoje?
Czułość wzajemna, co ich upaja,
Zda się, że każde piórko podwaja.

Dlaczego słowik przed słońcem wstaje?
Bo miłość tkliwa spać mu nie daje...
Czemu tak jego przyjemne pienia?
Bo to miłości czułej natchnienia.

I takich istot w naturze siła,
Którym ze czucia dar odmówiła,
Same się kochać nie będąc w stanie,
W innych przynajmniej niecą kochanie.

Dla tego strumyk szemrze w swym biegu,
By Amant wzdychał przy jego brzegu;
I wonne kwiaty i miękkie trawy,
Są dla miłosnej stworzone sprawy.

Idąc Rozyno za przyrodzeniem,
Żyjmy jedynie miłości tchnieniem,
Związek na wieki słodki i ścisły,
Niech nasze spaja serca i zmysły.

JAKA MA BYĆ ŻONA MOJA?

Pierwej ja się nie ożenię,
Aż póki w mej przyszłej żenie,
Znajdą mili towarzysze
Wszystko to, co tu wypiszę:
Piękne lica, lata młode,
Zdrowie, nadobną urodę,
Dobrą duszę, serce czułe,
I z dukatami szkatułę.

Wychowanie w domu dane,
Nie modne, nie formowane;
Ambycję, gust do cnoty,
Te są, których chcę, przymioty.
Miłość pierwszą, rozum zdrowy,
Nie modny, nie romansowy,
Wdzięki w farbach nie szukane,
I pieszczoty nie zmyślane.
Nie chcę ja tych nauk po niej,
Których sama jej płeć broni;
Dosyc tej nauki za nią,
Umieć być żoną i panią.
Przytem, niechaj będzie skromna,
W statku małżeńskim niezłomna,
Bo ja nie chcę być żonatym,
Przeto, żeby być rogatym.

MATKA OBYWATELKA.

Śpij moje złoto, śpiewała,
Kołysząc matka swe dziecię;
Śpij moja nadziejo cała,
Moje ty życie!

Usnęło słabe nieboże,
Dosyc się, dosyc spłakało;
Po płaczu lepiej też może,
Będzie mi spało.

Dziecię! o wieleż to biedy
Mieczyna musi znieść głowa,
Nim się pociecha jej kiedy
Z ciebie wychowa!

Wieleż ja z czasem odbiorę
Miłej mi za to wdzięczności,
Gdy z ciebie uznam podporę
Mojej starości.

Gdy więc i sercem i głową
Nie dasz przodkować nikomu,
Przydając coraz cześć nową,
Dla twego domu.

Gdy się kraj cały zdumiewać
Nad każdym twej cnoty czynem,
A sława będzie mi śpiewać:
Żeś moim synem!

Któż wie, co jeszcze być może?
Ach! sztylet serce przenika...
Poczwara jakaś... O! Boże!
Staje mi dzika...

Może to nikczemnik jaki,
Co ma swe imię znieważyc,
Lub na postępек wszelaki,
Niecnoty zażyć?

Wstydu on mego przyczyna,
A może i śmierci jeszcze;
Gdy ujrzę niewdzięcznym syna,
Którego pieszczę?

Ojczyzny zdrajca i zbrodzien,
Może krew braci rozleje?
Ach! serca mego niegodzien;
Cała truchleje!

Tażby nagroda — i ta mi
Pociecha z siebie być miała?
Rzekła: i oczy swe łzami,
Gorzko załała.

TRZY PRZYMIOTY.

Ziemskich niebianek trzy widzę przymioty,
Z których powinny celować:
To jest, z piękności, rozumu i cnoty,
Temi świat mogą zhołdować.

Lub te trzy razem niech własności mają,
Chcąc doskonale przewodzić:
Lub gruntowniejszej niechaj się chwytają,
Chcąc jedną drugie nagrodzić.

Gdy Kupid zechce w kim ogień wyjawić,
Gdy strzałka urani złota:
Piękność poduszcza, rozum umie bawić,
Lecz sama przywiąże cnota.

Słuchaj Klimeno! jedną rzecz ci powiem,
Co młody Doryl uczynił.
Muszę go chwalić, jeden on albowiem,
W miłości najmniej przewinił.

Trzy miał kochanki; naprzód Nicę kochał,
Piękniejszą nad inne nimfy;
Palił się do niej, mdlał, wzdychał i szlochał,
Ta zaś czyniła mu finfy.

Drugą w tym razie poznał Amarylę;
Rozum i dowcip jej służył,
U niej przebywał, z nią przepędzał chwile,
I zabaw najmiłszych użył.

Trzecia zaś Fillis między nimi była,
Do której najmniej się palił:
Pocziwa, czuła, rzetelna i miła,
Szacował onę i chwalił.

Zgadnij, do której swe serce objawił,
I którą bardziej ocenił?
W pięknej się kochał, z rozumną się bawił,
A z cnotliwą się ożenił.

TRZEBA SIĘ KOCHAĆ.

=

Trzeba się kochać słodka Rozyno,
Póki rzeźwiejsze lata nie miną,
Nato ci serce i piękność dana,
Żebyś kochała — była kochana.

Trzeba się kochać, wszystko ci gada,
Co tylko żyje, co sobą włada,
Temi prawami rządzi się wiecznie,
Trzeba się kochać, trzeba koniecznie.

Kiedy się trafią oczy przychylne,
Wprzód się szukają przez drogi mylne,
Potem zdybane niby niechcący,
Rozpalają się w płomień gorący.

Zaraz się zwierzą swej tajemnicy,
Żrenica mówi cicho żrenicy,
Co serca słyszą a nikt na stronie,
To przyjacielskie stwierdzają dłonie.

Prawda, że czasem miłość dokuczy,
Nie śpi, nie jada, troszczy się, mruczy;
Ale i wtenczas kiedy ją kląłem,
Czułem, że była moim żywiołem.

Miłość sprowadza ludy w gromady,
Matka pokoju, zabrania zwady,
Miłość pociechą w życiu jedyną:
Trzeba się kochać, słodko Rozyno!

PRZYPOMNIENIE MIŁOŚCI.

Potok płynie doliną,
Nad doliną jawiory,
Tam, jam z tobą, Justyno!
Słodkie pędził wieczory.

Noc się krótka zdawała.
Żegnamy się z świtaniem,
Miłość sen nam zabrała,
Miłość żyje niespaniem.

Nikt nie widział, nie szydził,
Niebo świadek jedyny,
Jam się nieba nie wstydził,
Miłość była bez winy.

Raz się chmura zebrała,
Piorun skruszył dębinę;
Tyś mię drżąca ścisnęła
Mówiąc: — «Sama nie zginę»!

Oto przy tym strumieniu,
Oto przy tej jabłoni:
Wieleż razy w pragnieniu,
Wodę piłem z jej dłoni?

Dziś, kiedy nas w swym gniewie,
Los rozdzielił opaczny,
Znaki nasze po drzewie,
Popsuł pasterz niebaczny.

I ślady się zmazały,
Las zarasta krzewiną,
Potok, drzewa zostały...
Ciebie niemasz Justyno!

DO MOJEJ PRZYSZŁEJ.

Ty! co mym będziesz przywarom ulegać,
I późny ogień miłości zażęgać,
Czego po tobie żądałbym, i wzajem
Obacz, coć za te ofiary oddajem.

Nie chcę cię, młodym ozdobionej wiekiem,
Ani przyprawnych jagód róży z mlekiem:
Zima nadchodzi, minąłem się z latem,
Na cóż na mrozy narażać się z kwiatem?

Z którą się wiekiem różnimy niewiele,
Która ma cnotę i rozum w podziele,
Która zna ludzi, ulega w ich błędzie,
Ta mej wędrowki towarzyszką będzie.

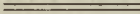
Tą, która ucisk jaki wycierpiała,
Znieść złą fortunę i dobrą umiała,
Dźwigając skromnie nałożone brzemię,
Raz w niebo, drugi spoziera na ziemię.

Przy niej ja stanę, gotów do podróży,
Słota nam, albo pogoda posłuży,
Czy szlak przestronny, czyli się zacieśni,
Szczęścia mojego śpiewać będę pieśni.

Kiedy się burza zawezmie umyślnie,
I łączy jej z oczu niewinnych wyciśnie,
Ja zebrawszy je, w sercu mojem złożę,
Żal podzielony nie tak trapić może.

Nie przejdą do niej z tej fortuny strzały,
Piersi ją moje będą zaślaniały,
Gdy od pocisków skłonię ją do końca,
Nazwę to szczęściem, raniony obrońca.

Dla niej już tylko me poświęcę rymy,
I kiedy zgonem bieg nasz dokończymy,
Jeśli kto zechce o nie pisma pytać,
I o niej będzie wiek potomny czytać.

DO PŁCI PIĘKNEJ.

(W WYJĄTKACH).

O! ty bogów obrazie, śmiertelnych zalet!
Źródło naszych rozkoszy i cnoty podnięto,
Co przez niesłuszne prawa lub ich nadużycie,
Liczysz więcej zasługi przy mniejszym zaszczycie:
Wyzuta w społeczeństwie z władzy i nagrody,
Dzielisz jego ciężary — nie dzieląc swobody.
W czuciach nawet srogimi związana ustawy,
Nieraz tworzysz niewdzięcznych z ofiarą twej sławy;
Co swą krasą podobna wiosennemu kwiatu,
Niesiesz razem ozdobę i nadzieję światu,
Płci piękna! nie gardź słabą ofiarą poety:
Rys błahy, świetnych wzorów nie zmniejsza zalety!

Gdy przedwieczny rzemieślnik na boskim warsztacie
Wyrabiał świat i w różne stroił go postacie,
Pierwej nadał kształt niebu i ziemi i słońcu,
Utworzenie człowieka miało być na końcu.

Przyszedł człowiek, świat bierze doskonalszą postać;
Ale jeszcze to dzieło nie mogło tak zostać,
I gdy czegoś wszechmocnej robocie braknęło,
Bóg utworzył kobietę i zakończył dzieło.

Płci piękna! mamże tylko opiewać twe wdzięki,
Kiedy świat tyle darów z twej odbiera ręki?
Ja w tobie widzę pierwszą po Bogu istotę,
On stworzył, lecz ty Jego ukształtasz robotę.
Każdy z rąk przyrodzenia wziął zwierzęcia postać,
Tobie winien, jeżeli mógł człowiekiem zostać.
Ty zaraz jego serce zdobisz od powicia,
On ci najdroższe chwile winien swego życia.
O! święte imię matki! za twoje ofiary,
Żadna wdzięczność powinnej nie dopełni miary,
Ani pióro godnego ciebie uwielbienia:
Matka jest najwspanialszym dziełem przyrodzenia!

Wprzód nim geniusz oświaty rzucił blask na kraje,
Wyście były jutrzeńką, co przed słońcem wstaje!
Z pośród świętych narodów Grek pierwszym się mie-
Lecz im więcej chciał słynąć, tem więcej was cenił. [nił,
Obok walecznych mężów, ojczyzny zaszczytu,
On wam stawiał wspaniałe posągi z granitu.
Tyś mu wdzięczność w pamiątkach opłacała żywych,
Synów czyniąc walecznych, a mężów szczęśliwych!

Trzeba mieć duszę z lodu lub twardym być głazem,
Ażeby nie uklęknąć przed boskim obrazem...

Ty nim jesteś płci piękna! I któryż z śmiertelnych
Może oprzeć się mocy twych powabów dzielnych?
Panujcie więc, lecz bądźcie w zwycięztwie wspa-
Użyjcie władzy waszej na podbitych chwałę! [niałe,
Niech każda z was przez swoje wdzięki i pieśszcoty,
Zrobi swego kochanka miłośnikiem cnoty.
Okryjcie nikczemników wzgardą i sromotą,
A tak cnota rozkoszą, rozkosz będzie cnotą.
Jakikolwiek los świata będzie naostatek,
Zawsze trwać będzie władza kochanek i matek!

ŚLUBNY UPOMINEK.

Anielo! Król Aniołów, Bóg i człowiek razem,
Niech cię w tajnikach serca uczy tym obrazem,
Ile go kosztowało ród człowieczy zbawić,
Odziać go swoim bóstwem, obok siebie stawić.

Chceszli wiedzieć co prawda, rozum, szczęście, chwała?
Skąd się powódź nędz ludzkich po świecie rozlała?
Gdzie pośród łez i smutku płynie zdrój wesela?
Wszystko to u nóg twego pojdziesz Zbawiciela.

W jego szkole zrozumiesz na czem wielkość stoi,
Świat ją w dumę, bogactwa i rozkosze stroi;
Ten Mistrz uczy, że żadna znikomość przechodna
Ani ciebie ukoi, ani ciebie godna.

On ci wytknął wszelako i doczesne szranki,
W obowiązkach małżonki, matki i ziemianki;
Abyś za trochę trosków w tym wędrownym stanie,
Zasłużyła z Nim wieczne dzierżyć panowanie.

Bez Niego w tym zawodzie nie postąpisz nogą;
On sam jeden jest światłem, prawdą, życiem, drogą.
Kto Go nie zna, po zgubnych przepaściach się miotą,
Bez zarzewia rozumu, pociechy żywota.

On jeden cię przewiedzie przez labirynt kręty,
Wskaże zbójcze ustronia, zdrady i ponęty;
Jak w prawości zachować i miarę i środek,
Na wywrocie prawideł szczepić cnót zarodek.

Jak z pożerczych płomieni wyniść bez obraży,
Tonąć w świecie i świata nie naciągnąć skazy,
Próżności się uśmiechać i od niej odwykać,
Nogą poziom pomiatać, sercem niebios tykać.

Jako siebie nie przeżyć, mieniąc się nie mienić,
I krzepkości młodziańskiej świeżości zielenić,
Z wdziękami lat porannych zmierzchny wiek pogodzić,
Codzień z słońcem zapadać, codzień z zorzą wschodzić.

Masz być matką, i pierwszej matki łez skosztować;
Więc nawykaj przygodom umysł swój hartować.
Niech cię uczy pod krzyżem Matka Zbawcy Boga,
Że dla Niego ofiara żadna nie jest droga.

On jest Panem: więc wszystko dać i odjąć zdoła,
Jest Ojcem: więc nań próżno dziecię nie zawoła,
Nie zna smutku, kto usnął w cieniu Jego woli,
Która dobro wyprzedza z każdej człeka doli.

Wszystko więc co ci przyjdzie z możnej Jego ręki,
Zapisz do cyrografu długów i podzięki.
Przyjdzie On po swą własność w nędzarza postaci,
Otoczony podobnych sobie gronem braci.

Bądź gdy ciebie o złomek chleba prosić będzie,
Bądź znękany uciskiem na twym progu siędzie,
Bądź łzami się zapłoni przed twojem obliczem:
Poznaj Go wtedy dobrze, nie odprawiaj z niczem.

Jest to matka co igra z sercem swej dzieciny,
Targując się o udział słodkiej okruszyny,
Jest to probierz twej głowy, czy za kroplę wody,
Umiesz u Niego kupić wiekuiste gody.

Niechaj w sercu utkwiony przestróg tych wspominek,
Błyszczący w twym ślubnym wieńcu za mirt i barwinek;
Jeśli chcesz, by się zawsze szczęściem twem zielenił,
Jam go na to w Chrystusie z wiecznością ożenił.

On jest pierwszym małżeńskich związków fundowni-
[kiem,
Ich trwałości niermiernej sprawcą, zakładnikiem;
Kto je targa, tajemnic znieważa zastonę,
Gdzie On swe bóstwo pokrył z naszą krwią spojone.

Przenikniona świętością tak ważnego czynu,
Niedostępna przykładom obłądnego gminu,

Ucz się zgłębiać rad bożych tajemnicze szranki,
I wcześniej się przestraszać w dostojność niebianki.

Tą wiarą się ukrzepiaj! ona świat przestoi,
I na wszelkie cię szturmy paizą uzbroi.
Na jej łonie złożyłaś przysięgę niezłomną,
Bóg ją zrzeczył, i w księgę przyjął wiekopomną.

Więc cię pod skrzydła możnej przytulił opieki;
Nie zachwieją jej żadne i zmiany i wieki.
On sam będzie ci ojcem, matką i rodziną,
Gdziekolwiek przeznaczenia łódką twą powiną.

A kiedy od stron naszych z małżonkiem wzniesiona,
Jak latorośl nadobna w nowy grunt wszczepiona,
Na wybrzeżach Dnieprowych, w mej rodzinnej ziemi,
Rozkwitniesz wnucztami tobie podobnemi:

Potrząsaj z nimi kwieciami mogiły twych dziadów,
Groźne niegdy pogromem Scytyjskich napadów;
Pociesz je, żem na gruzach dawnej ich ojczyzny
Polskie plemie zaszczerpił w schyłku mej siwizny.

PANNA GUZDRALSKA.

POWIEŚĆ Z XIII WIEKU.

Kronika dawna, podarta i licha,
W której niejednej kartki niedostaje,
Za Kazimierza napisana Mnicha,
Ale ja wnoszę z postrzeżeń pomniejszych,
Że nieskończenie za czasów późniejszych,
Następującą powieść nam podaje:

Pod zieloną dąbrową i blisko Łęczycy,
Mieszkał szlachcic, w przyjemnej bardzo okolicy;
Jak zwano miejsce, nadaremnie pytać,
Ciężko bowiem było czytać
W rękopisie, co długo gdy leżał w szkatule,
Strasznie popsuły go móle:
Jedynie ciągiem ślepień i ciężkiej roboty,
Przez te szkła, co stokrotnie zwiększają przedmioty,
Śledząc książeczkę zbutwiałą,
Odkryłem i wyznaję z rozkoszą niemą,
Że ów szlachcic był cześnikiem,

I miał nawet nadzieję być wkrótce stolnikiem;
Że niezmiernie był bogaty,
Miał liczne włości i kosztowne szaty;
Lecz mniejsza o to, bo największą chlubą
Było dla niego, że miał piękną córę,
Obdarzoną w to wszystko przez hojną naturę,
Co nam niewiastę czyni powabną i lubą:
Była razem i wdzięczną i piękną i miłą,
Wszystko w niej serca wabiło,
Tak, że nietylko z łączycy,
Ale z całej okolicy,
Co mówię, z kraju całego
Na odgłos cudu takiego,
Zlatywała się młodzież: na pierwsze spojrzenie
Wraz się każdy zakochał, zakochał szalenie!
Nie dziw, mówi Kronika, rzecz wcale nie rzadka,
Bo panna była równie rozsądna jak gładka,
Lecz choć pięknemi zbogacona dary,
Że niemasz pono człeka bez przywary:
Miała i ona błędek tak nie duży,
Iż rzekłbyś, że to pyłek na szkarłacie róży.
Mamże powiedzieć nawiasem,
Jaka to wada? oto, *kłuciła się z czasem!*
Nie mogła pojąć, z jakiej to przyczyny
Były dni, noce i były godziny.
Owszem, mniemała, że ów czas odwieczny
Był tak dobry i tak grzeczny,
Iż przez wzgląd dla niej, w dzień uczyty lub rodzin,
Mógł się zatrzymać kilkanaście godzin

I stać na miejscu kamieniem...
Z tak wybornem uprzedzeniem,
W przewrotnym trybie pędziła swe życie,
Świt był u niej w południe, a północ o świcie:
Choć ją wszędzie proszono, sadzano na przedzie,
Zwykła zawsze na obiad zjeżdżać po obiedzie.
Na scenę i na sztukę co pierwszy raz grano,
Zawsze przybyła kiedy załoneż spuszczano;
Na mszę nawet, (choć wiemy, że w tem grzech śmier-
[telny),
Nigdy nie przyszła, aż drzwi zamknął dziad kościelny.
Ale, że ją rodzice niezmiernie lubili,
Nic nie mówili.
Przecież, mówi Kronika, to wieczne guzdranie,
Musi być bardzo miłym, wdzięcznym niesłychanie;
Nie zmniejszali się czciciele,
Było ich zawsze i hożych i wiele.
Większe nad innych umiał zjednać łaski,
Pan wojewodzie kujawski,
Herbu Gozdawa, a herbów tych ludzie,
Mówi Paprocki: mają duże nosy,
Oczy wypukłe, kręcące się włosy,
Są wytrwali w każdym trudzie,
Bitni na wojnach, trochę zabobonni,
A nadewszystko do miłości skłonni.
Przymiotami i postawą,
Był wojewodzie prawdziwym Gozdawą;
Wielkich talentów, w niczem nie naganny:
Po dość długich konkurach w zbyt szczęśliwej chwili,

Otrzymał słowo od panny,
I rodzice zezwolili.
Pełen szczęścia i radości,
Pełen najczulszej miłości,
Przed zapustami na cztery niedziele,
Jechał przygotowania robić na wesele.
Uteśknionemu do swojej Maryny,
Wiekami były i dni i godziny;
Skracał je czasem wzdychaniem,
Albo rozpamiętywaniem
Nad jej dowcipem, nad jej słodką mową,
Nad tysiącnymi jej wdzięki,
A nadewszystko nad białością ręki,
Przechodzącą kość słoniową.
Tysiąc i tysiąc zwykł powtarzać razy:
Piękna jest, śliczna nad wszystkie wyrazy!
Nieraz atoli przydał, z miną zasępioną:
Szkoda, że czasem raczy bywać roztargnioną!
Lecz to nie Maryny wina,
Nie ona, lecz czas nie wie która jest godzina;
Wraz po weselu wszystko inaczej się stanie;
Gdyż w każdym kącie i na każdej ścianie,
By zapomnienia ustrzedz się przywary,
Postawiam, pozawieszam, zegarki, zegary.
W tych młoteczek bić będzie w dzwonek z srebra kuty,
Godziny i kwadranse, sekundy, minuty:
Nie sposób, by Maryanna w takowym hałasie,
Mogła zapomnieć o czasie.
Ta myśl, nadzieję szczęścia bardziej powiększyła,

Już się też i wyprawa weselna skończyła,
A gdy wszystko gotowem było należycie,
Na senatorskie jak przystoi dziecię:
W pięknej, licznej komitywie
Dworskich przyjaciół, bliskich koligatów,
A wszyscy od soboli, złota i bławatów:
Pan młody z zamku wyruszył szczęśliwie.
Porządek kalwakaty tak Kronika znaczy:
Naprzód dwunastu jechało trębaczy,
Flamandzką okrytych szatą,
Juczno, suto i bogato.
Że wojewodzie wśród ojczystych szyków,
Został rotmistrzem husarskiego znaku,
Przeto na czele całego orszaku
Szła chorągiew kopijników:
Sterczące z barków skrzydła niecąc jasne strzały,
Z każdym krokiem srebrzyste dźwięki wydawały;
Zawieszzone na plecach lampartowe skóry,
U paszcz ich białe zęby i ostre pazury
Na piersiach były zagięte.
Drżały w powietrzach proporce rozpięte:
U każdego koń dzielny, bogate siedzenie,
Wąs zawiesisty i Marsa spojrzenie.
Za nimi, dosyć pozorny
Hufiec Tatarów nadworny;
U wszystkich, na szerokich ramionach zwieszzone
Łuk i w kołczanie strzały nastrzępione.
Każdy w buchastej szacie
Jechał schylony, na dzielnym bachmacie.

Za tymi, do trzydziestu pachołków dorodnych,
Tyleż wiodło na rękę rumaków powodnych,
Zrodzone w Polsce, albo znane światu
Z ziemi arabskiej, lub nizin Eufratu,
Dziarskie, ledwie ich żywość rozhukaną
Mógł jeździec wstrzymać ręką zmordowaną;
Na powietrzu kopyta, żując wędzidła złociste,
Rozdętem nozdrzem iskry parskały ogniste.
Ubranie równie pyszne jak same rumaki:
Szkliły się turkusami sadzone kulbaki,
Tyftek zwieszony do ziemi,
Szyty był w liczne wzory perłami drogimi;
Obok siedzenia, tarcza umieszczona,
Na niej piękny buzdygan i szabla skrzywiona;
W rzędach drogie kamienie bez najmniejszej skazy,
Rubiny i szafiry, szmaragi, topazy,
Błaskiem raziły oczy!
Dalej hufiec przyjaciół poważny, ochoczy,
W jedwabiach, aksamitach, wszystko znaczne pany,
W rękę trzymały czekany.
Nakoniec sześć rumaków ciemno jabłkowatych,
W szorach złocisto bogatych,
Pańską kolebkę ciągnęło.
Było to chędogie dzieło:
Ośm złotych słupków w obszernej przestrzenie,
Wspierały aksamitne u góry sklepienie.
Siedział w pośrodku, przecudnej urody
Jaśnie Wielmożny Pan młody.
Miał on na sobie szatę złotogłową,

I aksamitną ferezyą ponsową,
Na boku guzy roboty misternej,
Z szafirów i rubinów wielkości niezmiernej.
Lecz przechodziło pojęcie,
Samo ferezyi spięcie,
Był to karbunkuł, jak gołębie jajo,
Jakiego dzisiaj królowie nie mają,
Ten takie rzucał płomienie,
Taki blask silny, że ludzkie spojrzenie
Znieść go nie mogło, każdy oczy zmruża;
Na głowie kołpak, na nim kita duża.
Dwaj pokojowi, obadwaj panicze,
Oba syny urzędnicze:
Jeden pan sędzic grodzki,
Drugi chorążyc pono wyszogrodzki,
Wesołej miny i bystrego wzroku,
Z odkrytymi łebkami siedziaty na boku.
Dworzanie, giermki i sługi,
Czynili za kolebką poczet dosyć długi;
Wszyscy w bogatych pasach,
Falendyszach lub atłasach.
Kończyły orszak poszóstne rydwany,
Każdy ciężko ładowany,
Wioząc dla panny dary wcale pańskie:
Śliczne perły uryańskie,
I łudzące oczy mile
Zausznice, kanaki i drogie manile;
Widziano nadto między tylu dary,
Różnej wielkości zegary.

Kiedy tak wojewodzie jedzie otoczony,
I pan cześnik z swojej strony
Krząta się i z wielkimi gotuje zachody,
Wszystko co trzeba na bliskie już gody:
Wystawują na kredens ogromne puhary,
Roztruchany, konewki i złociste czary,
Rznięte miednice i nalewki ryte,
Drogiemi numizmami naokoło kryte;
Co mówię, cebry i wanny srebrzyste,
Wszystkie chędogie i czyste.
Z dalekich włości sprowadzały bryki
Cietrzewie, sarny i dziki;
Sześciu kucharzy w szlafmycach na czele,
Siekli tłuste pulpety, drobne figatele,
Z wybornymi kondymenty,
Bobkowych liści i mięty.
Ale najwięcej było i pracy i biędy
Około wystawienia wielkiej piramidy...
Ta cała lana z masy migdałowej,
Cała w skorupie cukrowej;
Na marcypanie ryś cudnej roboty,
Wystawiał nowożeńców herbowne klejnoty:
Jeden herb był Gozdawa, a drugi Rogala,
Obadwa Kupid pochodnią zapala.
Ciągłem stołu rozliczne kołaczce, andruty,
I konfektów szereg suty.
Już okólnemi listy sproszono sąsiady,
Prałaci z kapituły i panowie rady,
A że pan cześnik pragnął, by akt ten szczęśliwy

Mógł się odprawić w sposób jak można uczciwy,
Pojechał do Skierniewic dość liczno i dwornie,
Księcia Prymasa upraszać pokornie,
By się raczył w dom jego na wesele stawić,
I młodą parę sam pobłogostawić.
Już się wszyscy zjechali; lecz panowie mili
Wiecież jak się tam wszyscy razem pomieścili?
Bo choć na ów wiek, cześnik mieszkał dość wspaniale,
Miał cztery komnat i do tańca salę,
Przecież dla tylu gości zbyt zda się to mało.
Powiem wam więc, jak się to w owych czasach działo:
Nam się to widzi rzeczą niepodobną.
Oto wtenczas, sam Prymas miał izbę osobną,
Dla innych, gdzie się mieścić nie było kłopotem,
Wszyscy leżeli pokotem,
A co lepszego: — przewybornie spali!
Nakoniec, szczęsnej chwili doczekali,
Kochankowie nadobni; już para dobrana,
Nazajutrz o godzinie jedynastej zrana,
Stanąc miała do ślubu przed ołtarze święte.
Słodkiem uczuciem rodzice przejęte,
Sproszeni goście, krewni, przyjaciele,
Ławki zasiedli w kościele.
Sędziwy prymas z duchowieństwem całym,
Z mitrą na głowie, w rękę z pastorałem,
Zasiadł na tronie: zapalono świece.
Czekają wszyscy na oblubienicę.
A gdy czekają już blisko godzinę,
Posłał ojciec zapytać o zwłoki przyczynę.

Powrócił goniec z prośbą by zaczekać trochę,
Ze panna jedną włożyła pończochę,
I jest nadzieja, że w chwilę niedługa,
Włoży i drugą.

Tymczasem młotek trzecią na zegarze głosi,
Gdy człek wysłany odpowiedź przynosi:
Ze panna zapomniała która jest godzina,
Ale że włosy już trefić zaczyna.

O piątej znowu goniec od hożej dziewicy,
Ze tylko chce falbanę przyszyć do spódnicy,
Ze potem przyjdzie; gdy latają gońce,
Już się też do zachodu nachyliło słońce,
Burzą się w panu młodym chucie niecierpliwe;
Już czczość wielką żołądka i zwijanie ckiwie
Czują zebrani goście; gdyż każdy od rana,
Widząc jaka biesiada była zgotowana,
Ze go wkrótce czekały pulpety, bekasy,
Nie jadł kawałka chleba, ni nawet kiełbasy.
Poziewały kobiety i panowie rady,
A nawet uważano że ksiądz Prymas blady.

Leci sam wojewodzie: — pada na kolana,
Zaklina żeby przyszła choć i nieubrana...

— Pozwól, odpowie panna, niech tylko kadryle
Przykróć trochę, a przyjdę za chwilę. —

Niespokojny pan młody na powrót przybiega,
Słucha, aż strasznym wrzaskiem kościół się rozlega,
Ksiądz Prymas zemdlał: gdy go trzeźwią kanonicy,
Poziera wojewodzie, aż blisko kaplicy
Leży zemdlonych kilku radnych panów,

Dwóch wojewodów i trzech kasztelanów!
We łzach rodzice oboje:
Wtenczas, jak gdyby w zimne zanurzony zdroje,
Czuje że miłość zgasła, tak szerzy swą żalność:
— Kiedy widzę do ślubu taką opieszałość,
Kiedyś tak mało dbała na mą niecierpliwość,
Jakażby była nasza w pozyciu szczęśliwość?
Jaki rząd w gospodarstwie i przykład dla dzieci?
Napróžno tysiąc ponęt w tobie cudnie świeci,
Niech je inny posiada, łatwo go wybierzesz,
Ja się wprzód zestarzeję, nim ty się ubierzesz! —
To kończąc, słowa nie mówiąc nikomu,
Usiadł w kolebkę i wrócił do domu...
Tego pośpiechu, tej niecierpliwości
Nie można chwalić w młodym jegomości,
Prędkość dobrze nie usłuży;
Gdyby cokolwiek chciał poczekać dłużej,
Czasu tak drogo nie cenił,
Byłby się pewnie ożenił:
Gdyż o trzeciej z północy, z suknią atłasową,
Panna do ślubu już była gotową!

ŻONA DO MĘŻA.

Otóż i święta przysięga złamana,
Na śmierć nasz związek rozrywa;
Miłość wzgardzona, na wieki zerwana,
Wolności tylko już wzywa.

Me łzy wylane odliczył Bóg w niebie,
Zesłał koniec mojej troski,
Któż liczył chwile wierności u ciebie?
Czy je kończy nakaz boski?

Szczęsną ja byłam na ojców dolinie,
Krótko mi płynął wiek złoty;
Rzeka przeszłości wstecz już nie popłynie,
Przez lata długiej zgrzyzoty.

Pamiętasz brzozy i milczące skały,
Tę moją płonną przyjemność,
Kiedy twe zradne słówka wykłamały,
Łatwą niewinnej wzajemność.

Mój uśmiech zwałeś uśmiechem niebianki,
Duszę moją, twoją duszą;
Niebem ci było spojrzenie kochanki,
A łzy cię żony nie wzruszą.

Przysięgi chciałeś w wybranej godzinie,
Ufna, złożyłam ją tobie;
Już wtedy czułeś, że mię nią jedynie
Będiesz mógł więzić przy sobie.

Tak mię uwiodły marzenia obłudne!
Bez woli ojców, bez rady,
Wiodłeś płaczącą w te pola odludne,
Między nieznane sąsiady.

Tę wieś pomiędzy czarnymi borami,
Polubiłam żyjąc z tobą,
Miłość co ślady znaczyła przed nami,
Miała być stepów ozdobą.

Umysł mój mężnie zniósł pierwsze cierpienia,
Z czucia przez miłość wyzuty.
Od twej rodziny wzgardę i szydzenia,
Od mojej pomstę, wyrzuty.

Kiedym dla ciebie opuściła cnotę,
Niewinną jam się sądziła,
Kiedym sumienia cierpiała zgryzotę,
Dla ciebie miłą mi była.

Niegdyś jam w cnotach była zakochana,
Wnet ich nie miałam dla siebie;
Bo każda później cnota wypełniana,
Była z miłości dla ciebie.

Co mi świat wszystek, i cnota i chwała!
Gdy ty byłeś moim światem;
Tobą szczęśliwa, o twe szczęście dbała,
I dosyć mi było na tem.

Ale wnet ojca przekleństwo się iści,
Twoje się serce odmienia;
Ileż nie zniosłam twojej nienawiści!
Nie zgadując przewinienia.

Jam się uczyła w domu twą wolę mieć,
Okrom ich sprawcy, krom ciebie,
A ich przyczyna nieznana nikomu,
Prócz tobie i Bogu w niebie.

W ukryciu często nauczałam dziatki,
Jak mają pieśczoneą mową
Wyzebrać litość dla nieszczęsnej matki,
Lub twarz wyjaśnić surową.

Ale tyś z matką potracił i dziecię —
Co serce czuło tą dołą!...
Tuliłam na to rozpłakane skrycie,
Płacząc nad niem i nad sobą.

Sen mój i oddech składało westchnienie,
Zgryzotą myśl moja była,
W żółć obrócone każde pożywienie;
Tem ja dzieci wykarmiła.

Umarło jedno, żółcią moją strute,
Niebieska wzięła je matka,
Na jego grobie gorzką siałam rutę,
Łzami ją rosząc bez świadka.

Zostało drugie smutnie oszczędzone,
I ojcem jeszcze się zwałęś,
Ale niestety! potępiając żonę,
Matki szanować nie chciałeś.

I to zniknęło... krótkie jego chwile,
Jakiemż kupiłam cierpieniem!
Już mu w kolebce, jak bratu w mogile,
Pogrzebnem nuciłam pieniem.

Dla kogoż teraz, dzieci pozbawiona,
Mam resztę też tych wyrosić?
Nie zdoła tego nieszczęśliwa żona,
Co matka umiała znosić.

I tyś wyczerpał co mię mogło smucić,
I we mnie czucie tępieje,
Trudno już iskrę w ten popiół dorzucić,
Wiatr ją z nim razem rozwieje.

Przykre ci były pokora i tkliwość,
Przyjemną moja zgryzota,
Teraz ci nawet nieznośna cierpliwość,
Jedna moja broń i cnota.

Kwiat mej młodości przed czasem zwiędniały,
Tajemnie smutek roztoczył;
Na wdziękach, które lat nie doczekały,
Ślady starości wytłoczył.

Lgnie kwiat ku ziemi rosą obciążony,
Pod ziemią myśl moja żyje,
Tam moja miłość, tam rodzinne strony,
Gdzie żadne serce nie bije.

A więc zawczesną ofiarą polegnę,
Nic już nie mając na ziemi,
Niepożegnanej rodziny odbiegnę,
Drogą za dziećmi mojemu.

Ty uwiedz inną w równym wiosny kwiecie,
Cieszcie się wolni i sami;
Ale tu nigdzie miejsca nie znajdziecie,
Nieżłanego memi łzami.

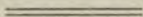
KOBIETA.

Trzy razy żyjąc na świecie,
Świat cały tulisz do łona:

Na piersiach matki jak dziecię,
Szczęśliwa, nie wiesz o świecie.

Kochanka tuląc do łona,
Jak w świecie w nim zatopiona,
Zapomnisz wcale o świecie.

A tuląc własne swe dziecię,
Świat cały tulisz do łona.

MATKA DO CÓRKI.

(W DZIEŃ ZAŚLUBIN).

Już więc na drogę tyłu powinności,
Wzywa cię twojej godziny wybicie,
I z tak pięknego snu twojej młodości,
W rzeczywiste woła życie.

Na nowe losu wstępujesz koleje,
Dotychczas szczęścia i niebios kochanka,
Niesiesz w nie nowe troski i nadzieje,
Z pamięcią twego poranka.

Idź, gdzie cię twoje przeznaczenie woła,
Opuszczaj progi rodzinnej ustroni;
Niebo łzom matki oprzeć się nie zdoła,
Tarczą cię swoją osłoni.

Nie samo szczęście wróżyć ci przychodzę,
Nie ciebie złudzą marzenia tak zwodne,
Nie same kwiaty znajdziesz na tej drodze,
Nie zawsze słońce pogodne.

Jak gdy dwóch lutni połączone głosy,
Jednym brzmia smutkiem, szczęściem lub nadzieją,
Tak się i wasze myśli, czucia, losy,
Odtąd w jedno życie zleją.

Najmniejsza troska wzajem cię poruszy,
I na łzę każdą, łzą odpowiesz twoją,
Każda się radość podwoi w twej duszy,
Ale i smutki podwoją.

Są jeszcze inne płci twojej przymioty,
Okryte cieniem domowej zaciszy:
Są to ofiary, są to ciche cnoty,
O których świat ten nie słyszy.

Nigdy ich ludzka pochwała nie głosi,
Nie zawsze nawet do wdzięczności skłoniają;
Nieraz łza cicha oko twoje zrosi,
I tej ci może zabronią.

Poznasz, jak nasze niepozorne życie,
Najtrudniejszymi zaślana przeszkody;
Poznasz, jak często potrzeba kobiecie,
Być cnotliwą bez nagrody.

Lecz czegoż piękne serce nie dokona,
Kornie się z twardą powinnością godzi,
I mężnie z samej przeciwności łona,
Rozkosz cnotliwym wywodzi.

Da ci to szczęście, ta słodycz, łagodność,
Co zawsze duszy twojej była ozdobą,
I ta powaga i ta piękna godność,
Co sama czuwa nad sobą.

Lecz wszystkie szczęścia i wszystkie przymioty
Tyle ci twojej nie osłodzą doli,
Jak kiedy twoje błogostawiacz cnoty,
Bóg Ci być matką pozwoli.

Czeka cię córko to imię wspaniałe;
Któryż blask świata zrównaćby mu zdołał?
Bóg ziemskiej matki uwieczniając chwałę,
Na tron ją nieba powołał.

Wszystkie nadzieje, wszystkie marzeń roje,
Wszystko ci w twojem powróci dziecięciu;
Cały świat pociech, całe szczęście twoje,
W matczynem zamkniesz objęciu.

A gdy i wtenczas jaka chwila sroga,
Lotną ci życia zatruje godzinę:
Pomnij, że każda, nawet szczęścia droga,
Idzie przez ziemską dolinę!

PRZY GROBIE ŻONY.

—

Jakież życie otacza ciche śmierci pole,
Kilka kroków przedziela płochość i niedolę.
Ja, nad drogim mi grobem łzy rozpaczy ronię,
Tam wszystko kwitnie szczęściem i radością płonie.
Ach! ileż tam obrazów próżności przeplata,
Z całym dymem i wrzawą nawałnicy świata;
Grzmiały rydwany stołeczne wzdłuż murów cmentarza, ●
Nie wstrzyma ich płacz sierot, ni prośba nędzarza,
Jak gdyby nie mijali umarłych dziedziny,
I nie tu spoczywały ich ojce i syny...

O! żono, droga żono! matko moich dzieci,
Może mnie tam niejeden błąd w twych oczach szpeci,
Możem nie dość twym cnotom winnej składał cześci,
Nie dość kwiatów nadziei wplatał w cierń boleści...
Tej jednej przecież krzywdy nie wyrządzą tobie,
Bym łzy żalu na twoim nie zostawił grobie.
Niechaj inni od przykrych im pamiątek stronią,
I by uciec wspomnieniom, za nadzieją gonią,
Dla mnie, całą rozkoszą opłakiwać ciebie,
Tu cię szukać mym żalem — a nadzieją w niebie!

URYWEK Z POEMATU «MARYA».

Na świetnem, zimnem rycerza ramieniu
Sparta śliczna twarz blada w piór łagodnym cieniu;
Czarne warkocze dźwięczą, bo w łusce pierś harda
Giętką kibić nie ciśnie, choć ściska dłoń twarda;
Stalowa odzież — w świecie i przyjaźń złośliwa,
Wdzięczne serce, to miłość na zbroi spoczywa.
O! jak z spłonionych liców czułem, cichem okiem,
Patrzył w tę piękną postać pod smutku obłokiem!
Jakby powaby liczył... I znowu nie wierzy
Czy mu czas w jego skarbie nie zrobił kradzieży.
Nie, ten uroczy połysk co jej oczy krasz,
Nieznikomy, bo z duszy — chyba go śmierć zgasi:
Lecz gdy kir rycerz dostrzegł i posępną radość,
Co przy żałobnej szacie aż ćmi przez swą bladość,
I słodki w górę uśmiech, boleści wdzięk cały,
I na tle czystem plamy co łzy wymaczały:
Szczęście się jego prędko owlokło jej chmurą,
To słabszy, wiotszy, bielszy — niż u czapki pióro.

— «Gdym w stepowej i dzikszej umysłu pustyni
Lubił bładzić, aż pomrok przedmioty zasini;
Nigdy mi żadna gwiazdka nie błyszczała w ślady:
A koń bił się do domu przez wicher i grady.
Tyś dla mnie zesza Maryo! i w brzasku mych myśli,
Świetną drogę twe światło ku niebiosom kryśli;
O szczęśliw, pyszny, wdzięczny, że w zalotnem gronie,
Czułość na mnie z ufnością śliczne sparła dłonie!
O! błogi, że w twem sercu przez mokre źrenice,
Życia, czucia, aniołów, czytał tajemnice!
Lecz czemuż ta mgła smutku, której ciężkiem tchnie-
Ja oddychał, i ciebie okryła swym cieniem? [niem,
Czemuż we mnie tarń życia kołcami nie wrośnie,
Tobie mdłym pachnąc kwiatem w krótkiej swojej wio-
l mnie wydarli wszystko — i więcej niż tobie, [śnie?
Ty do nieba należysz, ja się błąkał w grobie;
A czarnem pędząc widmem, gdym jasność postradał,
Byłbym świętym przedmiotom srogie ciosy zadał.
Bo z panem Wojewodą nie służy żartować,
I raz dobywszy miecza już go nie trza chować;
Toby się ojców zamek był kurzył szeroko,
I niejeden pokrewny oblewał posoką;
Toby w sercu osiadły ten dym i ich cienie,
Ale bym Maryi dopadł przez krew i płomienie!
Nie drzyj, wszystko minęło, gdym ciebie zobaczył;
Jeszcze pierwej jak tylko żeś moją oświadczył.
Tak mi tem jednym słowem serce usposobił,
Jak gdyby mi nikt nigdy, nic złego nie zrobił.
To wzięwszy moją szablę, której blask odstłonię,

Nie prywacie, lecz twojej i kraju obronie;
To wziąwszy mego konia, co nieraz w te niwy
Tak szybko mnie unosił, jechałem szczęśliwy.
Oh! z jakąż ja radością te lipy ujrzałem!
Jakże ich chłodu dusza pragnęła z zapałem!
Ty nie wiesz, ty, co umiesz bez chluby łązy koić,
Co to jest dzikie serce do siebie przyswoić,
Co tęsknić za dobrocią, a wdzięków żałować,
W których spomnieniu umysł chciałby istność scho-
Maryo! czyś ty nie chora, bo masz taką postać, [wać.
Jakbyś się do Aniołów myślała już dostać;
I w nowem udręczeniu, choć się tobą pieścę,
Prawie się spytać pragnę, czy mnie kochasz jeszcze?»

— «Czy Marya ciebie kocha? mój drogi, mój miły,
Więcej niż kochać wolno i niż mogą siły;
Więcej, niż wątłe serce, gdy jemu już zadość,
Znieść umie tak niezmierną, niespodzianą radość:
I gdyby nie Tatarzy co mi w oczach błyszczą,
I gdyby nie ich strzały co mi w uszach świszczą,
Tak mi lekko, tak słodko, tak mi nic nie trzeba,
Jakbym w twojem objęciu leciała do nieba.
Czy Marya ciebie kocha? pytaj się jej cienia,
Czem dla Maryi świat cały bez twego spojrzenia?
Czem dla Maryi świat przyszły, bez twego spom-
[nienia?
Nieraz w zmysłów zamknięciu, nad tą dużą księgą,
Zniżona całym czuciem przed Stwórcy potęgą.
Gdym chciała ciebie stłumić modlitwy pociechę,

Zaraz mi brzmiało jakby twego żalu echo!
To może Pan Bóg skarże tak żywe kochanie,
I tatarska ci strzała w ręce się dostanie.
Widzisz ten jasny promień, co z liści osnowy,
Ciągnie swój drżący połysk między nasze głowy?
Ten promień żywi, zdoobi, każdego weseli;
Czemuż gdyśmy złączeni on jeszcze nas dzieli?
Próżno, próżno mój luby, choć usta z ustami,
Patrzaj — chyli się z liściem, i jest między nami.
Ach! wśród uniesień bitwy i zwycięstwa wrzawy,
Przypomnij sobie drogi, że promień twej sławy,
Tak czysty, taki świetny, jak słońce na niebie,
Jaskrawym swym wieczorem noc spuści na ciebie.
Oh! pierwej niechaj Maryę w ciemnościach zagrzenie!
Nie prawdaż mój Wacławie? ty będziesz odważny,
Stały, wytrwały, dzielny — ale i uważny.
A gdy już moje oczy wdrażone zgryzotą,
Długo patrząc w swój żywioł, swe życie rozplotą,
Gdy serce wytchnie z trwogi przy piersiach bez stali,
To może się na miłość Wacław nie pozali?
Cieszyć się twą radością, twój smutek łagodzić,
Nie myśleć, tylko o tem, w czem tobie dogodzić,
Być twoich chwil osłoda, czasem ich ozdobą,
Żyć dla ciebie i w tobie, umierać przed tobą,
I w tej ostatniej chwili, choć w cierpień natłoku,
Gasnącym wzrokiem szczęście składać w twojem oku,
A gdy nie wolno z tobą, żyć w twojej pamięci:
To Maryi cała miłość, wszystkie Maryi chęci.
Skoro mi szczęśliw wrócisz, mą harfę nastroję,

I przy blasku księżycy usiadłszy oboje,
W tkliwej, smutnej, jak lubisz, unosząc się nucie,
To co nikt nie wyraził — przywłaszczym uczucie.
Ach! z jak okropną trąbą zagrały żałobą,
Oh! nie rzucaj mnie znowu! Oh! zabierz mnie z sobą!»!

DO MARYLI.

Precz z moich oczu!... Posłucham odrazu;
Precz z mego serca!... I serce posłucha;
Precz z mej pamięci!... Nie, tego rozkazu,
Moja i twoja pamięć nie posłucha!

Jak cień tem dłuższy, gdy padnie zdaleka,
Tem szerzej koło żałobne roztoczy:
Tak moja postać im dalej ucieka,
Tem grubszym kirem twą pamięć pomroczy.

Na każdym miejscu i o każdej dobie,
Gdziem z tobą płakał, gdziem się z tobą bawił,
Wszędzie i zawsze będę ja przy tobie,
Bom wszędzie cząstkę mej duszy zostawił.

Czy zadumana w samotnej komorze,
Do arfy zbliżysz nieumyślną rękę,
Przypomnisz sobie: właśnie o tej porze,
Śpiewałam jemu tę samą piosenkę.

Czy grając w szachy, gdy pierwszemi ścięgi,
Śmiertelna złowi twego króla matnia,
Pomyślisz sobie: tak stały szeregi,
Gdy się skończyła nasza gra ostatnia.

Czy to na balu w chwilach odpoczynku,
Siędziesz, nim muzyk tańce zapowiedział,
Obaczysz próżne miejsce przy kominku,
Pomyślisz sobie: on tam ze mną siedział.

Czy książkę weźmiesz, gdzie smutnym wyrokiem,
Stargane ujrzysz kochanków nadzieje,
Złożywszy książkę z westchnieniem głębokiem,
Pomyślisz sobie: ach to nasze dzieje...

A jeśli autor po zawilej próbie
Parę miłosną na ostatek złączył,
Zagasisz świecę i pomyślisz sobie:
Czemu nasz romans tak się nie zakończył.

W tem błyskawica letnia zamigoce,
Sucha w ogrodzie zaszeleszczy grusza,
I puszczyk z jękiem w okno załopoce...
Pomyślisz sobie — że to moja dusza.

Tak w każdym miejscu i o każdej dobie,
Gdziem z tobą płakał, gdziem się z tobą bawił,
Wszędzie i zawsze będę ja przy tobie,
Bom wszędzie cząstkę mej duszy zostawił.

DO MARYLI.

(NA ALPACH W SPLÜGEN 1829).

Nigdy więc, nigdy z tobą rozstać się nie mogę!
Morzem płyniesz i lądem idziesz za mną w drogę,
Na lodowiskach widzę błyszczące twe ślady,
I głos twój słyszę w szumie alpejskiej kaskady,
I włosy mi się jeżą kiedy cię oglądam,
I postać twoją widzieć lękam się i żądam.

Niewdzięczna! Gdy ja dzisiaj w tych podniebnych górach,
Spadający w otchłanie i niknący w chmurach, [rach,
Wstrzymuję krok, wiecznemi utrudzony lody,
I oczy przecierając z lejącej się wody,
Szukam północnej gwiazdy na zamglonem niebie,
Szukam Litwy i domku twojego i ciebie...
Niewdzięczna! może dzisiaj królowa biesiady,
Ty w tańcu rej prowadzisz wesołej gromady,
Lub może się nowemi miłośkami bawisz,
Lub o naszych miłośkach śmiejąca się prawisz!
Powiedz, czyś ty szczęśliwa, że ciebie poddani,
Niewolnicze schylając karki, zowią *pani!*
Że cię rozkosz usypia i wesołość budzi,
I że cię nawet żadna pamiątka nie nudzi?
Czy była byś szczęśliwsza, gdybyś moja miła,
Wiernego ci wygnańca przygody dzieliła?

Ach! jabym cię za rękę po tych skałach wodził,
Jabym trudy podrózne piosenkami słodził,

Jabym pierwszy w ryczące rzucał się strumienie,
I pod twą nóżkę z wody dostawał kamienie;
I przeszła by twa nóżka wodą niedotkniętą,
A całowaniem twoje rozgrzałbym ręczęta!
Spoczynek by nas czekał pod góralską chatą,
Tam zwleczoną z mych barków okryłbym cię szatą,
A ty byś przy pasterskim usiadłszy płomieniu,
Usnęła i zbudziła na mojem ramieniu!

ŚMIERĆ PUŁKOWNIKA.

W głuchej puszczy przed chatą leśnika,
Rota strzelców stanęła zielona;
A u wrót stoi straż pułkownika,
Tam w izdebce pułkownik ich kona...

Z wiosek zbiegły się tłumy wieśniacze,
Wódz to wielkiej był mocy i sławy,
Kiedy po nim lud prosty tak płacze
I o zdrowie tak pyta ciekawy.

Kazał konia pułkownik kulbaczyć,
Konia w każdej sławnego potrzebie;
Chce go jeszcze przed śmiercią zobaczyć,
Kazał przywieść do izby, do siebie,

Kazał przynieść swój mundur strzelecki,
Swój kordelas i pas i ładunki:
Stary żołnierz, on chce jak Czarniecki,
Umierając swe zegnać rynsztunki.

A gdy konia już z izby wywiedli,
Potem do niej zszedł ksiądz z Panem Bogiem;
I żołnierze od żalu pobledli,
A lud modlił się klęcząc przed progiem.
Nawet starzy Kościuszki żołnierze,
Tyle krwi swej i cudzej wylali,
Łzy ni jednej, — a teraz płakali,
I mówili z księżami pacierze.

Z rannym świtem dzwoniło w kaplicy.
Już przed chatą nie było żołnierza,
Bo już żołdat był w tej okolicy.
Przyszedł lud widzieć zwłoki rycerza.
Na pastusznym tapczanie on leży,
W ręku krzyż, w głowach siodło i burka,
A u boku kordelas, dwururka.

Lecz ten wódz, choć w żołnierskiej odzieży,
Jakie piękne, dziewicze ma lica.
Jaką pierś... Ach, to była dziewica,
To Litwinka, dziewica-bohater,
Wódz powstańców — Emilia Plater!

ZOSIA.

(URYWEK Z «PANA TADEUSZA»).

—

Już goście zgromadzeni w wielkiej zamku sali,
Czekając uczyty, w koło stołu rozmawiali,
Gdy pan Sędzia w mundurze wojewódzkim wchodzi,
I pana Tadeusza z Zofiją przywodzi.
Tadeusz lewą dłonią dotykając głowy,
Pozdrowił swych dowódców przez ukłon wojskowy;
Zofija z opuszczonym ku ziemi wejrzeniem,
Zapłoniwszy się, gości witała dygnieniem,
Od Telimeny pięknie dygać wyuczona:
Miała wianek na głowie jako narzeczona,
Zresztą ubiór ten samy w jakim dziś w kaplicy,
Składała snop wiosenny dla Bogarodzicy.
Uzęła znów dla gości nowy snopek ziela;
Jedną ręką zeń kwiaty i trawy rozdziela,
Drugą, swój sierp błyszczący poprawia na głowie.
Brali ziółka, całując jej ręce, wodzowie;
Zosia znowu dygała w kolej, zapłonią.

Wtem jenerał Kniaziewicz wziął ją na ramiona,
I złożywszy ojcowski całus na jej czole,
Podniósł w górę dziewczynę, postawił na stole:
A wszyscy klaszcząc w dłonie zawołali, brawo!
Zachwyceni dziewczyny urodą, postawą,
A szczególnie jej strojem Litewskim, prostaczym.
Bo dla tych wodzów, którzy w swem życiu tułaczem

Tak długo błakali się w obcych stronach świata,
Dziwne miała powaby narodowa szata,
Która im wspominała i młode ich lata,
I dawne ich miłostki. Więc ze łzami prawie,
Skupili się do stołu, patrzyli ciekawie.
Ci proszą, aby Zosia wzniosła nieco czoło
I oczy pokazała; ci żeby wokoło
Raczyła się obrócić; dziewczyna wstydliva
Obraca się, lecz oczy rękami zakrywa.
Tadeusz patrzył wesół i zacierał ręce.

Czy ktoś Zosi poradził wyjść w takiej sukience,
Czy instynktem wiedziała, (bo dziewczyna zgadnie
Zawsze instynktem, co jej do twarzy przypadnie):
Dosyć, że Zosia pierwszy raz w życiu dziś zrana
Była od Telimeny za upór łajana,
Niechcąc modnego stroju, aż wymogła płaczem,
Że ją tak zostawiono w ubraniu prostaczem.

Spodniczkę miała długą, białą; suknię krótką
Z zielonego kamlotu z różową obwódką;
Gorset także zielony, różowemi wstęgi
Od łona aż do szyi sznurowany w pręgi;
Pod nim pierś jako pączek pod listkiem się tuli.
Od ramion świecą białe rękawy koszuli,
Jako skrzydła motyle do lotu wydęte,
U dłoni skarbowane i wstążką opięte.
Szyja także koszulką obciśniona wąską,
Kołnierzyk zadzierzgary różową zawiązką;

Zauszniczki wyrznęte sztucznie z pestek wiszni,
Których się wyrobieniem Sak Dobrzyński pyszni;
Były tam dwa serduszka z grotem i płomykiem
Dane dla Zosi, gdy Sak był jej zalotnikiem;
Na kołnierzyku wiszą dwa sznurki bursztynu,
Na skroniach zielonego wianek rozmarynu;
Wstążki warkoczów Zosia rzuciła na barki,
A na czoło włożyła zwyczajem żniwiarki,
Sierp krzywy, świeżem żęciem traw oszlifowany,
Jasny, jak nów miesięczny nad czołem Dyany.

.
Tam włość już kończy ucztę, krążą miodu dzbany,
Muzyka już się stroi i wzywa na tany.
Szukają Tadeusza, który stał na stronie,
I coś pilnego szeptał swojej przyszłej żonie.

«Zofio! Muszę cię w bardzo ważnej rzeczy
Radzić się; już pytałem stryja, on nie przeczy.
Wiesz iż znaczna część wiosek, które mam posiadać,
Wedle prawa na ciębie powinnaby spadać.
Ci chłopcy są nie moi lecz twoi poddani;
Nie śmiałbym ich urządzić bez woli ich pani.
Teraz, kiedy już mamy Ojczyznę kochaną,
Czyliż wieśniacy zyszczą z tą szczęśliwą zmianą
Tyle tylko, że pana nowego dostaną?
Prawda, że byli dotąd rządzani łaskawie,
Lecz po mej śmierci, Bóg wie komu ich zostawię.
Jestem żołnierz, jesteśmy śmiertelni oboje,
Jestem człowiek, sam własnych kaprysów się boję:

Bezpieczniej zrobię, kiedy władzy się wyrzekę,
I oddam los włościanów pod prawa opiekę,
Sami wolni, uczyńmy i włościan wolnemi,
Oddajmy im w dziedzictwo posiadanie ziemi,
Na której się zrodzili, którą krwawą pracą,
Zdobyli, z których wszystkich żywią i bogacą.
Lecz muszę ciebie ostrzec, że tych ziem nadanie
Zmniejszy nasz dochód, w miernym żyć musimy stanie.
Ja przywykłem do życia oszczędnego z młodu;
Lecz ty Zofio, jesteś z wysokiego rodu,
W stolicy przepędziłaś twoje młode lata:
Czyż zgodzisz się żyć na wsi, zdaleka od świata,
Jak ziemianka?»

A na to Zosia rzekła skromnie:
«Jestem kobietą, rządy nie należą do mnie.
Wszakże pan będziesz mężem: ja do rady młoda,
Co pan urządzisz, na to całym sercem zgoda!
Jeśli włość uwalniając, zostaniesz uboższy,
To Tadeuszu będziesz sercu memu droższy.
O moim rodzie mało wiem i nie dbam o to;
Tyle pomnę, że byłam ubogą sierotą,
Że od Sopliców byłam za córkę przybrana,
W ich domu hodowana i za mąż wydana.
Wsi nie lękam się. Jeśli w wielkiem mieście żyłam,
To dawno zapomniałam, wieś zawsze lubiłam;
I wierz mi, że mnie moje kogutki i kurki
Więcej bawiły niżli owe Peterburki.
Jeśli czasem tęskniłam do zabaw, do ludzi,
To z dzieciństwa; wiem teraz że mnie miasto nudzi;

Przekonałam się zimą po krótkim pobycie
W Wilnie, że ja na wiejskie urodzona życie;
Pośród zabaw tęskniłam znów do Soplicowa.
Pracy się też nie lękam, bom młoda i zdrowa,
Umiem chodzić około domu, nosić klucze,
Gospodarstwa obaczysz jak ja się nauczę».

.
Zaledwie usłyszeli nowinę poddani,
Skoczyli do panicza, padli do nóg pani;
«Zrowie państwu naszemu!» ze łzami krzyknęli.
Tadeusz krzyknął: «zdrowie współobywateli,
Wolnych, równych, Polaków!» — «Wnoszę ludu
[zdrowie!
Rzekł Dąbrowski. Lud krzyknął: «Niech żyją wo-
[dzowie!
Wiwat wojsko! wiwat lud! wiwat wszystkie stany!»!
Tysiącem głosów zdrowia grzmiały na przemiany!

SUMIENIE.

=

Przekląłem — i na wieki rzuciłem ją samą,
I wzburzony, nim księżyc zabłysnął wieczorem,
Jużem się od niej długiem rozdzielił jeziorem;
A gdy się toń jeziora księżycową płamą
Osrebrzyła, gdy wichry zawiewały chłodniej,
Jam jeszcze jechał — jeszcze uciekałem od niej...

I możebym zapomniał, bo koń leciał skoro,
Bo mi piosenkę grały tętniące kopyta,
Gdzie ona... oszukana... przekłeta... zabita...
Patrzę na niebo — księżyc, na gwiazdy — jezioro,
Wszak tu jęk nie doleci, wszak łzy nie zobaczę;
To jezioro, to fala — to nie ona płacze...

I możebym zapomniał... lecz gdy to spostrzegła
Błada światłość księżyca, krok w krok za mną biegła,
Próżno się zatokami węzowemi kręcę,
Wszędy mnie księżycowa kolumna dopadła,
Jakby się ta kobieta do stóp moich kładła,
I niema płaczem — za mną wyciągała ręce.

PRZEKLEŃSTWO.

Przeklęta! Ty wydarłaś ostatnie godziny
Szczęścia mego na ziemi; ty żądem gadziny
Wygnałaś na samotność. Bądź wiecznie przeklęta!
Każdy mój jęk zna ciebie, każda łza pamięta.

Bo kiedy nieszczęśliwy zaklinałem ciebie,
Abyś mi dała nieco przyjaźni i ciszy:
Toś ty mi łzy w powszednim podawała chlebie,
I jęcząc, z jękiem w sercu mówiłaś: — «Niech słyszy»!

Cierpiałem i uległem. Dziś samotny jestem,
Lecz wiedz, że w samotności okryty żałobą,
Oczy błędne obracam za każdym szelestem,
Czekam, ale nie ciebie, — tęsknię, nie za tobą.

Tej czekam omamiony, tej samotny płaczę,
Która mi była siostrą na wygnania ziemi,
Myśląc że kiedyś duszy oczyma zobaczę
Tę, co w duszę oczyma patrzy anielskiemi —

A nigdy serca mego nie umiała krwawić;
A tak się ze mną duszą i myślami dzieli,
Że już dziś sami boscy nie wiedzą anieli,
Czy ją dla mnie potępić — czy mnie dla niej zbawić.

A ty! a ty — co lałaś żółciowe gorycze,
Skoro się otwierała serca mego rana:
O! gorzej niż przeklęta — widmo tajemnicze
Złej przeszłości, — przeklęta bądź i zapomniana!

STOKRÓTKI.

Miło po listku rwać niepełną stokroć,
I rozkochanych słów różaniec cedzić;
Miło przy ludziach było raz powiedzieć,
Że się kochamy, i mówić po stokroć.

Miło zabłądzić pod lipowe cienie,
Z kwiatkami w rękę, i patrząc ukradkiem,
Wzajemnie mówić obrywanym kwiatkiem:
Kochasz!... i pani kochasz mię szalenie...

Gdy nas różowa poróżniła sprzeczka,
A zgody ciągłe zabraniały świadki,
Pamiętasz luba, jak te białe kwiatki,
Jeden mówił: nie — a drugi: troszeczka.

Dzisiaj samotny, dzisiaj bez nadziei,
Błądząc po skałach, wszystkie moje smutki

Zbiegły się razem do białej stokrótki,
Co była siostrą stokrótek w alei.

Rwałem ją: listki leciały w błękicie,
Aż nad jezioro ze skały, gdzieś siedział;
I wiesz, co listek ostatni powiedział?
Luba, że jeszcze kochasz mnie nad życie!

O ŻYCIA RANKU.

O życia ranku, o wiosen jutrzence,
Pod takim brzegiem i na takim morzu,
Jam ciebie ujrzał w błękitów przestworzu,
I obwiódł ciebie w włoskich kwiatów wieńce.

I strach mię chwycił, gdym ci rzucał róże,
A z nimi myśli, natchnienia i pieśni...
Gdym kładł me serce za stóp twych podnóże,
Jam drżał wśród szczęścia, czy się szczęście nie śni?

Tyś przy mnie była, a ja ciągle marzyłem,
Że ty złudzeniem co odleci wkrótce,
I z westchnieniami przed tobą się skarżyłem,
Żeś anioł nikły na mej lotnej łódce...

Bo w blasku słońca lśniła twoja postać,
Nie jak codzienne i trwałe postaci,
Lecz jak duch, który tu nie zdoła zostać,
Bo niema tutaj ni siostr ani braci.

I długo dziwną mamiony żałobą,
Chociaż przy tobie, jam się nieczuł z tobą;
Długo tęskniłem gdzieś dalej, do ciebie,
Bom zawsze myślał, żeś ty tylko w niebie.

Na każdej fali i na każdej skale,
Na każdym miejscu i w każdej godzinie,
Wieczniem powtarzał: — «Ach! to szczęście minie,
Popłynie anioł jak płyną te fale...

I na tem morzu odejdzie ta mara,
I wśród tych wichrów pryśnie mi jej wiara,
I śmierć, niestałość, albo los zabierze
To, co dziś kocham i w co dzisiaj wierzę!»

Lecz ty zostałaś na łódce milcząca,
Nie wzięła ciebie burza w niebo nagle,
Dotąd w promieniach widomego słońca,
Ty rudel trzymasz, ja rozpuszczam żagle —

I tak płyniemy na wieki, bez końca...

DO BEATRYCZY.

Darmo świat ziemski płasem mnie otoczy,
Motylem skrzydłem chce udać Anioła;

Pcha kwiaty w ręce, ciska iskry w oczy,
On wiary mojej przetworzyć nie zdoła.

Przebyłem drogę szczęścia i cierpienia,
I nią doszedłem do tych ducha włości,
Gdzie się ideał serca już nie zmienia,
Bo zna go serce — pięknnością piękności!

Do dziś dnia kocham, jak dawniej kochałem,
Tę samą postać, którąm ścigał szalem,
Tę samą duszę, którąm wielbił szczerze;

Obie mi widmem — jednym, świętem, białem!
Tylko w kochaniu wieczniejszy się stałem,
Bo w wieczność mego Ideału wierzę!

PO ŚMIERCI.

Gdy wkrótce, droga! śmierć wiatrom rozrzuci
Serce me w popiół ogniem mąk spalone,
Niech twój głos o mnie jeszcze pieśń zanuci,
Niech wzrok twój spojrzy w grobu mego stronę.

Gdy się rozwięję i zniknę ci z oczu,
Grób mój nie tutaj, mój grób — tam, na niebie!
Szukaj mnie w nocy miesięcznych przezroczu,
O chwili, w której jam tu szukał ciebie.

Gdy ty piętrami ciemnego ogrodu
Modląc się, zejdziesz i staniesz w żałobie,
Jak posąg biały u chłodnika wchodu,
Może ją wrócić, lub przyśnię się tobie.

Gdy spojrzysz w wulkan, w księżyc i na morze,
Duch mój tam będzie w tej srebra przestrzeni
Gwiazdeczką, falą, albo listkiem może,
Listkiem tak błędnym jak liście jesieni!

Bo ja, na zmiany i gwiazdą i listkiem,
Gdym żył, błądziłem po tej smutnej ziemi!
Dla ciebie byłem gwiazdą, pieśnią, wszystkim,
Dla ludzi niczem, bom ja gardził niemi!

Nigdy nie zasiadł do biesiad ich stołów,
Co świat ten cieszy, mnie tylko hydziło...
Żyłem w twych oczach i w oczach Aniołów,
Ty i Bóg wiecie, co mi w sercu biło.

Jam bardzo kochał, zanadto, zawiele!
Jam bardzo kochał, aż znękan rozdziałem,
Duszęm wyplakał; jam nie mógł w rozdziele,
Życ z tobą tutaj, więc tutaj skonałem.

Jam się stał teraz dźwiękiem, szumem, tchnieniem,
Do harfy twojej dziś mój duch przylega,
I pod twą ręką drży strun twoich drzeniem,
I znów ucicha, omdlewa, odbiega!

Jam się stał iskrą, sinym błyskiem, mgnieniem,
Gdy chmura pędząc czarną pierś roztworzy
I krwi się twojej obleje promieniem,
To duch mój błyska w tej piorunnej zorzy!

Gdy księżyc wznijdzie cały rozmieszany
Z powietrzem, płynę, rozzłacam się wkoło;
A gdy cię ujrzę, zbliżam się stroskany
I milcząc, światłem całuję cię w czoło!

Ty mnie nie słyszysz, choć jestem przy tobie;
Ty mnie nie widzisz, gdy zrywam ci kwiaty
Z łąk, wzgórzów, lasów — i rzucam na szaty,
Ty je otrząsas i depcesz w załobie!

Proszę się Duchów, Archaniołów Boga,
Bym mógł raz jeden objawić się tobie,
Gdzie chłodnik, wschody, gaj i w gaju droga,
Stanać widzialny o wieczoru dobie!

Lecz darmo proszę, tylko pozwolono
Mi skroń twą pieścić wietrzyka powieniem,
I błądych iskier wieńcząc cię koroną,
Niedosłyszaniem żegnać cię westchnieniem!

Próżno mię wabią gwiazdy i lazury!
Ja zbiegam ciągle na dół, tam, ku tobie!
I smętny wracam w niebieskie tortury,
W nieskończoności pusto mi, jak w grobie!

Nieszczęsny jestem choć gwiazdy i słońca
Przy mnie się kręcą w pierścieniach z promieni.
Cierpię bez miary i tęsknię bez końca,
Do niższych, ziemskich, do twoich przestrzeni.

Samotny jestem wśród toni wszechświata!
Co mi po nurtach jej elektryczności,
Które dziś wieńcem siły mnie oplata?
Co mi po sile, która we mnie gości?

Co mi, że latam i wieję i płynę?
Że mnie witają po drodze komety?
Że gdy na tęczę ciało me rozwinę,
W łuku mych ramion przechodzą planety?

Jedno mi tylko pociechą się stało:
Twarz gdzieś anielską po drodze spotkałem,
Co mi twą piękność jak snem przypomniało,
I to mi było w niebie, szczęściem całym.

O! płacz nademną, gorzką łzą pamiątek,
Płacz nad nieszczęsnym, co wołałby z Tobą
Dzielić łzy, bole i ziemski zakątek,
Niż światel marną spętany żałobą —

Wśród tych ogromów tak rozbłękitnionych,
Tak dniem i nocą Bogiem oświeconych,
Latać i błądzić, tęsknić i narzekać,
I ciebie wiecznie, tylko ciebie czekać!

MÓDL SIĘ TY ZA MNIE!

Módl się ty za mnie, gdy z rozpacz y zginę,
Za winę ojców i za własną winę.
Módl się ty za mnie, by mnie w moim grobie,
Nie opiekielnił żal wieczny po tobie.
Módl się ty za mnie, bym u Boga w niebie,
Po wiekach wieków, kiedyś spotkał ciebie!
I tam przynajmniej odetchnął wraz z tobą,
Bo mnie już wszystko trudem i żałobą.
Módl się ty za mnie, jam żył nadaremnie,
Bo serce twoje odpada odemnie!
Módl się ty za mnie, jam cię kochał wiernie,
I tak jak bezmiar bezmierny — bezmiernie!
Módl się ty za mnie, bom ja nieszczęśliwy:
Serce me proste, ale los mój krzywy!
Módl się ty za mnie, nie mów do mnie ostro,
Boś ty mi tylko na tym świecie siostrą!
Módl się ty za mnie, bo od żadnej duszy,
Modlitwa o mnie serca mi nie wzruszy,
Tylko podwoi gorycz mej katuszy!
Módl się ty za mnie, ja ciebie się trzymam,
Bo na tej ziemi prócz ciebie nic niemam.
I nic, prócz ciebie nie marzę za światem,
Tylko to marzę, by z mą duszą biedną,
Twoja spłynęła w nieśmiertelność jedną:
Więc módl się za mnie, bo ja twoim bratem!

SKROMNISIA.

Co ja widział — widział dzisiaj,
I na oczy moje:
Ze skromnisiem szła skromnisia,
Pod ręce oboje.

Ciszkiem, chyłkiem, — tuż, tuż trzeci,
Chowam się za drzewa.
Wietrzyk chucha wonią z kwieci,
Aż dusza omdlewa.

Słowik: — ach! ach! — wciąż zawodzi,
Ach! ach! ach! bez liku;
Chodzą, brodzą państwo młodzi,
Lubują w słowiku.

Gdzie tam, gdzie tam! jako starzy,
Poważni i niemi:
Cóż takiego im się marzy,
Jakby nie na ziemi.

Nie statkują bo serduszka
Za ciasno snąć w łonie:
Stąd, to z owąd, koło uszka,
Szmer czasem powionie.

U skromnisi dziwny wzroczek,
Ej srogie dumania!
Igiełkami kole z oczek,
Aż skromniś się słania.

Brzękły głośniej jakieś słówka,
Zakrywa się dłonią:
«Nic — nic!» — brzękła znów wymówka,
I razem się ptonią.

Nic, nic, nic, nic, ustka kłoni,
Skromnisia nieśmiała;
Rozgarnęła włoski z skroni
I po—ca—ło—wa—ła!...

O! bodajże tę skromnisię,
Doprawdy niepięknie!
Pocałunek ciągle śni się,
I serce mi pęknie!

OCZAROWANY.

Trzy dni jeno żyłem oh! przy niej,
Ale żyłem trzy dni te w niebie:
I przedumam wiek na pustyni,
A nie przyjdę nigdy do siebie.

O nigdy nie będzie odmiany:
Bom oczarowany!

Rok za rokiem lecą mi lata,
Jak niemiłe nieme gdzieś ptaki!
Kraj za krajem zbiegłem pół świata,
Ale wszędzie pusty... nijaki...
O! nigdy nie będzie odmiany:
Bom oczarowany!

Krasawice — Boże swe kwiecie,
Ile wiosna co rok wyłoni;
Dla mnie jeden kwiat na świecie:
Wszystkie, wszystkie insze bez woni.
O! nigdy nie będzie odmiany:
Bom oczarowany!

Jeśli na czas oczy ułudzę,
I wyciągnę ręce ku łące;
O! nie dotknę kwiatów, bo cudze,
Jakieś mgławce, blade, kolące,
O! nigdy nie będzie odmiany;
Bom oczarowany!

Nie zachciewam świata też wcale;
O! nie patrzę w lewo ni w prawo;
Czajko: tobie nudzić na skale,
Jęcz ku wodom, mrugaj tu łzawo!
O! nigdy nie będzie odmiany:
Bom oczarowany!

Czasem z morza wionie do ucha,
Niby pieśń, o wojnie, o sławie;
Ale serce swoje wciąż grucha,
I za sercem swoje wciąż prawię;
O nigdy nie będzie odmiany:
Bom oczarowany!

Trzy dni jeno żyłem och! przy niej,
Ale żyłem trzy dni te w niebie:
I przedumam wiek na pustyni,
Ale nie przyjdę nigdy do siebie;
O! nigdy nie będzie odmiany:
Bom oczarowany!

ZAKOCHANA.

Wiatr szeleści po topoli,
Pomiata kalina;
O! a serce — serce boli,
Łzy płyną i płyną.

Młode latka w smutku lecą,
A nadal rozpaczę;
Wtedy tylko lżej mi nieco,
Gdy w kątku popłaczę.

Łzy niedoli mej nie zmożą,
Lecz służą za leki:
Kto miał jedną chwilę błogą,
Ten biedny na wieki!

Czemu taka wątła, blada,
Chylam się na wiosnę?
Ja roślinka, mdła rosada,
Na wydmach tu rosnę!

Naokoło piasek suchy,
Ni rosy ni słońca;
Nadal burze, zawieruchy,
Przygody bez końca!

Ludziom śmiechy, ludziom dziwy,
Że szlocham daremnie;
Oh! a luby, czarnobrewy,
Daleko odemnie!

Ni do siebie mnie przygarnie,
Ni ja go przytulę;
Za Dunajem tęskni marnie,
A kocha tak czule!

Ja kukułka, na obłądne
Zrywam się och! we śnie;
A w pustyni schnę i więdnę,
I konam boleśnie!

GWIAZDA POKUTY.

Kobiety! rodu ludzkiego połowo,
Żono i córko i siostró i matko!
Rodu ludzkiego niewolnice — panie!
Odkąd świat stracił bytu swego słowo,
I twój, kobieto, byt został zagadką,
Której nikt dotąd rozwiązać nie w stanie.

Duchem i ciałem nadziejska, powiewna,
Tyś głazem, który prze człowieka w ziemię,
I w świat mu wyższy wznieść się nie pozwoli;
Urocą formą aniołom pokrewna,
Drogą szatana wiedziesz ludzkie plemię.
Ty główne źródło człowieka niedoli.
A świat tymczasem czuje w twym utworze,
Wszystko co wznosić, uszczęśliwić może.

Dziwna jest, dziwna twa dola kobieca,
Razem pogardę i żal ciebie wznieca.
Tyranka świata i pomiotła świata,
Pomiatasz wszystkiem co ciebie ugniata;

W tej samej chwili i mężczyzn bożyszczce,
I jak ofiara krwawisz czci twej zgliszczce.
Ciemiężysz ziemię, sama w poniewierce;
Wszystko ci służy i wszystko cię depce;
Masz więcej niż ci przyznają pochlebce,
A gorszaś, niż cię malują oszczerce.
Ty żywem źródłem, ty nicią przewodnią
Złego na ziemi; a byłoby zbrodnią
Ze strony mężczyzn, w twych piersiach jedynie
Widzieć ognisko ludzkiego nierzędu,
Wszystkie swe klęski twej przypisać winie,
I w ciebie samą cisnąć kamień sądu.
Póki przed tobą nie staną już inni,
Niż byli dotąd, jak stanąć powinni,
Póki ci prawdą nie splecą w pokorze,
Za tyle wieków takiego skrzywdzenia,
I ja ci mego nie rzucę kamienia.
Jam także nieraz wiódł cię na bezdroże
Gniotącą siłą, lub podłą słabością,
I jam ci dłużny prawdziwą miłością.

Jeślim opiły powszechnem zepsuciem,
Łudził cię kiedy rymowanym czuciem,
I strzegąc serca puszczał liche ciało
Na rozkosz z tobą, jak się puszcza nurek
Na oceanu fałę rozbijała,
Lub ptak, co w burzy doświadcza swych piórek:
A ptak i nurek, by poigrać tylko
I wrócić, skąd się puścili przed chwilką...

Jeślim cię kiedy jak narzędzia użył,
Jeślim ci kiedy jak niewolnik służył,
Jeżelim kiedy na ciało wywabił
Ducha twojego, a potem go zabił;
Jeślim tak grzeszył, ciesząc się nikczemnie
Żeś ty nie lepsza, że się wywzajemnię:
Chcę dług tej krzywdy spłacić naostatek,
A co dziś daję przyjmij jak zadatek.
Płacę ci prawdą. Są to tajemnice,
Którym wyczytał w nieziemskiej kronice.
Może strój sztuczny przygasił ich czystość,
Lecz pod zmyśleniem tem jest rzeczywistość.
Czy ten wypadek wchodzi w dzieje ziemi,
Czy innej gwiazdy? Ja sam nie wiem tego;
Dość, że się wiąże z prawami naszymi
I stawi prawdy ważne dla każdego.
Wiek milion osiemsetny trzydziesty i wtóry
Od chwili jak anielski Bóg utworzył chóry,
Smutny wypadek wśród boskiego grodu,
Okropne skutki anielskiego błędu;
Rozbicie słońca — świat nowego rzędu
I utworzenie pokutnego rodu.

Jehowa jaśniał na przyrody tronie,
Niebieska światłość, eteryczne wonie,
Krażyły we mgłach blasku i zapachu.
Nieśmiertelnego hymnu święte tony,
Płynąc przez głosów anielskich miliony,
Brzmiały bez końca po niebieskim gmachu,

Echem bez końca świat oblatywały.
Na jasnej wodzy boskiego spojrzenia,
Płasały światy po głębiach stworzenia:
Brzmiący, promienny, błogi był świat cały.
O sto miliony milionów promieni,
I dwieście taktów archanielskich pieni,
I pięć dziewiątych pod boskimi grody,
(Tak mierzą długość na nadziemskiej skali)
Płonęło słońce, pieściło przyrody;
Tak było piękne, tak miłe to słońce,
Że je żrenicą Serafina zwali,
Ostaniały je obłoki palące;
Lecz pod tą groźną, płomienną pokrywą,
Rozkwitał skarbiec wdzięków, rajskie dziwo!

Taką to ustron, takiej gwiazdy łono,
Dwaj aniołowie wybrali dla siebie.
Tego co czuli, wstydzili się w niebie;
Dla wynurzenia co czuli do siebie,
Radzi się kryli pod ognia zasłoną.

Pan niebios zwrócił gdzieindziej oblicze,
Niesyte Boga, poszły święte chóry
Za jego okiem, za swoim żywiołem;
Tylko dwa duchy spuściły się z góry
I zamknęły się w słońce tajemnicze,
Anioł potęgi z miłości aniołem.
Z ocz Serafina płynęły słodycze,
Duma sępiąła nad Cheruba czołem;

Ten chmurno patrzył ku boskiej stolicy,
Tamten wciąż szukał Cheruba żrenicy.
Ujął go wreszcie w ogień skrzydeł złoty,
I pieścącami przemówił słowami:
— «Aniele drogi! twoją światłość plami
Jakaś zgryzota? Jakież to zgryzoty
Chwycić się mogą niebiańskiej istoty?
Jakie zgryzoty możesz kryć przedemną?
Aniele drogi, otwórz twą myśl ciemną.
Przecież tak dawno myśmy nierozdzielni,
Jak te na barkach naszych dwa skrzydełka,
Jak te na czołach naszych dwa światępka,
Jak pienia, które nuca nieśmiertelni
W wiecznym i jednym leją się łańcuchu,
Tak i my ściśle spojeni duch w duchu:
Dla czegoż dzisiaj tę jedność rozrywasz?»

— «Co? ty mnie wzywasz, ach! co ty zachciewasz,
Zawołał anioł potęgi słów gromem:
Ale, stało się!... twoja chęć rozkazem!
Musi, musi być i tobie widomem
To czarne brzemię, które w sobie noszę,
Niech co chce będzie, nam zawsze być razem...
Kiedyś nie było nad nasze rozkosze,
Wtedy dość było, o niebios ozdobo!
Twoim całunkiem usta moje skropić,
W twojego oka blasku się utopić,
Ażeby niebios nie widzieć przed sobą;
A tem się czuciem anielskiem rozpałał,

Alem Jehowę nad wszystko wychwalał.
A dzisiaj... słuchaj: nie dosyć mi nieba,
Nie dosyć Boga, dziś mi więcej trzeba.
Ja byłem świadkiem, kiedy boskie tchnienie,
Miało świat nowy wyrzucić w stworzenie,
Kiedy na nowe Bóg pracował dzieło,
Gdy ono w jego łonie się poczęło.
Co się tam działo i mnie owionęło,
Tego i anioł wystawić nie w stanie.
Sam Bóg zdał mi się w nadboskiej przemianie
Rozlać w dwa bóstwa: tworzące i rodne!...
Odtąd znam roskosz w swych dziełach się mnożyć;
Odtąd klnę nasze pieszczoty bezpłodne;
Odtąd rozpaczam, pragnę jak Bóg tworzyć,
Choćbym miał tworzyć widziadła nicości»...

Serafin, jeniec nieprawej miłości,
Słuchał tej mowy w natężeniu cichem,
Nie zadrzał zgrozą — zapalił się grzechem:
— «Dzielę twe czucia, twoje żądze dzielę,
Dzielę twą wieczność mój luby aniele!».
Jehowa zdawna widział duchów skrytość
I myśl bluźnierczą gromem gniewu mierzył:
Dzisiaj o słuszność trąciła się litość,
Słuszność przemogła, wyprysnęła kara:
Potężną stopą o słońce uderzył,
Gdzie przebywała winowajcza para;
Słońce prysnęło, a grzeszni anieli,
Taki dla siebie wyrok usłyszeli:

— «Duchu! któremu niewinność anielska
Była ciężarem, precz z mego oblicza!
Bóg cię ze swoich grodów wydziedzicza
I przyodziewa w pył wiotkiego cielska.
W niem tworzyć będziesz, jakieś tego żądał,
A ród podobny tobie, ród pokuty.
W niem będziesz mieszkał i tarzał się póty,
I póty niebios nie będziesz oglądał,
Póki nie spalisz twojego pokrycia
Łzami boleści: póki skrzydła skruchy
Nie wzniosą ciebie między bratnie duchy;
Póki nie przeklnie płód twego nasienia
Tak wdzięcznej tobie zdolności tworzenia;
Póki jej sam się nie zrzeczesz użycia.
I ty grzesznego anioła spółniku,
I ty Serafie będziesz los ten dzielił.
Wyrzucam cię z moich duchów liku,
Żeś twór, nad Twórcę kochać się ośmielił.
Występny grzechem nieprawej miłości,
W tejsze miłości znajdziesz twoje kary:
Kochaj przestępcę nad wszystko, bez miary,
A miej niewdzięczność zamiast wzajemności.
Miłość jedynie twem wsparciem zostanie,
Przed groźnym, dumnym twej miłości celem.
Anioł, co w grzechu ściąga cię otchłanie,
Będzie twą męką i moim mścicielem:
W nim twoja kara i zbawienie twoje.
Cierpcie oboję i twórcie oboje,
Aż razem czystość odzyskacie swoje!».

Kronikarz pisał snąc w wielkiej boleści,
Bo wyrok boży skończył ledwo w treści.
Pierwsza tam wzmianka, jak o rzeczy nowej,
O dwóch płciach różnych, męskiej i niewieściej;
A całą powieść kończy temi słowy:
«Część stopą boską odbita od słońca,
Środek straszego duchów przewinienia,
Jest ich siedzibą aż do kary końca,
I usuniona z Jehowy spojrzenia,
Będzie pół bytu tonąc w głębiach cienia,
A pół, żyć światłem ze swojego słońca».

W końcu przypisek jest pod paragrafem:
Biedna istoto, grzeszna przez kochanie,
Nie zapominaj żeś była Serafem;
Zmieniaj kochaniem w raj nasze wygnanie.
Niech twoja czystość łagodzi męczarnie
Twego anioła, czas kary mu zmniejsza;
Za to znów Bogu będziesz najpiękniejsza,
Za to cię miłość aniołów przygarnie!

BRANKA LITWINA.

No, no Laszko, dość jęku!
Nie płacz, nie mdlej w mem ręku,
Wszyscy na koń już wsiedli,
Wszyscy brańców powiedli,
Jaż mam z tobą czas trwonić,
Bym ich nie mógł dogonić?
Czy cię zabić, bym z bitwy,
Z niczem wrócił do Litwy?

Nie, nie, prosisz daremno,
Żywa musisz iść ze mną.
Dalej, śmiało! siądź w podle,
Na słomianem mem siodle!
Bystry koń mój ze Żmudzi,
Swym cię biegiem nie strudzi;
A przed wiatrem na łonie,
Wilczą burką osłonię.

Dalej, sercem ochoczem!
Nie masz płakać tu po czem.

Patrz, twój piękny dwór biały
W ogniach stoi już cały.
A ów Laszek twój młody,
Co na koniu w zawody,
Chciał cię unieść przedemną,
Chciał obronić daremno,
Wierz mi, w zimnym swym grobie,
Nie zatęskni po tobie.

Patrz no, patrz no, jak zbladła!
Jak nieżywa upadła.
Żal jej brać mię zaczyna,
Taka piękna dziewczyna!
No, przyjdź tylko do siebie,
Sam dbać będę o ciebie.
Po nad brzegiem Zejmiany,
Mam ja zamek drewniany,
Pełne grunta i pełny
Śpichrz kądzieli i wełny.

Tam nie będzie ci smutno,
Przez dzień będziesz tkać płótno,
Wieczór w gronie swych dziewczek,
Przędząc, słuchać ich śpiewek.
A jak syn mój jedyny
Wróci z pruskiej krainy,
Któż wie, gdy cię polubi,
Może nawet zaślubi.

Mało równych mu w Litwie,
I na ucztach i w bitwie.
Nie dziewczyna, nie gaszek,
Jak ów piękny twój Laszek.
Wzrost jak dębu wyniosły
Cały czarno zarosły,
Wzrok jak gdyby Perkuna,
Błyska ogniem pioruna,
A niech zginę, gdy kłamię,
W ręku sztabę rozłamie.

Ho! już płakać przestała!
Ogniem płonie twarz cała;
Czy dziękujesz, czy prosisz,
Że tak w niebo wzrok wznosisz?
Skąd z tak z nagłym pośpiechem,
Siadasz na koń z uśmiechem?
No, no — przytul się do mnie,
Zarzuć ręce koło mnie,
Tak, tak — teraz już mogę
Ptakiem puścić się w drogę.

Skądże znowu to drzenie?
Co tak patrzysz w płomienie?
Cóż, że jedziem koło nich?
Wszak nie wepchnę cię do nich.

Ha, ha! stój, stój! zuchwała!
Z konia mi się zerwała;

Lecz nie ujdiesz pogoni,
Lub cię strzała dogoni.

Ale gdzie cię strach żenie?
Czekaj, nie leć w płomienie,
Przez Perkuna, nic tobie,
Za to złęgo nie zrobię!

Ani słucha szalona!
Leci wzniosłszy ramiona...
Prędeż koniu już blisko,
Spiesz, nim wskoczy w ognisko!

Spiesz, lecz gdzież się podziała?
Ha! to suknia jej biała,
W pośród gruzów zwałonych,
Miga w ogniach czerwonych!

Jakem Litwin, dziewczyna
Warta była Litwina;
Spaliła się, a szkoda,
Była piękna i młoda!

DZIEWCZĘ I GOŁĄB.

Ach! ty mój miły,
Ach! ty mój mały,

Ach! ty niewdzięczny
Gołąbku biały.

Gdybym tak chciała,
Całować kogo,
Czyżby z rąk moich
Rwał się tak z trwogą?

I mnież to przyszło
Żądać daremnie,
By mnie ktoś raczył,
Kochać wzajemnie?

A przecież czuję,
Choć mną tak gardzi,
Że go z dnia na dzień
Kocham tem bardziej.

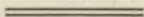
Czyż i od ludzi,
Jak od gołębia,
Tak obojętność,
Serc nie oziębia?

O! o! po nici,
Dochodzę kłąbka:
Toć i ja będę
Brać wzór z gołąbka.

Im który tklawiej,
Tem ja z nim hardziej:

Aż będzie musiał,
Kochać tem bardziej.

Lecz niechże zgadnie
Komu dokuczę,
Że się srogości,
Z gołąbka uczę!

MÓJ ŚWIAT.

Luba! gdy mnie wesołość i szczęście otoczy,
Czemuż odgłos wesela mych cierpień nie płoszy,
Czemuż zwracając wkoło obojętne oczy,
Stoję, jak smutny cyprys wśród gajów rozkoszy.

A gdy jestem przy tobie, kiedy widzę ciebie,
Wnet i szczęście i radość w mem łonie ożyje;
Dusza moja ulata po nadziei niebie,
Oko me żywiej płonie, żywiej serce bije.

O luba! tak, bo dla mnie dzisiaj dwa są światy:
Jeden obszerny, pusty, kędy ciebie niéma,
Tam zgasł dla mnie blask słońca, tam powiędły kwiaty,
Tam smutno, tęskno, wieczna tam panuje zima.

Drugi, jest ustroń mała, od ludzi daleka,
Ustroń, gdzie ty przebywasz anielska istoto!
Do niej wzdycha me serce, do niej myśl ucieka,
Pozbawiona nadziei, dręczona tęsknotą.

Tam uśmiecha się szczęście, tam niebo ci sprzyja,
Tam nową codzien szatę przywdziewają drzewa,
Tam wiosna codzien świeższe róże ci rozwija,
Tam ptaszek czulszą codzien piosenkę ci śpiewa!

Samotny, po tej tylko błąkam się ustroni,
Jak wygnaniec od reszty świata oddzielony;
A gdy los i tej jeszcze rozkoszy mi wzbroni,
Niestety! gdzież się zwrócę, w które pójdę strony?!

DO MŁODEJ DZIEWICY.

Widząc nieraz twe oczy uroszone łzami,
Pytałem się, na jakich rozkoszach ci zbywa?
Tyś mówiła, smutnemi zajęta myślami:

«Płaczę, bom nie jest szczęśliwa!

«I gdy chcę zbadać moją duszę udręczoną,
«Nieraz matka z dobrocią przed siebie mnie wzywa,
«Głos skona mi na ustach i lica zapłoną:

«Płaczę, bom nie jest szczęśliwa!

«Jeśli piosnka słowika wśród gaju mnie wzruszy,
«Nie wiem dla czego zaraz i smutek przybywa;
«Nie pojmuję nagłego wzruszenia mej duszy:

«Płaczę, bom nie jest szczęśliwa!» —

Dziewico! smutki twoje niedługo przeminą,
O! nigdy taka rana niezgojną nie bywa!
Czułe serce, wiek młody, są też twych przyczyną:
Kochaj! a będziesz szczęśliwa!

MIŁOŚĆ.

Znasz istotę, co mianem chrzczono ją chaosu,
Znasz niepojętą losu zawiłość?
Nad chaos, nad zawiłość niepojętą losu,
Stokroć niepojętsza miłość!

Wiesz jak dotknięta laską proroka,
Śród suszy i spieki,
Źródłem z twardego łona trysnęła opoka?
Tak za rozkazem lubego oka:
W duszy płyną życia rzeki!
Lecz jak przegniłemi słoty,
Głucha kona jesień:
Tak ćmi duszę mgła tęsknoty,
Po rajskiej chwilce uniesień.

Gdy śród nocy błyskawica,
W niebios stropie przedrze wyłam:
Chcąc anielskie ujrzeć lica,
Myśl i oko tam posyłam.

Próżny zapęd! niedługo złudzeniem się pieszczę.
Powraca noc nieużyta,
Znowu oko w więzy chwyta,
I aniołam nie ujrzał i ciemniej mi jeszcze!
Jak błyskawic blask zwodniczy,
Tak ona nam przewodniczy.

Aż gdy na skryte skały wpędzi cię jej flaga,
Łódka pękła, nadziei wybawienia niema,
Próżno łzawemi ku niej spoglądasz oczyma,
Wytrwałość jej nie złamie i łza nie przebłaga.
Giń! lub krwi twojej okupem,
Bij się po nagim szkarpie,
Bij się wiecznym fali łupem,
Nim odwrotnym bałwan słupem,
Pchnie cię w wiry i rozszarpie!

Bolesne dni moich dzieje,
Stoją w zapłakanem oku!
Widziałem mej młodości olbrzymie nadzieje,
Jak konały przy jej boku.

Choć otwarta była przepaść,
Miłość wiodła... mógłżem nie paść?

Chwile piękne, chwile lubie!
Wy! których mię wspomnienie zachwyca i mam; i
Niechaj patrząc obecny na waszą zagubę,
Raz jeszcze westchnę nad wami!

Raz jeszcze, nim zniszczenia zagarnione falą,
Zaginą obrazy wasze;
Te ognie niepożyte co mi duszę palą,
Strumieniem łez mych ugaszę.

Napróżno! uniesione bezpowrotną rzeką,
Znikły gdzieś pochłonięte daleko, daleko...

I dusza cierpień niesyta,
Wyrzywa się za nimi w tamte drogie kraje;
I oko tam przybite i myśl tam przybita,
Odjąć się stamtąd nie daje.
A gdy przyjdzie noc wieczna zamknąć mi powieki,
O! jeszcze będę patrzył na tę lubą stronę,
I ostatnie spojrzenie nad nią zawieszona,
Zostanie nad nią — na wieki!

CZARY.

To są czary, pewno czary,
Coś dziwnego w tem się święci;
Dobrze mówi ojciec stary:
Robię — gadam — bez pamięci!

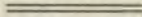
W każdym miejscu, każdą dobą,
Idę w lasy czyli jary:
Zawsze widzę ją przed sobą...
To są czary, istne czary!

Czy pogoda sprawia ciszę,
Czy wiatr łamie drzew konary:
Zawsze, wszędzie głos jej słyszę!
O! to pewno, pewno czary!

W dzień się myślą przy niej stawię,
W nocy kształt jej biorą mary:
Ona przy mnie w snach, na jawie...
Jestem pewny że to czary!

Gdy z nią śpiewam — czuję trwozę,
Gdy odejdzie — żal bez miary;
Chcę być wesół — i nie mogę...
Ani wątpić, że to czary!

Na to miłe słówka rzekła,
Przywabiła mię do domu,
By zdradziła, by urzekła...
Ufaj że tu teraz komu!

POLKA.

Do późna wczoraj słyszałam działa,
A przez noc całą psy wyły,
Nad samem ranem gdym się zdrzemała,
Trzy mi się krzyże przyśniły.

Jeden na północ wbity daleko,
Drugi na obcej stąd ziemi,
Trzeci nad grobem i krwawą rzeką,
Niby pomiędzy swojemi.

Pod nim człek jakiś leżał przebity,
Zmarły, czy bolem wybladły;
A gdym wetchnęła, pękły błękity,
I perły z nieba upadły...

Upadły deszczem na moje łożę:
Spojrzałam w okna, — dzień duży;
Lecz perły... krzyże... O! wielki Boże!
Ten sen niedobrze coś wróży.

Co nocy niebo łunami płonie,
Codziennie słońca wschód krwawy;
Ach! straszno spojrzeć ku tamtej stronie,
Kędy się ważą te sprawy!

Gdy się po bitwach myślami noszę,
Strasznie się wloką godziny,
Wówczas ja Boga ze łzami proszę,
By mi dzień ulżył jedyny.

Mija... noc idzie... lecz nie w mej mocy
Usnąć, choć głowa się schyla,
Coś niby chodzi, stuka po nocy,
A zegar staje co chwila.

I bez wytchnienia trwoga jednaka,
Że się już w łonie nie mieści;
Gdyby list jaki, gdyby wieść jaka...
Nie, nie chcę, nie chcę tych wieści!

Bo choć zwycięstwo naszym dziś służy
Choć ojciec gani mą trwogę,
Ja się z tych wieści cieszyć nie mogę,
Bo mi coś serce źle wróży...

Już w boju legło tyle tysięcy,
A ileż jeszcze nie zginie?
Ach! czy łez więcej, czy też krwi więcej,
Za ziemię naszą wypłynie?

POLSKIE DZIEWICE.

(Z PIEŚNI O ZIEMI NASZEJ).

Trzeba widzieć, co za żywość,
Młodych Polek i uroda!
Tam wzrok szczery, tam poczciwość,
Tam po Bogu dusza młoda.
Boć to w cnocie i szczerocie
W wiejskim domku uchowane,
Wypieszczone, umuskane;
Niby dumne i dostojne,
A potulne jak trusiątka!
Niby dworne a pokorne,
Jakieś takie bogobojne,
Niby jakie niebożątka!

Myśl ich cicho w życiu świeci;
Pełne życia jak nadzieje;
Lubią pieśni, tańce, dzieci,
Wiosnę, kwiaty, stare dzieje.

Gdy wesołe — istne trzpiotki
I wiewiórki i szczebiotki!
Lecz gdy w smutku myśl zagrzebie,
Wówczas Polka taka rzewna:
Iż uwierzysz, że jej krewna
Najsmutniejsza z gwiazd na niebie!
Choć człęk duszy jej nie zbadał,

Wkoło serca tak tam prawo,
Tak rozkosznie i tak łzawo,
Jakbyś grzechy wypowiedała.
A gdy uśmiech łzę pokryje,
I dla ciebie serce bije,
To cię dojmie tak do żywa,
Iż to cudne, cudne dziwa,
Że ci serce nie rozpłynie,
Że od szczęścia człęk nie zginie!
Zda się, że to żyjesz społem
Z rajskiem dzieckiem, czy z aniołem.
Lecz to szczęście nie tak tanie,
Przeboleje dusza młoda;
Jednak lat i łez nie szkoda,
Boć raz w życiu to kochanie.
A jak ci się która poda
Z całej duszy i statecznie:
To już twoją będzie wiecznie.
I w ład pójdzie ci z nią życie,
Bo twej duszy nie wyiębi:
Ona sercem pojmie skrycie,
Co myśl wieku dźwiga w głębi:
Co się w czasie zrywa, waży,
To w rumieńcu na jej twarzy,
Jak w zwierciedle się odbije,
Bo w tem łonie przyszłość żyje.

ZALECANKI.

(Z PAMIĘTNIKÓW B. WINNICKIEGO).

Pamiętam, w Nieświeżu przepędzić zapusty
Zjechała tam była pani Sołtanowa,
A razem z jej dworem, panna respektowa.
Ej! panna jak łania i wdzięczna i składna,
Kochana Staniecka! a ładna bo ładna!
Bo co to za buzia, za rączka, za nóżka,
Do tego dołeczki w jagódkach, a mrużka!
Jak mrugła ślipkami, zginąłem z kretesem!
Lecz trudno iść było do panny obcesem;
Bo było to dziecię pieszczone i ważne,
Szły za nią klejnoty i włości posażne,
I perły kosztowne i dziwna uroda,
Do tego we wstydzie chowana — a młoda!
Więc pono z tą panną patrzano wysoko;
A przecież jam spostrzegł, że pannie wpadł w oko,
I oczko zaproszył i serce poruszył.

Śpiewała z partesem, jak mówię «bez ale» —
Grywała też także na klawicymbale,
(A nie tak bezbożnie jak dzisiaj śpiewano);
Ja miałem też także talenta ukryte:
Scholarów Piarum rękę formowaną,
Łacinę też także znałem expedyte!
I kiedy kapelan innego pominie,

Mnie zwykle z powagą witał po łacinie:
— «Bonum mane, frater Mariane!»
Do panien tam wprawdzie łaciny nie trzeba,
Lecz rośnie stąd zawsze u ludzi estyma,
Gdy widzą, że w szkołach nie psował człek chleba.
Do panien dość tego rozmawiać oczyma,
W taneczku przyśpiewać, bo lubią dziewczeczki
Chociażby z klasztoru, światowe piosneczki.

Więc panniem światowe piosneczki pisywał,
A czasem panience w taneczku przyśpiewał,
Coś podał, posłużył, przymówił, pokłonił,
I niby nie za nią, a za nią pogonił.
I długośmy z sobą tańczyli, gadali,
Aż przecie sam na sam zastaję ją w sali.
Więc zbliżam się do niej w strzelistym upale,
A grała, jak na to, na klawicymbale.
Więc naprzód wysyłam komplement a walny,
A za nim w też pędy i afekt kordjalny!
Ja prawię, a panna nie wstaje z siedzenia,
I widzę, że nie ma coś do mnie zbrzydzenia,
Bo słucho; więc bliżej i żwawiej i w rączkę!
Ba w drugą! a w drugiej uczułem już drżączkę;
Więc w ramię! i widzę że wzrok coś niesrogi,
Więc w oczko i w pysio! — skoczyła i w nogi,
A ja w pół! Stanęła, coś trochę się zrywa,
Lecz przecie wyznała, że mi też niekrzywa.
I odtąd jam Zuzię już skrycie widywał,
I prawił na uszko, a w tańcu nie śpiewał.

Po trzykroć wracała pani Sołtanowa,
A razem z jej dworem panna respektowa;
A ilekroć wraca, ja znowu do Zuzi!
Bo rajskie tam były słodycze w tej buzi!
I święte to było tam życie, mój Boże...

.....
I byłbym tam siedział po dziś dzień, Bóg świadek,
Gdyby mi nie лихо nadniosło przypadek:
Raz czekam, w krużganku puknęło coś korkiem,
Jak zwykle Staniecka wybiegła wieczorkiem;
Miesiączek przyświecał, siedzieliśmy sami,
Nie widzimy, nie słyszymy, aż książe przed nami —
I woła:

— «Przepraszam, niech aśka też siedzi!
Zapewne chcesz aśka jutro do spowiedzi?
Rachunek sumienia, za katy, nie chichy,
Zapewne chcesz żeby przypomniął ci grzechy?»

Staniecka drapnęła, lecz jam stał w kąciку;
— «A jakże cię piszą mości spowiedniku?»
— «Benedykt Winnicki», powiadam w pokorze.
— «Mój panie kochanku! a to być nie może!
A przecież Winnickich na Rusi ja znałem». —
«Bo ja też się z Rusi w te strony przebrałem,
I trzeci rok mija, jak listy oddałem
Od pana Cetnera».

— «Patrz, jak przepomniłem!
A jużto pamięcią Radziwiłł nie grzeszy,
Lecz panie kochanku, cóż ci się tak spieszy?»

Nie kochasz jak widzę? a ja służę braci!» —
— «Ha! rzekłem ja panu: służba wolność traci!»
— «Mój panie kochanku! gdyś taki służbisty,
To muszę zapewne odpisać na listy.
No, odwiedź mię proszę, jutro przy śniadaniu!» —

I odtąd już było po mojem kochaniu!
I rzewnie się wówczas na płacz mi zebrało,
Więc na tę aprensię przepiłem noc całą.

Z ODLUDKÓW I POETY.

ASTOLF.

Miłość! miłość kobiety ma wszystko nagrodzić?
Miłoby to nam było tym snem się uwodzić,
Gdyby nie przebudzenie za bliskie niestety!
Wierzysz biedny kobietom, nie znasz co kobiety!
Kocha cię, mówisz, kocha? przysięgać ci będzie,
Życie swoje narazi w szalonym obłądnie,
Puszcza, byleby z tobą, powabem ją znęci,
Spokój, imię, majątek... wszystko ci poświęci;
Wtedy, tylu dowodom raz zaufasz przecie,
Uwierzysz, że nad ciebie nic już niema w świecie.
Pomyślisz, że i cnotą chcą się jeszcze szczyścić,
Musi jak powój drzewa ciebie się uchwycić,
Ale nie! Sama niewie, mniej czuła niż płocha,
Czy jutro kochać będzie tego co dziś kocha;
Ginie, kona dla ciebie... i nie zna po chwili.
Wtenczas, niech się twój umysł wstrzymać ją nie sili;
Twoje prawa są niczem, twój gniew nic nie znaczy,
Z twoich wyrzutów śmieje, cieszy się z rozpaczy.
O! ten, co swoje szczęście połączył z kobietą,
Chwycił gałąź bluszczową nad przepaścią skrytą:
Urywa się i pada, ginie wśród kamieni,
A na górze, blusz bluszczem, znowu się zieleni.

EDWIN.

Podług złej, małej cząstki, całego nie mierzę,
I będę czcił płęć piękną póki w cnoty wierzę.
Pierwszy mój uśmiech, usta do kobiety wrzusił,
Pierwszą łzę moją, oddech kobiety osuszył,
Pierwsze słowo, jej mowa kształciła pieszczona,
Do kobietym najpierwej wyciągnął ramiona,
I kiedy w mgle dzieciństwa matkę poznawałem,
Nie wiedząc co kochanie, kobietę kochałem.
A jeśli później ojca surowe nauki,
Uczyły jak żyć trzeba i cierpienia sztuki,
Jeśli im winien jestem miłość, stałość w cnocie,
Nie mniej mozem jest winien i matki pieszczocie.
Dobroć, miłość, cierpliwość, najświętsze zasady,
Wpajała w młode serce własnymi przykłady,
I poznałem, gdym przejrzał lat młodych ciemnoty,
Że życie dobrej matki pierwszą szkołą cnoty.
Upodobanie stałe tej samej zagrody,
Gdzie, jakby sen pieszczący przesnuł się wiek młody,
Powab, co z blasku świata i sławy zapału,
W cichy obwód rodziny przyciąga pomału,
Władzą, co lekkim tknięciem duszę naszą budzi,
Drażni, aby nagradzać, by upewnić, łudzi,
I ta pewność, ta pewność, szczęścia czyste źródło!
Żem zyskał drugie serce, że jest całkiem moje,
Ta pewność, że w dwóch sercach jedno tylko bicie,
Komu winni jesteśmy — jeśli nie kobięcie!

DZIEWCZYŃKA.

Dziewcina płakała,
Że powoli rośnie;
Że czas swój marniała,
Przy książce, przy krośnie.
Wyrosła dziewczonka,
Czegóż jej nie staje?
Czy może pierścionka?
Tak się niby zdaje...
Tak jak gdyby w słowie,
Zdradnie podsłuchanem,
Przybyli z młodzianem,
Swaty i drużbowie.
I kosy spuszczone,
Spadł wianek na stronę.
Nadobna niewiastka
Kochana, szczęśliwa;
Jednak czegoś zbywa...
Bo gdzieś niby gwiazdka
Nadziej zatlała,
Drży i płonie cała.
Stało się jej zadość,
Szczęście, rozkosz, radość;
Stokrotne uściski,
Stokrotna pociecha:
Aniołek z kołyski,
Mamie się uśmiecha.

A potem? a potem?
Jak z każdym żywotem
Prąd zwrotny, odwrotny,
Któż kiedy policzy,
Szczęścia uśmiech lotny,
I krople goryczy,
Któremi los splata,
Godziny, dni, lata!...
Lecz chwile dziecinne,
Gwiazdeczki rodzinne,
Jak pamiątki święte,
Życ będą w miłości,
Śród serca zamknięte.
Bo czembądź w przyszłości,
Na tym naszym świecie,
Dotknie woła Boża:
Zawsze w życiu przecie,
Najpiękniejsza zorza.

MODŁĄCA SIĘ.

(SONET).

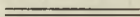

Pięknaś, gdy łono twoje od brylantów świeci,
Gdy włos twój utrefiony i wieniec na czole;
Gdy po szybach błyszczących nóżka twoja leci,
I kibić twa powiewna, w zazdroszczącym kole.

Pięknaś, gdy pośród pięknych, przy biesiadnym stole,
Siedzisz z okiem iskrzącym w uroczym ubiorze;
Taką cię inni wielbią, — ja cię nie tak wolę,
Bo wierz mi, najpiękniejszaś przed Bogiem w pokorze.

Widziałem cię wśród modlitw, kiedyś w skrusze cała
Tak pilnie na pobożnej książeczce czytała;
Nie patrzyłaś na ludzi, myśl twa była w niebie.

O! niewinna grzesznico! czemuż, gdy z uśmiechem
Oko twe nie strzelało, — napełniałaś grzechem
Serca tych, co się wtenczas modlili do ciebie?

DUSZA KOBIETY,

—

Widziałem duszę poety wielką,
Leżała u niebios proga;
I była tylko rosy kropelką,
W obliczu Boga.

Widziałem duszę mędrca niepojętą,
Leżała u niebios proga;
I była perłą na wpół rozciętą,
W oczach Boga.

Krółów i panów dusze widziałem,
Gdy dumne w niebie leciały;
Lecz były tylko proszkiem tak małym,
Jak świat ich z nieba był mały.

Lecz była dusza: dusza kobiety,
Ta wieniec cierpień niosła u czoła;
Była większa od duszy mędrca i poety,
Była tak wielka jak dusza Anioła!

CZY POWRÓCI.

Matuleńku, on nie wróci,
On pojechał w obcą stronę,
On zapomni i porzuci,
Biedne dziewczę opuszczone!

Patrzę co wieczór na drogę,
Patrzę na drogę co ranka,
Czemu zapomnieć nie mogę,
Albo zobaczyć kochanka!

Rano jemu zbieram kwiatki,
Wieczór czekam na jagody,
I stoję na progu chatki,
Zawsze sama, tak jak wprzódy!

W nocy ledwie pies zaszczeka,
Zrywam się, szukam oczyma,
A serce bije i czeka,
A jego niéma i niéma!

Może jutro... Jutro wschodzi,
Ja biegnę znowu na drogę,
I jutro całe przechodzi,
Doczekać się go nie mogę!

O! święty stróżu aniele!
Doprowadź go przez bezdroże,
A ja ci w naszym kościele,
Wianek i świecę położę!

KWIAT PAPROCI.

Jest ziele, ziemia żywi je nasza,
Kwitnie tajemnie w dzikiej ustroni,
I wszystkie inne kwiaty przygasza,
Cudnością blasku, pięknnością woni;
Lecz piękniej woni, cudniej przyświeca,
Życiu młodziana — miłość kobiéca!

Kto w świętojańskiej zejdzie je nocy,
Uszczknie w kwitnieniu, wszystko posiędzie;
Bogactwa świata są w jego mocy,
Wszystko ukryte — widnem mu będzie.
Przecież bogatszy, komu zapłonie
Miłość prawdziwa, w kobiety łonie!

«Ha! kwiat paproci, to urojenie...»
Woła ze śmiechem uczonych krocie;
Przecież lud wierzy w kwiatu istnienie,
Wierzy i szuka w serca prostocie.
Jak lud nasz w paproć, tak młodość płócha,
W kobiecą miłość wierzy — i kocha!

O! i jam kiedyś wierzył z zapałem!
Dziś, jam się rozstał z wiarami memi...
Bo też grzech kochać, jak ja kochałem
Boską miłością, stworzenie ziemi.
Lecz wy, o bracia! stalsi w dążeniu,
Kochajcie, wierzcie! — Szczęście w złudzeniu.

CO SIĘ PRZYŚNI.

Jeszcze chwilką, o dziewico!
Na dobranoc oczkiem błysnij,
Niech cię słodkie sny pochwyćą:
Co się przyśni, to przyciśnij!

Może piesek ulubiony,
Kosz cukierków albo wiśni,
Może jaśnie oświecony...
Co się przyśni, to przyciśnij!

Może jeńcy starej daty,
Podagryczni lecz korzyśni;
Może kwiaty lub dukaty:
Co się przyśni, to przyciśnij!

Może zbrojny but w ostrogi,
Może ci się nawet wyśni
Ten, co drogi lecz ubogi:
Co się przyśni, to przyciśnij!

Bał czy chatka, którą marzą
Wierszokleci nierozmyślni,
Lub zwierciadło z własną twarzą:
Co się przyśni, to przyciśnij!

Gdy otworzysz piękne oczy,
Snów z pamięci nie rozpryśnij,
Bo w nich będzie sen proroczy:
Co się przyśni, to przyciśnij!

NIE KOCHAJ MNIE.

Ty mię nie kochaj, będzie nam swobodniej,
Modlić się wzajem jako przyjaciele.
Na co nam miłość? jam swobodny od niej,
Bez zgryzot serca twe losy podzielę.
Chcę ciebie widzieć i cieszyć się głośno,
Ścisnąć twą rękę nie drażniąc nikogo,
Nie jątrząc czyjaś źrenicę ukośną,
Wyznać otwarcie, że mi jesteś drogą.
Chcę w twoich chwilach smutku i niedoli,
Czuwać nad tobą i westchnąć głęboko,
Śmiało zapytać: — «ach, co ciebie boli?»
I łzy twe otrzeć i rozchmurzyć oko.
Na mojej drodze, gdzie cierniska dosyć,
Kiedy mię zrani latorośl kolczata,

Chcę głosem pewnym o ulgę poprosić:
«Spiesz przyjaciółko poratować brata!»
Wtedy się twojem podeprę ramieniem,
Bez bicia serca, radośnie i zimnie;
Świat się nie zgorszy, my nie zarumienim,
Choć ja przy tobie, choć ty będziesz przy mnie.
Niech drogi życia przy tobie przechodzę,
A kiedy podróż ukończy się słodka,
Niech oko nasze na ubiegłej drodze,
Żadnych wyrzutów sumienia nie spotka.
Dręcząca miłość czyż dla nas zapewni,
Ufnej, niewinnej przyjaźni rozkosze?
Bądźmy jak bracia, przyjaciele, krewni:
Na co nam miłość? — Nie kochaj mię proszę!

PIOSNKA WIEŚNIACZKI LITEWSKIEJ.

Kiedy smutno roję,
Kiedy cierpię wiele,
Gorzkie smutki moje,
Z kim ja was podzielę?
Któż mój ból uleczy?...
Próżno głos swój trudzę:
Zimny ród człowieczy,
Na boleści cudze.

Czy cię matce zwierzę?
Lękam się jej złości;
Powiem siostrze szczerze:
Siostra pozazdrości...
Brat nie pojmie rzeczy...
Próżno głos mój trudzę;
Zimny ród człowieczy,
Na boleści cudze.

Gdy mi duch upada,
Kiedy łza się leje,
Sąsiadka ogada,
A sąsiad wyśmieje.
Któż się śmiać zaprzeczy?
Próżno głos mój trudzę:
Zimny ród człowieczy
Na boleści cudze.

Luby mój, jedyne,
Cała ma otucha,
On dumkę dziewczyny,
Zrozumie, wysłucha!
On ból mój uleczy,
Głosu nie utrudzę...
Zimny ród człowieczy,
Na boleści cudze.

POLKA,

Dla harfiarzy dwóch, wieniec jedyny,
Jeden laur dla dwóch śpiewaków.
Lud się z całej gromadzi krainy,
Polot pieśni sądzić, jak dwóch ptaków.
Starcy, męże i hoże dziewczyny,
I książęta w cieniach swych szyszaków,
Ucichnęli — a była treść wierszy:
Piękność Polki. — Tak śpiewak wszczął pierwszy.

1.

Nie, ty się próżno wysilasz przyrodo,
Na tworów wdzięki, na wdzięków koronę,
Fijołki, wzrósłszy nad błękitną wodą,
Przy jej źrenicach bledną zamyślone.

Gwiazdy jasnością zrównałyby może,
Lecz, niższe barwą i łzom niedostępne;
Bławatki z wstydem ukryły się w zboże,
Nieznane wołac być, niżli występne.

Maliny z mlekiem tej nie dają krasy,
Którą dziewicze jej lica się zdołają;

Nad księżycowy blask łona atłasy,
A sploty same wdzięcznymi się robią.

Pereł sznur, w czystej oprawie z koralu,
Do jej się równać ust gdyby poważył,
Zgasłyby perły jak mętność opali,
A koral pierwej tchnieniem by się sparzył.

Całego nawet pełnią arcydzieła,
Wszech wdzięków nawet harmonią i zgodą,
Próżnobyś jej się wyrównać podjęła,
Ty, najpiękniejsza, lecz poniej — przyrodo!

Tu zakończył on — alieć wzruszenie
Rękę mając jako oklask długa,
Podało mu nią laur, za natchnienie;
Gdy drugi wszedł śpiewak stroną drugą,
Harfę wlokąc swą... Czy zniechęcenie
Czy może był dnia onego chory?
Ucichnęli — i tak zaczął wtory.

11.

Gdzie wnijdzie i gdzie postawi stopę swoją,
Nie oglądają się ludzie zadziwieni,
Lecz jak stali pierwej, stoją.
Potem, niby ocknieni,

Czują więcej światłości wokoło siebie,
I rozpowija im się powoli w oczach,
Jako jutrzienka na niebie,
Odbłysek na jej warkoczach.

Ale włos jakiej ma barwy? — zapomniałem,
Ale oko? — nie wiem doprawdy czy modre:
Jeżeli to gdzie pisałem,
To odszukam i podrę.

Wiem, że od wierzchu jej ramion do sandału,
Każda fałda głównemu służy skinieniu,
Jak zdrowie służy ciału,
Co wypoczywa w cieniu.

Ale ile jest białą jej płeć? — ani wiem,
Ani koral ust, nie pomnę jak namiętny!
Śmiech: nim żywy słowa tchem
Pythagorejsko smętny.

Męczennicy nieco w jej skroń nakłonieniu,
Ale w szerokości czoła coś Platona;
Wzrok dziecka w osłupieniu,
Z iskrą Pigmaliona.

Coś matrony, coś wodza w piersi potędze.
Jak ta Marya, co za wielkich dni Mojżesza,
Podobna psalmów księdze,
Szła przodem, za nią rzesza.

Podobna *Victorii* bosej z laurem w dłoni.
Co skroś obłoków bystro bywa lecąca;
Jak heroicznym koni
Rżenie, do blasku słońca!

Lecz skoro potocznego życia tknie się,
Podobna do ucichłej palmy na stepie,
Nieumyślny cień niesie,
I nie powiada — krzepię!

Ale jakie ma zębów perły? — nie pomnę,
Ani ile jest w rumieńcach ich koralu?
Słowa są wiarołomne...
Skończyłem! nie wiem dalej.

* * *

I tu przymilkł — bowiem śpiewak owy,
Któremu jedyny wieniec dano,
Uniesiony ponad tłumy głowy,
Gdzie swym laurem skinął, wraz klaskano,
Starcy, dziewczki i hufiec bojowy,
I młodzieńcy z tuniką rozwianą,
Jako wielkie morze, w słońca blasku
Szli...

Aż przeszli w historyi oklasku.

PIOSNKA DO SNU.

(DLA MOJEJ PRZYSZŁEJ ŻONY).

Śpij moje dziecię, matko mych dzieci,
Do mojej piersi przyłóż swą skroń;
Ona twa tarcza,
Ona wystarcza,
Ci do uścisku
Gdy w szczęścia błysku,
Dusza się w duszy stopi i zleci,
A oko w oku, a w dłoni dłoń.

Śpij moje dziecię na mojem łonie,
To twa rodzina i to twój świat.
Na kruchej łodzi,
Pośród powodzi,
Po cichej fali,
Płyniemy dalej.

Ja cię od wichrów piersią osłonię,
Bo ja twój ojciec, przyjaciel, brat.

Ty z twego tronu piękności, cnoty,
Zesłaś tu do mnie, do moich wrót,

Dzielić me troski
I nektar boski,
W złotym kielichu
Swego uśmiechu,
Lać mi do serca co żrą spiekoty,
I krzepić myśli do wyższych cnót.
Dla ciebie pierwsza myśl nieuczona,
Którąm wyroił w dziecinnych snach,
Na ziemi, w niebie,
Wszystko dla ciebie;
Tu moje mienie,
A tam zbawienie,
Dla ciebie wszystko!... Błogosławiona
Chwilo, gdyś weszła pod mój skromny dach.
Śpij moje dziecię — matko mych dzieci,
Niech cię do raj u niesie sen,
Wiarą niezłomnie,
O! śnij tam o mnie,
O mem kochaniu,
I całowaniu.
A kiedy niebo brzaskiem zaświeci,
Wrócić w me objęcia, na padół ten!

SPOWIEDŹ SERCA.

Smutna chwila, ta wieczorna chwila!
Cicha modlitwa usta mi rozchyła.

Serce spowiedzią odzywa się z głębi;
Podobna jestem do nocnego kwiatu,
Co swoich marzeń nie objawia światu:
Wzrok mój tak smętny, gołębi.

Z mętów dnia dusza się okołysała,
Znów ona teraz przezroczysta, biała,
Jako toń morska po przebytej burzy.
Snem obciążona nim rżesa opadnie,
Patrzę w toń moją, wszystko widzę na dnie,
Co gdzie zgubiłam w podróży.

Tam leży ślubny, stargany mój wieniec,
Tam, łzami zdawna splukany rumieniec,
Barwę swą przeniósł w koralu powoje;
Tam leżą szczątki z tej łodzi rozbicia,
Co mnie wieść miała przez ocean życia,
Tam leżą perły — łzy moje!

A ja, gdy kruchej chwyciłam się deski,
To mnie mój anioł, mój promień niebieski
Wyniósł do brzegu, pod bramę klasztorną.
Słońce w tem morzu chowało swą głowę,
Razem z mem szczęściem, a dzwony spiżowe,
Grały modlitwę wieczorną.

Lecz mi nie dali wypocząć po trudzie,
I znów do świata zepchęli mnie ludzie,

Świat mnie otoczył samolubnym krzykiem;
Jak zwiędła palma stanęłam na puszczy,
Bez kropli rosy, bo nikt z całej tłuszczy
Nie mówił moim językiem.

Od tych pamiątek nim dusza odwyknie,
Czasem jak dziecię jeszcze we śnie krzyknie,
Chociaż już boleść na czole się starta
Nieraz się oko weselem rozzarzy,
Nieraz i uśmiech zabłądzi po twarzy,
Ale ja sercem umarła.

Wszakże ja, Boże! nie skarzę się Tobie,
Że mi tak wiosna przelata w żałobie,
Że mi zdeptano moją wiarę młodą!
Ni ja losowi chcę złożyć kłamnie,
Wszakże kochałam — to już dosyć dla mnie,
Miłość jest w sobie nagrodą.

Choć pamięć o nim pamięci nie warta,
Chociaż ta dusza przez niego rozdartą,
Dawno niewdzięczną pogardza istotą,
Jednak ja Boże, wyznać się nie wstydzę,
Że w tej miłości moją chwałę widzę,
Miłość, jest zawsze pół cnotą.

Niedbam ja Panie, że w tym wielkim tłumie,
Nikt mej miłości, nikt mnie nie rozumie,

Może ją nawet wyśmieją szkielety;
Że oprócz Ciebie, co znasz ptaków loty,
Chyba mię pojmie mój anioł stróż złoty,
I bratnia dusza poety.

TERKOTKA.

Biedaź moja z tą ciotką,
Przezwała mnie terkotką,
Jeszcze mi zawiąże świat:
A mam już piętnaście lat!

Taka plotka z poddasza,
Kawalerów wystrasza,
A kawaler śliska rzecz,
Zagładnie — i pójdzie precz!

Otóż to pora i niezła pobudka,
Wstanę od krosienek, pójdę do ogródka,

Niech kukułka powie, czy przy tym narowie,
Prędko pójdę za mąż? — tak, tak!

Ile więc razy kukułeczka kuknie,
To za wiosen tyle wezmę ślubną suknię;
Lecz nim zacznie kukać, trzeba ją wyszukać...
O Jezu najśłodszy! — jest ptak!

Gadajże mi — kuku!
Krucusieńko — kuku!
Już mam dosyć — kuku!
Kukuleńko — kuku!
To ptaszysko — kuku!
W uszach wierci — kuku!
Krzyczy sobie — kuku;
Aż do śmierci — kuku!

Otóż im na złość pójdę za mąż prędko,
Złapię sobie chłopca siatką albo wędką;
Na ptaka konfuzję, wezmę wielką fuzyję,
I wymierzę w ptaka — tak, tak!

Pani zaś ciotka na wstyd i na karę,
Na mem weselu w pierwszą pójdzie parę;
Toż będę chichotać, toż będę terkotać,
Żem już swoją panią — na znak!

CÓRA PODOLA.

—

Czarowny uśmiech, lube spojrzenie,
Kwiatku, z jakiegoś ty pola?
Ty Podolanka, o! na zbawienie
Przysięgam, córka Podola!
Toż nasze niebo, pełne uroku,
Słodczy pełne, lśni w twojem oku.

Melodya śpiewu, niebiosą wdzięku,
Dzwoni tak rzewnie, miłośnie;
Nasze słowiki w srebrzystym dźwięku,
Milej nie nucą o wiosnie;
Ty Podolanka, śpiew twój pieszczony,
Zdradzi słowika z jakiej on strony.

Wonny ust koral, różane lice,
Świeże jak ranku szkarłaty;
Tylko podolskie mają dziewice,
Tylko podolskich pól kwiaty;
Po woni poznam różę wśród wianka,
Śród dziewic poznam żeś Podolanka.

Przy smutnej piosnce, ocząt niebiosą,
Widziałem łzami zalane;
Wiosną o zorzy przeczystsza rosa,
Nie zdobi kwiatki różane;
Ty Podolanka — tylko Podole,
Takiemi łzami spowiada bole.

PIERWSZA MIŁOŚĆ.

Z dni zapału,
Z widzeń tęczy,
Z opalowych snów:
Został jeden sen promienny,
Niby senny a nie senny,
Jeden promyk ideału,
Jedna struna, co mi brzęczy,
Żebym śpiewał znów.

Świat wspomnienia,
Świat uroczy,
Rusańczany świat!
Co przemarzy się, co prześni,
W skowronkowej dzwoni pieśni,
W archanielskie rośnie pienia,
Myśl się wije z gwiazd warkoczy,
Skwita w rajski kwiat.

Wszędzie, wszędzie,
Wonie, dźwięki,
I to morze strat...
Wiecznie jasną igra falą,
Łzy w brylanty się kryształą,
To co było, to co będzie,
Choćby nawet ból i jęki...
Zawsze cudny świat!

Cóż dopiero,
Świat zaklęty,
W urok pierwszych tchnień!
I to — *kocham* — to szalone,
Tak serdecznie wymówione,
Że modlitwą było' b szczerą...
Oh! to kocham, ten hymn święty,
Na strój ziemskich pień.

Lat wiosennych
Pierwsza burza,
Pierwszy życia maj!
A te noce, te bezsenne,
Te dni dziwne, jak noc senne,
Ten huragan słów płomiennych,
Ta wypadła z włosów róża,
Pocałunków raj!

Te czuwania,
Deszcz czy słota,

Czy burza, czy chłód:
By na ciemnym tle firanki,
Ujrzyć błądy cień kochanki,
Potem marzyć do świtania,
Aż marzenia, łzy, tęsknota,
Przebrzmia w senny cud.

W sen na jawie,
W sen niebieski,
W rzeczywisty cud;
Pierwsza miłość, lilja boża,
Gdy zakwitnie wśród bezdroża,
Nie odkwita nigdy prawie,
Aż wypłaczesz łzy do łezki,
Aż się spełni trud...

Choć zwątpiony,
Smutny, błądy,
Upadasz co krok:
Ocienione bożym kwiatem,
Serce wierzy w świat za światem,
W sen prześniony, w cud marzony,
Wszędzie widzi boże ślady,
I nie wierzy w mrok.

NIE MOGĘ BYĆ TWOJĄ.

Jakoś się przypadkiem okno otworzyło,
Lecz oprócz doniczki, nic w oknie nie było.

Ktoś trącił doniczkę,
Księżyc błysł z obłoku,
Odsłonił twarzyczkę,
W niej łezkę na oku!
W tem z dalekiej strony,
Ktoś pędzi na koniu,
Sadzi przez zagony,
Aż tętni po błoniu;
Stanął przy okienku,
Dał znak, skłonił głowę,
I po cichuteńku,
Rozpoczął rozmowę:

- Witaj moja miła!
- Witaj mój jedyny!
- Czyś za mną tęskniła?
- W łzach pędzę godziny!
- Łzy co smutek roni,
Czyż się nie ukoją?

— Matka kochać bronj,
Nie mogę być twoją.
— O luba! któż ciebie,
Któż ciebie wzajemnie,
Na ziemi i niebie,
Ukocha odemnie?
— Płoną moje tchnienia,
Więdną dni me błogie,
Czuję twe cierpienia,
Twoją być nie mogę!
— Jak wiosenne róże,
Tak więdną rozkosze;
Ostatni raz może,
O szczęście nie proszę;
Bo z jutrznią różową
Daleką mam drogę!
— Ach! czekaj, daj słowo,
Wszak twoją być mogę! —

Księżyc nic dobrego,
Wyjrzał z za obłoku:
Rozśmiał się z młodego,
I z łezki na oku.
Co dostrzegł z ich lica,
Co podsłuchał w mowie:
Spytajcie księżyca,
Najlepiej wam powie!

AKACYA.

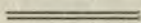
Młodości ognie i młodości płacze,
Grały mi z oczu twych, z uścisku ręki;
Czy cię zobaczę — czy cię nie zobaczę,
Dzięki za chwile uniesienia, dzięki!

Choćby to tylko było urojenie,
Ze dla mnie lśniły skry i łzy w twem oku,
Ja mojej wiary w szczerłość ich nie zmienię,
I kąpię duszę w wiosny twej uroku.

Pomnisz, jak słońce patrzyło ogniście
Na bluszcz, co pnąc się o powoje trąca;
Z boku akacya roztaczała liście,
Jak ty wysmukła i rozkwitająca.

I w niej jesieni tłą jeszcze rumieńce,
Co zachód krwawo ciska po lazurze,
Na grobach tęsknią kwiatów białych wieńce,
Lśni ruń po łanach, mkną chmury i burze...

Lecz mnie koły wiosny twojej wdzięki,
Rodzinnem tchnieniem w smętne dni tułaczę:
Dzięki za chwile uniesienia, dzięki!
Czy cię zobaczę, czy cię nie zobaczę!

KAPRYŚNA.

Bożeż, mój Boże co mnie się stało?
Wciąż takam smutna, taka nie swoja,
Jakby co złego spotkać mnie miało,
Spokoju niema duszyczka moja.
Myślałam, że mi powiędły róże,
Wyrzę na ogród, kwitną precudnie,
Myślałam rano, że przyjdą burze,
Tymczasem cicho przeszło południe.
Najczystszy błękit na całym niebie,
Ani jednego niema obłoczka;
Czego ja smutna, pytam się siebie?
O czym ja myślę i gubię oczka...
Siadam do grania, co wezmę w rękę,
To wszystko mi się zdaje nieładne:
Wezmę mazurka, wezmę piosenkę,
Przewracam, szukam, żadne a żadne.
Otwieram okno, powietrze świeże
Napełnia pokój wonią rezedy;
I to mnie smuci i żal mnie bierze,
Jakbym co złego zrobiła kiedy.

Gdyby to można... Ej, co ja roję?
Gdyby to można... Jak ja dziecina!
Gdyby to można... Ach! aż się boję,
Myślę rzecz taką com niepowinna.
Gdyby to słońce nie tak świeciło,
Ale się błyszczcy, że aż mnie mroczy,
A niewiem komu dobrzeby było,
Żeby mu padał blask w same oczy.
Dziewczęta idą zbierać maliny,
Wezmę dzbaneczek i pójdę z nimi...
Niech sobie idą wiejskie dziewczyny,
Ja się zostanę, tak jakoś źle mi.

— Co tobie duszko?

— Ja nie wiem sama,
Suche mam oczy a serce płacze,
Ja nieszczęśliwa, zobaczy mama,
Że ja miłego nic nie zobaczę;
Że ja zmarnuję śliczny wiek młody,
Albo się cała we łzach roztopię,
Puść mnie matuniu, pójdę do wody...

— Czy się utopisz?...

— Nie, nie utopię!

ZROZPACZONA.

Chodzi dziewczę po ogródku,
Wydeptaną drogą;
Lecz w ogródku pełno smutku,
Bo niema nikogo.

Bez turecki pachnie miło,
Słownik śpiewa w gaju,
Tylko krzyżyk nad mogiłą,
Czerni się na skraju.

Czemuż świecisz słońko Boże,
Czemu pachniesz krzaku,
Czemu śpiewasz piosnki hoże,
Uprzykrzony ptaku?

Spojrzę w jedną, w drugą stronę,
Serce się rozsłocha,
Grządki moje spustoszone,
A serce wciąż kocha.

Wczora tańczyć mi kazali,
A ja myślę sobie:
Ja tańczę w pięknej sali,
A wietrzyk na grobie.

Do północy skoczne tany,
Skoń w różanym wianku;
Do północy gwar pijany,
A płacz do poranku.

Nauczała matka stara,
Że należy wierzyć;
Dobra wiara, słodka wiara,
Ale lepiej nie żyć.

Żal poniosę do mogiły,
Serca anioł strzeże,
Na cierpienie dość mam siły,
A w szczęście nie wierzę...

Opuszczone moje krosna,
I życie się dłuży;
Nowe róże wzbudza wiosna,
Ja nie kończę róży...

Złote nici poplątane,
W połowie roboty,
Gdzież słońeczko me wiosniane,
Gdzie mój promień złoty?

Próżno czeka smutna dusza,
Na miłego przyście:
Po drożynach wietrzyk wzrusza,
Przesztoroczne liście,

I u fali cichej rzeki
Jak pierwej nie spoczne...
Odpłynęły w świat daleki
Fale przeszłoroczne...

Z jego okna wiatr odmiata,
Żałobną zastłonę:
Biedne serce wciąż kołata,
Co spojrzę w tę stronę.

WSPOMNIENIE.

Tam w ojczyźnie znałem jedną,
Wiesz Leonie, jedną z tych,
Co rumienia się i bledną,
W jednej chwili płacz i śmiech.

Jakie oczka, jaka buzia!
Nie rusałka, wcale nie;
Ona sobie była Józia,
A matka ich miała dwie.

I mieszkali — ot, nie dalej
Bym nie skłamał jak stąd tam:
Druga szła wśród ciemnych alej,
Ach! jak ja tę drogę znam!

Każdą kolej półtoraczną,
Każde drzewo z licznych drzew,
Gdzie jak ptaki śpiewać zaczną,
To wiesz przecie jaki śpiew!

Jak mi serce biło silnie,
Jakem cały idąc drżał...
A zawsze mi było pilnie,
I zawszem coś mówić miał.

A jak przyszło do gadania,
Utnij szyję — ani rusz!
I coś od niej mnie odgania...
— Już to pan odchodzisz? — Już! —

I odchodzę od dziewczyny,
Niby smutny, niby zły;
Gdy ja cierpię z twej przyczyny,
Szkardnico, cierp i ty!

Przystanąłem... żal mi mojej...
Może płacze? wróćmy się!
Patrzę w ogród, ona stoi,
I bez myśli kwiatki rwie.

Naskubała białych laków,
Idzie, gdzie jej z oczu znikł,
Już tak blisko... a ja z krzaków
Jak nie skoczę, — a ta w krzyk!

Więc przepraszam z wielką trwogą,
Że nie chciałem... ale... że...
— Że nie spotkasz pan nikogo?
— Tak jest pani! — Pewno nie?

Unikając kłamstwa grzechu,
A wiedziałem że to grzech:
Wybąknąłem coś po cichu —
Jakieś głupstwo — a ta w śmiech!

Niegodziwa Józia pusta,
Widząc smutek moich lic,
Białą rączkę mi na usta
Położyła, — i już nic.

Ani znaku, śladu smutku,
Jakby ręką odjął wraz:
Chodzim sobie po ogródku....
Oto szczęście! To był czas!!

Znasz następnych dni wypadki,
Jednych losów bracia my:
Dziś jak ona rzucam kwiatki,
Niby kwiatki — niby łyzy.

Tylko że nikt na spotkanie
Nie wybiega z cieniu drzew;
I samotna łąza ukanie,
Niesłuchany przebrzmi śpiew!

KRÓLOWA ZABAWY.

Kazała odejść słudze... i jak siadła
Zdjąć z siebie stroje, tak i u zwierciadła
Została siedząc, niema, marmurowa, —
Tylko ku piersiom schyli się jej głowa,
Spłynęły włosy na białe ramiona,
Ciche westchnienie wybiegło z jej łona.

Gdyby nie suknia balowa, bezładnie
Rzucona na bok, bukiet na pół zwiędły,
I kilka kwiatów co się w sploty wprzędły,
Nie mając chęci wypaść z nich, — ktoś zgadnie,
Że tej istocie, zdobnej wdzięki tyła,
Strój śmiał ozdoby dodawać przed chwilą.

Kwiaty! toż ona sama kwiat uroczy.
Jakiejże wiosny woń jest tak czarowna,
Jak tchnienie ust jej? Jakież światło zrowna
I jakież jedwab, splotom jej warkoczy?
Co jej z koronki wiewnej sieć pajęcza,
Co jej mgła z gazy, z wstążek barwna tęczą!

Jakiż się kamień tak błyszcząco pali,
Jak jasny wzrok jej? Jakież perły w świecie
Tak równe, białe, tak lśniące znajdziecie,
Jakie ma ona w swych ustach z koralu?...

Siedziała milcząc, cicha, nieruchoma,
Twarz osłoniwszy białemi rękoma,
Dumała... o czym dumiała dziewczyna?
Czy się jej uszom jeszcze przypomina
Tanecznych dźwięków w mgłach gdzieś wir skrzydlaty,
Zmacony w jedno — jak z wstęgami kwiaty,
Zmacony w jedno — jakby wiatr wesołem
Tchnieniem, we wszystkie struny zabrzmiał społem.

Czy przez czarownych uroków zaklęcia,
Rozkołysany senno duch dziewczęcia,
Kąpie się jeszcze w tej jasnej topieli,
Świąteł, kryształów, przepasek, jedwabi,
Ciepła i woni? a która, jeżeli
Gwiazd-ócz mruganiem w swe objęcia wabi,
To, żeby błogo zadrżeli zwabieni
Westchnieniem kwiatów, i ciepłem promieni,
I zmysłów szalem, co im z mgły odstania
Raj uciech ziemskich i przecucia wieszczę
Rozkoszy życia, — ach! i słodsze jeszcze
Nad wszystkie inne — przecucie kochania.

Ona dziś była zabawy królową,
Piękną nad piękne. Jednak z wrażeń tyła,

Gdzież jest wspomnienie, co jak żywe słowo
Pamięci serca wdzięcznie się przymila?
Z wszystkich chwil pierzchłych, które myśli siłą
Darmo w grobowcach zmartwychwstać przymusza,
Niema nic, coby wybrać rada dusza,
Coby zachować w sercu warto było.

Była królową!... Chlubąż to kobiecie
Być najpiękniejszą z pięknych! a jej przecie
Na samą myśl tę blaski wrażeń bledną.
Bo jej — wybranej — w tej szczęśliwej chwili
Wszyscy tak jedno, tak uparcie jedno,
Tak oklepanie jedno jej mówili, —
Że rzuconemu na bezsenne łożo
Brzęk much ni trwalej, ani przykrzej dzwoni.

Była królową! W koło niej i do niej
Wszystko się garnie. Niby blask jej skroni,
To słońce gwiazd tych. A jednak w tej porze,
Tak jej samotno, chociaż tłum jest przy niej,
Że ktoby zdołał wyżyć na pustyni,
To mu samotniej chyba być nie może.

Była królową... Oh! a ileż nędzy
W tem jednym słowie: *najpiękniejsza!* Między
Pięknemi jedna!...

Spojrzała w zwierciadło,
I włosy sobie od skroni odwije,

A one bujnie spłyną jej na szyję,
I kilka kwiatów z między nich wypadło,
Została tylko róża; snadź najmilej
Z niemi jej zostać, czy im z różą białą —
I rzecz to dziwna, lecz się jej wydało,
Że jest piękniejszą jeszcze w owej chwili,
Niżli gdy była wielbioną królową...
Więc się zaduma i westchnie na nowo.

Wstała dziewczyna i w szal otulona
Pchnie drzwi na balkon wiodące w ulicę,
Świeże powiewy owioną jej lice,
I tchem się lekkim zachwieje załona,
I zewsząd, w splot się wijące u kraty,
Przyjazną wonią pozdrowią ją kwiaty.

Mienia się modro gwiazdziste niebiosa,
W miesięcznym świetle kapany z ukosa,
Tłum wież i gmachów ginących w przestrzeni,
W białych się brzaskach tajemniczo mieni.

Wśród ciszy nocnej śpiewy gdzieś ochocze,
Spóźniony pojazd zdala zaturkocze,
Psa gdzieś szczenie przez ulic zakręty,
Lub u odległej bramy znagła tknięty
Spóźnioną dłonią, dzwonek gdzieś zadźwięczy...

Ona się drżąca wsparła na poręczy,
I wzrok jej tęskny z westchnieniem utonie
W jedyne miejsce, skąd blask jeszcze świta.

W maleńkim domku, po przeciwnej stronie,
Pośród poddasza, nad skromną wystawą,
Biedna izdebka świetli się bladawo.

Toż chyba tylko cierpiący niedolę
Lub snem gardząca bieda pracowita
Czuwa w tej porze.

Przy samotnym stole
Siedzi młodzieniec ze spuszczoną głową,
Czyta, czy pisze? czy też gorączkowo
Marzy? Wstał wreszcie, i w ciszy głębokiej
Niespokojnemi długo chodził kroki.

— Co jemu? — w duszy głos dziewczynie szepce,
Może on smutny, i niema nikogo
Z kim by popłakał; a zimno, ubogo,
W samotnej owej poddasza izdebce.
Gdyby choć przeczuł jego wzrok sokoli
Te jedne oczy, co jak gwiazdy świecą:
Toż się to przecie czuje mimowoli,
Jeśli kto na nas patrzy dłużej nieco.
Biedny, on nawet odgadnąć nie umie,
Że blisko niego, w tej samotnej chwili,
Jest ktoś, co także sam jest, choćby w tłumie.
On ani spojrzy...

Westchnęła dziewczyna,
I łzy zabłysną w oczach jej, — i schyli
Głowę dumając. Podobnie się zgina
Kwiat zasmucony o wieczornej porze
Pod rosy łzami... — Mój Boże! mój Boże!

Dla kogo ona piękną dzisiaj była?
Jej było jako kwiatkowi w pustyni,
Co się raduje do burzy i gromu,
Bo on nikomu szczęścia nie przyczyni,
Bo on wśród próżni tęskną woń rozsyła,
I nie roztacza swych blasków nikomu!...

Gdyby ją chociaż on mógł widzieć wtedy...
Nie! Onby może nie śmiał spojrzeć... Może
Wobec młodzieńca w ubogim ubiorze
Wstydy ją było jej błyszczącej biedy.
Gdybyż choć teraz. Nie.

W blask co okola
Okna pałaców, toż nigdy inaczej,
(Jeżeli tylko spojrzeć kiedy raczy)
Jak z dumną wzdargą pogląda niedola.
Próżno bo marzyć! On ją razy wiele
Spotykał różnie: to w bliskim kościele,
To na przechadzkach w ogrodzie, to wreszcie
Przejeżdżającą w powozie po mieście,
Nawet piechoto idącą w ulicy,
I ani spojrzął młodzian bladolicy.

Oh! smutno to być panią! Niżli panią
Ona by biedną wołała sierotą,
Toż on by może spojrzął wtedy na nią,
Może pokochał... O! i teraz oto,
Niechby spróbował spojrzeć, choć zdaleka,
Choćby przypadkiem, toż ona w tej dobie

Niema takiego nic na całej sobie,
Od czego dumna niedola ucieka.

On może kocha inną... Czy też aby
Tamtą ładniejsza od niej? Niechby przecie
I to przypuścić, to jeszcze w kobiecie
Jest piękność inna nad wdzięków powaby;
Otóż, w tej walce gdzie serce przemaga,
Zwyciężyć tamtę nęci ją odwaga...
On jest pobożny. On tak często bywa
W bliskim kościółku, snadź go matka tkliwa
I sny niebieskie życia kołysały.
Ona by matkę jego z duszy całej
I siostrę jego, jeśli ją posiada,
Kochała z duszy. Ona kochać rada
Wszystko, co tylko do niego należy.
On jest ubogi, ona by kochała
Jego ubóstwo. Nieraz w pośród świeżej
Natury wdzięków, gdy się dusza śmiała,
Westchnąwszy pełno, skrzydłami obiema,
W niebo wydziera, jak woń kwiatu słodka,
Ona go dziwnie zamyślonym spotka.
Ma pewnie troski tajone, i nie ma
Zwierzyć się komu. O! niech Bóg łaskawy
Szczęście mu ześle! Lub nie, niechaj raczej
Chowa go w smutku i biedzie tułaczey,
I wśród codziennej trosk bezsennych jawy,
W gorzkich zawodach i w smutnej niedoli
Pragnień gorączki, tylko niech pozwoli,

By wraz z nim ona cierpieć mogła społem.
Ona mu wtedy pociechy aniołem,
Potrzebą duszy, wtedy najweselej
Zimne poddasze z nim ona podzieli,
I gdy mu w drogę drżące poda ramię,
Niech w świecie całym oni tylko sami...
Suchego chleba kęs skropiony łzami,
Za uczt rozkosze wszystkie z nim przełamię.

Spojrzał ciekawie księżyc z chmurki sinej,
W twarz zamyśloną milczącej dziewczyny,
I mógł się przejrzeć tęskny blask miesiąca
W łzie, co u rzęsy zwiesiła się drżąca.

Życie na kwiatach! Biedneż bo to życie!
Wśród złudzeń gazy, wśród szklących kamieni,
Słoneczny dzionek bezlistnej jesieni,
Łzy wśród uśmiechu połykane skrycie.
A miłość? Sen wśród kwiatów w letnie rano,
Albo żebractwo wieczne! Być kochaną,
Lub żebrac marnie! Toż, jak kwiat w ustroni,
Raz westchąć wonią i pochylić skroni,
Raz bez zbudzenia wyśnić sen swój złoty,
Razby pokochać — i umrzeć z tęsknoty
Wśród snu, co pierzchnąć może. Wszak dźwięcznemi
Brzmi w sercu słowy anioł stróż obrończy:
Ze wszelkie szczęście zaczęte na ziemi,
Gdzieś po za ziemią niebem się dokończy...

Ścisnęła dłońmi skroń rozpłomienioną,
I głuchem łkaniem wezbrało jej łono,
I tak została niby postać biała
Wykuta z głazu, i długo dumiała
Z zamglonym wzrokiem...

Ona co wieczora
Godziny całe stoi na balkonie,
Lub w oknie ciemnym, przyparta do ściany,
I nie wie nawet młodzieniec nieznany,
Że czuwa nad nim dusza tęskno chora,
Że patrzy w niego wzrok co we łzach tonie...

Wstała, i dłońią ust pocałowanie
Dając, odeszła, raz jeszcze przystanie
Drzwi zamykając i raz jeszcze skinie
Znak pożegnania, i zagnała dziewczynie
U stóp klęcznika upadłej w pokorze
Zdrój łez w gorącym wyleje się słowie,
Za nieznanego, który nigdy może,
I pewnie nigdy o tem się nie dowie.

Gdzieś dwoje ślubnych serc wieczności fala
Od ich wspólnego oderwała środka.
Razem tak blisko siebie — i tak zdala!
I czy też kiedy jedno drugie spotka?

JEDNA Z WIELU.

Siostro w Bogu, nad dolą sierocą
U mojego czuwałaś wciąż łoża,
A gdzie ból mnie krzyżował, z pomocą
Pospieszłaś, posłanko ty Boża!
Dziś mnie niemoc ostatnia już pęta,
Tchnienie tracę i gasnę na sile,
Życie niknie: w ostatnią tę chwilę,
Pozdrowiona niewiasto bądź święta!

Bóg uskąpił mi szczęścia na ziemi,
A dziś kruszy swe wątle narzędzie,
Pochwalony więc za to niech będzie,
Że pozwala się złączyć ze swemi.
O szczęśliwe to życie co płynie
Przy domowym ognisku, w rodzinie,
I tak cicho przebieży do końca.

Jam tę chwilę przeżyła, u słońca
Wiosennego, co przez szyb szczeliny
Ozłacało ubogie poddasze...
Mąż był przy mnie, a uśmiech dzieciny
Błogosławił ubóstwo to nasze.

Raz niestety, — nieszczęsne to rano
Jak dziś pomnę, — listopad wiał słotą,
Przy kołysce siedziałam z robotą,
Kiedy do drzwi nagle zapukano.
Otworzyłam. Ludzie stali w sieni,
Robotnicy od naszego cieśli,
Gdzie pracował mój mąż... i schyleni,
Ciężkie tragi do izdebki wnieśli,
A na tragach ludzkie jakieś ciało,
Owinięte starą płachtą białą.

Jam patrzyła drżąca i wybladła...
Jeden z wolna podniósł płachtę ową...
O mój Boże! zem wówczas nie padła
Trupem!... Tam był z roztrzaskaną głową
Mąż mój! Włosy na zsiniałej skroni
Krwia i potem zlepiły się razem;
Oczy przed się wypatrzone głazem,
Garstkę żwiru ścisnął w lewej dłoni,
W prawej trzymał ciesielskie narzędzie,
A krew wszędzie, krew wszędzie, krew wszędzie!

— «Pani Marto! rzekł jeden z nich, wielki
Cios to na was, Bóg chyba po stracie
Was pocieszy; już męża nie macie.
Gdy pracował nad wiązaniem belki
I był cały zajęty robotą,
Noga mu się poślizgła — i oto...»

Jam słuchała słów tych bezprzytomnie,
A on dalej przemawiał tak do mnie:

— «Tutaj majster przesyła wam całą
Półmiesięczną płacę ryczałtowo
Na zasiłek; może to jest mało?
Nie dał więcej... Ależ Bóg nad wdową
I sierotą, Jego święta wola.
Tak zabiegać o życie nie warto,
Ludzka dola — ciernista to dola.
Zaś o pogrzeb już się pani Marto,
Nie troskajcie, my zrobim to sami,
I po ludzku, — a teraz... Bóg z wami!»

I odeszli jak senne zjawisko,
Jam została z trupem i kołyską.

.

O! zrozumiesz siostró, gdy ci powiem,
Czem na wdowy duszę rozżaloną
Dziecko... ono było dla mnie zdrowiem,
Życiem, łaską i zbawieniem, — ono
Odtwarzało w piersi rozbolełej
Siły życia, co we mnie się rwały.

Ale ciężko, oj ciężko niewieście
Twardym życia trudzić się kłopotem.
Za zarobkiem chodziłam po mieście,
Późno do dom wracając, a potem
Przy lampeczce co słabo migoce,
Nieraz całe przesiedziałam nocę,
Drżąc czasami o głodzie i zimnie.

Więc dopóki był zarobek, — jeszcze
Szło to jakoś; mój anioł był przy mnie...
Włosa jego złociste popieszczę,
Ucałuję drobniuchne rączęta
I starannie owinę od chłodu,
Mówiąc sobie: Bóg o nas pamięta,
To nam pewnie nie da umrzeć z głodu.

Ale przyszły na mnie ciężkie chwile,
Chleb podrożał, wszystko mrozem krzepło,
A zarobku nie było na tyle,
Żeby strawą posilić się ciepłą.
Zima rosła z srogością niezwykłą;
Nawet ludzie wytrwali na znoje
Głodni marzli i słabli, a moje
Dziecko, bladło i chudło i nikło.
Więc zaniostałam w zastaw co zostało,
Z reszty moich i mężowskich rzeczy;
Przyszedł doktor co ubogich leczy,
Dziecko kazał rozebrać i ciało
Opukał mu w tę i ową stronę
I rzekł:

— «Dziecko jest źle odżywione,
To zbyt wążła i słaba natura;
Tylko pokarm stosowny tu wskóra.
Nic mącznego, słodyczny ni kęsa,
Codzień mleka świeżego i mięsa,
Toż powietrze czyste wiele znaczy
I to głównie trzeba mieć na względzie,
Bo tu płuca już cierpią..! Inaczej...»

— «Cóż na Boga?»

— «Inaczej źle będzie!»

Rzekł i wyszedł... O Boże mój, Boże!
Jam już resztę oddała odzieży!
Sama nie wiem co w usta dziś włożę,
Skąd wziąć dziecku na pokarm ten świeży?
Czem zapłacić choćby kroplę mleka
I utrzymać życie co ucieka?...

Raz, pamiętam, w wieczornej godzinie,
Dał wiatr straszny przez okien szczeliny;
W domu chleba ani odrobiny,
Ni kawałka węgla na kominie,
I w około noc i cisza głucha.
W tem jęk jakiś doleciał do ucha,
Jęk z kołyski. Zerwałam się, cała
Drżąca, w trwodze że dziecina kona.
Nachylam się... O nie! ona spała...
Ale taka blada i zmieniona!
Twarz ściągnięta, a usteczka sine,
Jakby w śmierci ostatnią godzinę.

Nie wiem co się wówczas stało ze mną,
Jaką rozpacz natchnęła mnie siłą,
Żem przebiegła schody i sień ciemną
I stanęłam na ulicy...

Było

Późno, w mieście jednak życie wrzało,
Po chodnikach lud roił się gwarnie,

Śnieg przypruszał wszystko płachtą białą,
A jak gwiazdki błyszcząły latarnie.
Wtem powietrzu ciężkiem, dusznem, dymnem,
Wicher ostry styczniowem wiał zimnem
Mrozem suknie przejmując na ciele.
Jam wciąż biegła... Nagle czoło moje
W głaz uderza. Oglądam się, stoję
Przed Najświętszą Panną przy kościele.
Zdała widniał kościół śniegiem biały,
Tylko okno czerniało u góry,
Tylko drzwi się ciemno rysowały,
A szczyt z krzyżem cień rzucał ponury.
Ale głowa Przenajświętszej Panny,
Pośród światła co w koło Niej płoną,
Zdawała się jak w zorzy porannej,
Otoczona promienną koroną.
Marmur pod tą falą światła płową,
Kształt przybierał powietrznego ducha,
Zdawało się, że żyje i słucha
I wyrzeknie zmiłowania słowo.
Więc rozpaczą i bolem nękana,
Bez sił prawie padłam na kolana,
Szepcząc z cicha: — «O święta Maryjo!
Twa obecność łaskę ludziom wieści,
Płaczesz syna — o Matko boleści,
Miłosierdzia nad tymi co żyją!»
I modląc się uczułam, że słowo
Gaśnie w piersiach i głos we mnie kona;

Więc zostałam z wspartą o głaz głową,
Jakby cała z głazem zespolona.

I czy długo trwał ten stan grobowy,
Nie wiem, jak ten co się ze snu budzi,
Słyszę odgłos przechodzących ludzi,
I kół turkot i głośnie rozmowy;
Cały gwar ten uliczny przytomnie
Na raz jeden rozległ się koło mnie.

Wtem się za mną ozwało stapanie
I te słowa mych uszów dobiegają:
— «Patrzaj, jakaś dziewczyna niczego,
Pod latarnią, tam oto, przy ścianie».
A drugi rzekł: — «Biedneś ty stworzenie,
Pokaleczysz nogi o kamienie.
Czyż jałmużna już drogą jedyną
Do ratunku? Tyś piękna, dziewczyno».

O! te słowa i ten głos zarazem
Uderzyły w serce jakby głazem;
Głowę w marmur wcisnęłam zmrożony,
Nieświadomie szukając obrony
Od pokusy rzuconej w złej chwili.
Czułam jak mnie swym zwrokiem mierzyli
I odeszli; a ja wstałam zwolna,
Bom do modłów nie była już zdolna.
Wstałam i szłam... pałała mi głowa,
Dreszcz przechodził ciało jakby w febrze,
A w uszach mi wciąż brzmiały słowa:

«Taka młoda i piękna — a żebrze!»
Coś nowego zbudziło się we mnie:
Jestem piękna! o tak, jestem młoda!
Świat, co innych opuszcza nikczemnie,
Takim chętnie rękę zbawczą poda.
Mnie od głodu nie broniła praca,
Po cóż wzbraniać przystępu otusze?
Słówko jedno do życia mnie wraca,
A żyć będę... żyć pragnę... żyć muszę!

Tak z tym jednym pokusy wyrazem
Jakiś obłąd chwycił mnie widomy;
Światła, ludzie, ulice i domy
Wszystko we mnie kołowało razem;
Czułam w piersiach dziwne jakieś wrzenie,
Życia! życia po jakiejbądź cenie!

Wtem myśl przeszła jakby lotem gromu:
Wszak tam dziecko umiera mi w domu,
Dziecko moje!

Ta boleść bez granic,
Co pierś ściska i krew w żyłach suszy.
Znów się w mojej odezwała duszy.
Jaż mam dziecko tak ratować?... za nic!
Niech pracuje, niech cierpi, niech służy,
A niech nie je chleba z tej kałuży.

.

Więc się doktor uzalił mej nędzy,
I podążył do mieszkania ze mną.

Lampka jeszcze paliła się ciemno...
Odśtoniłam kołyskę czempredzej,
On się nad nią nachylił i bada...

Jam czekała truchlejąca, blada,
Nieśmiać patrzeć... wstrząsały mną dreszcze,
Przed oczyma przebiegały cienie...
Chwilę trwało to nasze milczenie:
— «Cóż doktorze? mów, wszak żyje jeszcze?»
Głos z trudnością przechodził przez gardło,
Czułam, że coś strasznego się zbliża...
On wstał, zrobił nad dzieckiem znak krzyża,
I rzekł do mnie półgłosem:

— «Umarło!»

Siostró moja, mówić już daremnie;
Czyż tę chwilę wypowiedzieć mogę?
Całe życie zerwało się we mnie,
I upadłam martwa na podłogę.
Zostało mi zmiłowanie Boże,
Boleść moja — i... szpitalne łóżce.

Teraz stojąc u wieczności progu,
Wzywam śmierci siłami wszystkimi,
Bo gdy łaski brakło mi na ziemi,
Może łaskę wymodłę tam — w Bogu!

ŚPIĄCY MILTON.

Zbudziłaś mię, dziękuję! Ale cóż mi potem
Kiedy suknią szeleszcząc, zbudziłaś przelotem;
A jam widocznie na to położył się w gaju,
Bym się obudził z myślą o straconym Raju.
Zapewneś nie wiedziała z jakiej to przygody
Raj utracony powstał? Słuchaj: Milton młody
Wyszędłszy na dumanie do jakiegoś lasu,
Tak się znużył dumaniem, że zapragnął wczasu,
Czyli, mówiąc po prostu, pod drzewem zachrapał,
A był to piękny chłopiec, zwłaszcza, kiedy zapał
Ożywiał jasne oczy, nateraz zamknięte;
Za to usta miał śliczne, jak karmin czerwone,
Ząbki jak perły i włos pozłocisty, kręty,
Tam w lesie, za aniołka śmiało mógł być wzięty.

Owoż, jakaś panienka, nie wiem, czy poetka,
Dość, że smukła jak trzcina, a jak sarna letka,
Biegła sobie gaikiem, a ujrzawszy śpiocha,
Stanie nad nim, popatrzy i bodaj już kocha.

Serduszko w niej zadrżało, aż raczka upiekła.
Chciała zrazu uciekać, ale nie uciekła.
Tylko — przebóg! ach, uszy zatulcie angielki!
Gdyby się dowiedziano, skandal byłby wielki.
Na ustach młodzieniaszka, całusek gorący
Wyciśnie, i to głośno, choć pewnie niechcący:
Bo, jakby przestraszona w gąszcz największy wpadła,
Ledwo ślad zostawując sennego widziadła.

On tymczasem błękitne przecierając oczy,
Ustami czegoś szuka, — jakby sen uroczy
Chciał dogonić na jawie, i zgarnia ramiona,
Lecz w nich tylko powietrze było — a nie ona.
Sen-że to? ale jaki! Z rajy anielica
Zbiegła pewnie i skrzydłem trąciła o lica,
Skądże na ustach został jakiś przysmak miodny?
I czuł oddech na twarzy pałacy, nie chłodny,
I szelest, gałązkami zadrgała leszczyna,
To nie duch, ale raczej aniołek, dziewczyna!

Jej rysy, acz przez senne oglądane tkanki,
Wyryły mu się w duszy jak portret kochanki,
W tem lepszy, że ni złodziej, ni przypadek jaki,
Mógł go porwać, lub zatrzeć ulubione znaki.
On też z nim nierozdzielny nosił się po świecie,
Lubego wzoru w każdej szukając kobiecie;
A choć cudne spotykał, nie napotkał swojej;
Nie wiem, czyby się mieniał na Helenę z Troi.
Dość, że poznawszy krajów i ludzi coś dużo,

Zawiedziony w nadziejach i zbity podróżą,
Gdy nie znalazł przedmiotu swych westchnień na
[ziemi,
Rzekł w końcu: Ona w niebie, między wybranemi!
I dalej w lot się puścił stropem ugwieżdżonym,
Nie oparłszy się nigdzie, aż w Raju straconym,
Gdzie spotkał ową piękność widzianą za młodu,
Poznał ją, i wyśpiewał — Ewę, matkę rodu.

Spróbować snu Miliona wzięła mię pokusa:
Położyłem się w gaju by dostać całusa,
A chociaż ci sposobność dałem, jakiej mało,
Bo i las, i samotność, i południe grzało,
Przebiegłaś niedomyślna!..

Oboje tracimy,
Ja całusa, ty pani, tracisz w zamian rymy!

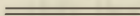
SONET.

Dwojakie dzisiaj chcę obchodzić święto:
Królowej nieba zapalam gromnicę;
A mojej ziemskiej otwieram skarbnicę,
Nieuronioną i mnie niepojętą.

O byleś chciała spojrzeć w odemkniętą!
Znajdziesz myśl-djament i rubin zapału,
Smaragd-nadzieję i kawał kryształu,
Łzę skamieniałą ze sercem zrośniętą.

Błagam Cię! bierz z niej, o bierz mój Aniele!
Nic mnie nie żałuj; wiele, tylko wiele!
Bo te djamenty, rubiny, szmaragi,

W zamknięciu świecić nie mają odwagi;
Lecz gdy ozdobisz niemi pierś i skronie,
Podwójnym ogniem każdy z nich zapłonie!

WIĄZANIE ANIELCE.

Anielko — aniele! w marzenia ogrodzie,
Zerwane przynoszę ci kwiaty;
Zakwitły w mych uczuć i myśli pogodzie,
Tak jasne, jak ócz twych bławaty.

Znasz różę, co piersią rozkwita do słońca,
Westchnieniem poranku zbudzona;
Jak ona, tak zawsze bądź świeża, kwitnąca,
Lecz nie rań, nie więdnij jak ona!

Znasz lilią, jej kielich śnieżystej białości,
I wdzięku i woni ma wiele:
Dla tego ją kwiatem nazwano czystości;
Bądź lilią, Anielko — aniele!

Fiołek się kryje na trawek kobiercu,
Lecz malca wynajdą po woni;
Ty skromność fiołka zachowaj w twem sercu,
Przed burzą cię trawka zasłoni.

O! z temi kwiatami, jak z wiarą, nadzieją,
Popłyniesz po wirach i głębi:

Ni lato upałem, ni jesień zawieją,
Tych kwiatów nie spali, nie zziębi.

Po naszej to drogiej rozsiane ziemiцы,
Tych kwiatów cudowne nasiona,
Niech dzisiaj ustroją skroń młodej dziewicy,
Niech pomni, że Polką zrodzona.

Niech... Smutno ła padła na struny mej lutni,
O! przebacz Anielko — aniele!
Lecz wszyscy w około tak smutni, tak smutni,
I kwiatów już dzisiaj nie wiele!

KRAKOWIAK.

Śnił mi się aniołek kiedy dzieckiem byłem,
Jak dziecko na cacko, w aniołka patrzyłem,
Patrzyłem w aniołka co miał oczy śliczne,
Usteczka różowe, całe ciałko mlęczne.
Patrzyłem, marzyłem, a mój aniołeczek,
Nie poglądał na mnie, nie podał usteczek;
Nie podał usteczek, jak wietrzyk uciekał,
A jam na aniołka i płakał i czekał!

Gdys się urodziła, moja Halko miła!
Ponad twoją główką gwiazdeczka świeciła,

Świeciła gwiazdeczka, jej blask w oku błysnął,
Na usteczkach zapał poranku zawisnął.
Bo Bóg sobie przyśnił aniołka na niebie,
Ulał serce z łezki, żeby stworzyć ciebie;
Żeby stworzyć ciebie, po świata przestworze,
Zbierał gwiazdki, tęcze, obłoczki i zorze.

Mały aniołeczek gdy na ziemię spłynął,
Jak lilia do słońca listeczki rozwinął;
Rozwinął listeczki i wonne i krasne,
A jam sobie patrzył w jego oczka jasne.
Serce moje biło, patrzyłem, marzyłem,
I duszyczkę moją w aniołku zgubiłem;
Zgubiłem w aniołku, co jaśniał tak mile,
I już jej nie znajdę chyba na mogile.

Zakwitnęła wiosna, aniołek aniołem,
Z różami na licu, z urokiem nad czołem;
Z urokiem nad czołem, miasto kwiatów wieńca,
Pochwycił, rozmarzył, rozpieścił młodzieńca.
A tam błyszczący gwiazdka po nad jego skronią,
I młodzieńca myśli jej promyki gonia:
Jej promyki gonia, żeby w niebo lecić,
Żeby dla anioła wieńcem gwiazd zaświecić!

Ale tu na ziemi, chociaż człowiek skacze,
Przecież anioł często westchnie i zapłacze;
Westchnie i zapłacze, i tu ciernie, zielska,
Oblała już nieraz twoja łza anielska.

Tutajby potrzeba, o! aniele biedny,
Wyrzec się anielstwa dla tej łezki jednej!
Ale kto już łezki żadnej nie posiada,
Ni to anioł — człowiek, o! biada mu, biada!

Gwiazdeczki załśniły, o aniele miły!
Co się na niebiosach z twych gwiazd urodziły.
Kiedy się wypełnią i blaski rozsieją,
Jeszcze się do ciebie szczęściem roześmieją.
A ja sobie będę za anioła cieniem,
Płynął uczuciami i gonił marzeniem;
Może też, o Boże! te gwiazdeczki biedne,
Przypląną do siebie i zleją się w jedną.

LEGENDA

PIERWSZEJ MIŁOŚCI.

Ja ją kochałem, tak mi się zdaje,
Bo cudną była w szesnastej wiosnie,
Umiała patrzeć na mnie miłośnie,
I rwać mi serce w nadziemskie kraje;
A więc w jej oczach pełnych tęsknoty,
Tonąłem wzrokiem i tak na jawie
Śniłem o różach, które ciekawie
Po nad jej włosów wybiegły sploty,
Tak, że je zrywać ustami chciałem,
I byłbym przysiągł że ją kochałem!

Ja ją kochałem, ach! jestem pewny,
Bom często błądził w noc księżycową,
Przypominając mojej królowy,
Każde spojrzenie i każde słowo;
A w gwiazdy patrząc pół nieprzytomnie,
Widziałem usta zwrócone do mnie,
Ze aż mnie brała wielka pokusa,
W wonne powietrze rzucić całusa,

Lecz się obrazić skromnej lękałem,
I dość mi było, że ją kochałem...
Miłość to była, lecz taka cicha,
Że sam przed sobą bałem się zdradzić;
I tylko kwiatów szedłem się radzić,
Czemu dziś smutna i czemu wzdycha?
Ale o serca jej tajemnicę
Nie chciałem nawet lilii zapytać;
A gdy w ogrodzie weszła ulicę
Stałem, nie śmiejąc wzrokiem jej witać,
I tylko do nóg upaść jej chciałem,
Kiedy w jej oczach łezki dojrzałem...

Bo przypuszczałem, że smutek rzewny,
Rozlany na jej anielskiej twarzy,
Wypłynął z serca i siadł na straży,
Tak przeczuwałem nie będąc pewny.
I sam już nie wiem, jak to się stało,
Że zapytałem drżący, nieśmiało,
Co jest jej smutku dziwną przyczyną?
I czemu łezki po twarzy płyną?
Na to odrzekła smutnymi słowy;
Że nie ma świeżej sukni balowej.

Chociaż wyrazy te obojętne
Upadły szronem co serce ziębi,
Ale jej oczy mówiły smętne,
Że się myśl inna kryje gdzieś głębiej.
Więc pomyślałem, że byłem za śmiały,

I chcąc złagodzić moją zuchwałość,
Balowej sukni chwaliłem białość,
W którą się stroi krzak róży białej;
Chwaliłem ciernie które jej bronią
Przed zbyt ciekawych natrętów dłonią.

Jednak już potem, częściej myśl płocho
Trącała skrzydłem w błębit mych marzeń;
I z różnych rozmów, sprzeczek i zdarzeń,
Stawiałem wnioski: kocha? nie kocha?
I z tem pytaniem jak Hamlet nowy
Chodziłem długo w ranek majowy;
A kwiaty wonią, drzewa szelestem,
Odpowiadały: Kocham i jestem!
Nim powtórzyłem setne pytanie,
Wybiegła wołać mnie na śniadanie.

Różowa ze snu, w słońcu przejrzysta,
Stała przedemną jasna i czysta;
Zamiast brylantów, na złote włosy,
Jaśminy kładły kropelki rosy,
I tak oblana światła potokiem,
Jeszcze mnie swoim paliła wzrokiem;
A ja zmieszany, mówiłem do niej,
O drzew szeleście i kwiatów woni,
Lecz ją znudziła moja rozprawa,
Bo rzekła: — «Chodź pan, wystygnie kawa!»

Oj! oj, figlarko! myślałem z cicha,
Nie chcesz mię słuchać na głos i w oczy,

Za to twój uśmiech mówi uroczy,
I pierś, co mocniej teraz oddycha,
Nie chcesz mnie słuchać bo w serca drzeniu,
Czujesz, że staniesz cała w płomieniu,
Gdy ci wypowiem z schyloną twarzą,
Słowa, co w ustach moich się ważą.
Wtem ona widząc, żem zadumany,
Rzecz: — «Pan jesteś dziś niewyspany!»

I tak mnie nieraz mała psotnica
Zbijała z toru krótkimi słowy;
Jam się w anielskie wpatrywał lica,
I w usta pełne niemej wymowy;
I myśl czytałem, co z oczu strzela;
A serca mego tamując bicie,
Czułem, że nic nas już nie przedziela,
Że toniem razem w marzeń błękicie,
Lecz gdy się tylko spojrzałem tkliwiej,
Pytała: — «Czemu pan się tak krzywi?»

Raz — ach! powziąłem myśl dosyć śmiałą,
Ukraść jej z album karteczkę białą,
I na niej wszystko wypisać szczerze,
Co mnie ochota powiedzieć bierze;
A więc ubrałem w urocze farby
Całą jej postać czystą, powiewną,
I wysypałem końcówek skarby,
By miłość moją uczynić śpiewną;

Słowem, jak młody poeta, liryk,
Wpisałem wierszem jej panegiryk.

Gdy to odkryła, chciałem uciekać,
Ale przemogła trwogę ciekawość,
I już wolałem przy niej poczekać,
Śledząc na twarzy wrażeń jaskrawość;
Ona czytała uważnie, zwolna,
Głębokich wzruszeń ukryć nie zdolna.
A gdy zdumienie minęło pierwsze,
Rzekła: — «Pan także pisuje wiersze?
Szkoda, że kartkę odjąć wypadnie,
Bo pan tak pisze krzywo, nieładnie!»

Zrazu to nieco mnie zabołało,
Że mnie tak zbyła lekko, złośliwie,
Ale myślałem: — ja się nie dziwię,
Że moje wiersze ceni tak mało.
Ona! to jeden poemat cały,
A moje wiersze pełne wyrazów
Pustych i ciemnych, mglistych obrazów,
Które w jej oczu blasku stopniały...
Nie umiem oddać tego co roję;
Ona piękniejsza niż wiersze moje!

I coraz bardziej i coraz więcej,
O jej prostocie myśląc dziecięcej,
Pytałem siebie, czy jestem godny,
Takiej miłości czystej, łagodnej?

Lecz czułem tylko, że byłbym dla niej,
Gotów me życie poświęcić w dani,
I byłbym rzucił wszystko, gdy trzeba,
I poszedł za nią prosto do nieba,
I byłbym poszedł za nią do piekła...
Gdyby — nie była z drugim uciekła!

SPÓŹNIONA ODPOWIEDŹ.

Miałem raz jedną szczęścia chwilę,
Chwilę rozkoszną, lecz zbyt krótką,
Patrzyłaś na mnie dziwnie a mile,
Siedząc cichutko.

Ja byłem wtenczas tak wymowny,
Tyś mnie słuchała pieszcząc pieska,
Na ustach uśmiech wykwitł czarowny,
A w oku łezka.

Mówiłem wiele w upojeniu,
Miłością brzmiało każde słówko,
A tyś tonęła w słodkim marzeniu,
Z schyloną główką.

Słyszałem serca twego bicie,
Widziałem w wzroku wzruszeń tyle...
Ach! jeszcze dzisiaj oddałbym życie,
Za taką chwilę.

Wyznałem moją miłość całą,
Czekając, co mi powiesz sama —
Nie wiem, co wtenczas ze mną się działo,
Wtem weszła mama!

Ja się zmieszałem, tyś się złękła,
I odtrąciłaś rączką pieska,
Pierzchła odpowiedź i w locie pękła,
Bańka niebieska.

Potem ubiegło czasu wiele,
Czekałem długo na odpowiedź:
Aż usłyszałem w jedną niedzielę,
Twoją zapowiedź.

NAWRÓCENIE.

Gdy miała szesnaście latek,
Była ach! bardzo sceptyczną,
Nie chciała wierzyć, gdym mówił,
Że jest prześliczną!

Wątpiła o swej urodzie,
W uczucie wierzyć nie chciała,
Kiedym jej miłość wyznawał:
Tylko się śmiała.

Lecz dzisiaj po latach wielu,
Wiara w jej serce wstąpiła,
I nawrócona zupełnie,
Żałuje, że przód wątpiła...

Ufna w potęgę miłości,
Wspomnienia pragnie odświeżyć;
Wierzy, że jeszcze ją Kocham —
Lecz ja, przestałem już wierzyć.

PTAK I DZIEWCZĘ.

—

Oj cudnie w tym ciemnym lesie!
Co tam szeptów! co igraszek!
Wiatr po liściach piosnkę niesie...
Kto tak śpiewa? — Ptaszek.

Dziewka o kibici gibkiej,
Siadła w cieniu tego drzewa:
Ma w koszyku ciemne grzybki —
I piosenkę śpiewa.

Chcę przygasić głosik ptasi,
Mało nie wyśpiewa duszy.
Ptak myśli że ją przygasi,
Aż gardziołko puszy.

Wielka cichość legła w borze...
Bór chciałby słyszeć oboje,
Lecz zrozumieć nic nie może:
Ten swoje — ta swoje.

Las tę prośbę im szeleści:
— «Moja ty perło nadobna!
Śpiewaj piosnkę jednej treści,
Lub każdą z osobna».

«Jakto? woła ptaszek dumnie,
Czyż to znaczy, że ta dziewa,
Co w niebo latać nie umie,
Lepiej niż ja śpiewa?»

«To ja, rzeczce dziewczę, może
Sercem nie bywałam w niebie?
Ho! ptaszku, ja się założę,
Że prześpiewam ciebie!»

Ptak nie waha się ni chwili:
«Któż nas, pyta, sądzić będzie?»
Tu na jedno się zgodzili:
«Las weźmy za sędzię».

Do ich woli las się skłania,
I te słowa szumnie huka:
«Trzy położę wam zadania,
Do trzech razy sztuka».

Ptak i dziewczę stoją w szrankach
Wytniętych na leśnej łące,
Widzów piętrzą się tysiące,
Po zielonych gankach.

Drzewa butne jak hetmany,
Dzikich kwiatów dwór jaskrawy,
Ubożuchnych mchów i trawy,
Lud niezrachowany.

Skrzętne mrówki, krzepkie pszczołki,
Pracujące w słodkim cechu;
Makolągwy i kukułki,
Grające na echu.

Zdrój, czekając z niepokojem
Gwarliwą zatrzymał pianę:
I jelenie ponad zdrojem,
Stają zasłuchane...

Nawet żubr i wilk na chwilę
Zawiesili krwawą wojnę;
Przy szrankach krążą motyle,
Jak heroldy strojne.

W natłok, od czasu do czasu,
Zagłada i promień słońca...
Wszystko na stopniach bez końca,
Obsiada cyrk lasu.

Szermierze się złękli skrycie,
Przed obliczem tylu gości,
A las wyrzekł: — «Zanucicie
Piosnkę o radości»!

Ptak zaśpiewał; blednie dziewczka...
Któż podobnie śpiewać zdoła?
Dość powiedzieć, że ta śpiewka
 Jak ptaszek wesoła.

Ni przecucie, ni wspomnienie,
Tam nie rzuca cienia troski;
Piosnka dźwięczy jak w Edenie,
 W pierwszy ranek boski.

Skończył; dziewczka zaśpiewała:
Głos jej czysty, dźwięki złote;
Lecz wesołość jej nieśmiała,
 Trąca o tęsknotę...

Żdziwiły się wszystkie drzewa,
Skąd w radości smutek rośnie?
I wyrzekły jednogłośnie:
 «Ptaszek lepiej śpiewa!»

Oh! jak dziewczę mu zazdrości!
Całe stanęło w szkarłacie,
A las wyrzekł: — «Zaśpiewacie
 Piosnkę o miłości!»

Tu dziewczę i ptak z kolei,
Głos namiętny z piersi wznoszą,
Płoną trwogą, drżą rozkoszą...
 Wirują w nadziei.

A serce tak równo bije,
I w jednym i w drugim śpiewie,
Ze gęstwina sama nie wie
Które dźwięki — czyje?

Jak o głaz tknięte żelazo,
Las w najgłębszej zadrgał dali
I zawołał: — «Ach! tą rzą
Oboje wygrali!»

Potem długa drzew narada;
Sędzia szuka trzeciej treści:
«Zaspiewajcie mi, powiada,
Piosnkę o boleści!»

Głos dziewczęcia brzmi po rosie,
Brzmi łkająco... rozhukanie...
Rozpacz otwiera w jej głosie,
Bezdenne otchłanie.

Coraz rzewniej, coraz smętniej,
Żal wybucha, pieśń się kruszy;
Cała wielkość ludzkiej duszy,
Łżą w jej głosie tętni.

I ptak skarży się i zżyma,
Jakby gniazdka bronił czule;
Ma w głosiku różne bóle,
Tylko łez w nim niema.

Las nie ruszy się jak skała;
Potem westchnął po cichutku,
I dał wyrok: «W pieśni smutku,
Dzieweczka wygrała!»

Ta zapłoni się jak róża,
Wstaje z tryumfem u czoła,
A ptaszyna się oburza
I szyderczo woła:

«Uchwała niesprawiedliwa,
Jednym słówkiem ją odmienię:
Tam gdzie chodzi o cierpienie,
Kto przegrał — wygrywa».

ZAKŁĘCIE.

Idę lądem, płynę wodą,
A czy słońce lśni pogodą,
Czy pioruny z błyskawicą,
Czy na niebie gwiazdy świecą,
Czy mnie noc, czy dzień otoczy,
Czy mi jasno, czy mi ciemno,
Zawsze przy mnie lub przedemną,
Takie wielkie, czarne oczy!

Ach! to jej oczy!

Piję miód i piołun piję,
Zbieram ciernie i lilije,
Sok wyciskam, lecz w napoju,
Niema zdrowia ni spokoju;
Choć do koła przestrzeń pusta,
Choć relikwię pocałuję,
Zawsze na mych ustach czuję,
Koralowe, drugie usta...

Ach! to jej usta!

Istna ona czarownica,
Świat zakłęta w swoje lica,
W swoje lica, w swoje oczy,
Już i pacierz nie odroczy;
Wszystko zmienia się w jej postać,
Kędy spojrzę, wszędzie ona,
Człowiek od tych czarów skona,
Lub sprawczynię musi dostać...
Ach! gdyby dostać!

OCZYWISTOŚĆ.

Słońce jasne ma promienie,
Ptak ma dźwięczny głos;
Świecić słońca przeznaczenie,
Śpiewać ptaka los!

Ty masz serce do kochania,
Do wianeczka skroń,
Usta masz do całowania,
Do pieśczoły dłoń.

A więc nie chciej woli Boga,
Przeszkód kłamstwem nieść;
A więc kochaj moja droga,
Więc całuj i pieść!

MIŁOŚĆ KOBIETY.

—

Raz mi mówiono, że są tu na ziemi,
Białe anioły z skrzydłami białemi,
Które gdy wezmą w poświęcone dłonie
Serce człowiecze, to je drogą świata,
Po nad kałuże, błota i przepaści
Niosą bezpieczne, czyste, nieskalane,
Promieniem bożej myśli rozjaśnione
I tchnieniem bożej miłości ogrzane.
A jam się pytał: gdzie anioły takie?
A przy mnie wtedy matka moja stała,
Włos rozgarnęła, czoło całowała:
I rzekła tylko: — tam synku maleńki,
Gdzie jest kobieta która kocha ciebie. —
O! prawdę, prawdę matka powiedziała,
Bo tam jest anioł, tam ciche dni życia,
I spokój serca i myśli tam w niebie,
Gdzie jest kobieta która kocha ciebie.

Miłość kobiety — to świętość i cnota,
Szczęście i siła, mądrość i natchnienie;
Miłość kobiety — to pierwsza pieśniczota,
Co biedne dziecko na tej ziemi wita!
To pierwsza kropla pokarmu i życia,
Którą niemowlę w głodne usta chwyta.
To pieśń twej matki, którą ci klęcząca,
Przy twej kolebce na uspienie nuci;

Miłość kobiety, to błogosławieństwo,
Rada i wsparcie, które Bóg ci daje,
Na długą podróż przez nieznanne kraje,
Po śliskich ścieżkach złych i dobrych losów.

Miłość kobiety — to z twą siostrą młodą,
Wspólne marzenia i długie rozmowy
O twej przyszłości, o zamiarach twoich,
O tej nadziei młodzieńczego serca,
Co ci spełnienie pięknych czynów wróży,
A w którą ona tak ufa, tak wierzy,
Że kiedyś może ty już wątpić będziesz,
A ona jeszcze wierzyć nie przestanie.

Miłość kobiety, to ręka podana
W chwili złych myśli i pokus szatana;
To wzięte wszystkie z głębi twojej duszy
Chęci szalone, żądze niespokojne,
Namiętności nasienia zdradliwe,
I pierwej, nim się w truciznę rozplenią,
Nim święty serca skalają przybytek,
Nim przejmą czysty ducha twego promień,
Pierwej, chryzmatem uczucia święcone,
W szczęście wyrosłe i w cnoty wszczepione.

Miłość kobiety, to nagroda twoja
Przy trudnej pracy męskiego zawodu;
To przy rodzinnem ognisku kapłanka,
Błogich dni życia i uciech domowych.

To głos radości, co na progu wita,
 Wracającego z pośród obcych ludzi;
 To białe ramię, które szyję twoją,
 Okrąży słodkiej pieśzcoty objęciem,
 Kiedy znudzony i wierzyć przestajesz,
 Że jeszcze takie serca są na świecie,
 Które ci żywszem biciem ododwiedzą,
 Gdy ręka twoja do nich zakołata,
 Gdy wołać będziesz przyjaciela, brata.
 To są te usta coć powiedzą wtedy:
 «Przebacz i kochaj — bo jesteś kochany!»
 To jest ta losu niemyślność jedyna,
 Co gdy świat cały błotem cię zarzuci,
 Gdy ty sam nawet skłóćisz się z sumieniem,
 Ona ci jedna zostanie, i zawsze
 Przychylne dłonie ku tobie wyciągnie,
 I przed niechęcią ona cię otuli,
 W śnieżysty rąbek swej szaty niewinnej;
 I przed zgryzotą ona cię osłoni
 Własnego serca boleścią i łzami;
 I przed występkiem ona cię obroni,
 Swoją świętością i swemi prośbami;
 Ty ku niej idąc złe drogi porzucisz,
 Ty za nią idąc, znów do nieba wrócisz!

Miłość kobiety... O! ja z darów bożych,
 Niech sobie tylko ten jeden uproszę.
 Ja będę wielki, cnotliwy i święty,
 Samolubnego zrzeknę się starania

O własne zyski i własne rozkosze;
Ja znajdę w sercu do poświęceń siłę,
Wiele dobrego bliźnim moim zrobię,
I wiele złego bez szemrania zniosę;
Pobłogosławię tym co kląć mi będą,
Uścisnę rękę, która cios mi zada,
Otrę łzę każdą, lub razem zapłaczę
Z każdym, kto innej nie chce mieć pociechy,
Wesprę, oświecę, ukocham, przebaczę,
Zapomnę siebie, — lecz niech o mnie święta,
Niech kochająca kobieta pamięta!...

DO POLEK.

I.

Pokój domowi temu gdzie połyśka
Rodzinnych uczuć płomień niewytlony!
Kędy na straży wiernie u ogniska
Czuwa niewiasta!... O! błogostawiony
To próg, za którym, jak w arce przymierza,
Kryje się wiara i obyczaj święty,
Gdy powódź szumi — grom z niebios uderza,
Gromy i burze on przetrwa nietknięty.

Niewiasto Polska, cześć tobie i chwała,
Ty czerpiąc siłę w czystym wiary zdroju,
Wybiegniesz z arki jak gołąbka biała,
I ową róższkę oliwną pokoju
Uszczkniesz i podasz twym braciom w rozterce,
I wzrośnie w drzewo ta latorośl krucha,
W liść ją zielony rozwinie tve serce,
A rdzeń jej skrzepi dzielność twego ducha.

Twa złota lira nie zmiłkła w rozpaczy,
Lecz z niej dobywasz błogi dźwięk nadziei.
A chór aniołów, wtórzac pieśni w górze,
Zgania wiszącą nad twym domem burzę.
Ty ją zażegnasz dzielnem tchnieniem wiary
I plon się Boski rozrodzi w tym progu.

Niewiasto Polska pozdrawiam cię w Bogu!

11.

Pozdrawiam ciebie o dziewczeczko młoda,
Łzą i piołunem karmiona z kołyski;
Czar w twojem oku, na licu uroda,
Lecz cię nie łudzą te błahe połyski.

Bo zwiądł kwiat szczęścia w twej dłoni sieroczej.
Bo wczas owiana tęsknoty pomrokiem,
Poglądasz w niebo niecierpliwem okiem,
Rychło jutrzienka zaświeci po nocy.

Módl się i ufaj! Bóg z tobą sieroto!
On ześle promyk wiosennej pogody,
A na twem czole błysnie kwiat i złoto
I świeżą krasą tve spłyną jagody.

Lecz gdy świat błogo uśmiechnie się tobie,
Gdy z sierociego ból ustąpi łona,

O! nie zapomnij, żeś wzrosła na grobie,
Łzą i piołunem z kołyski karmiona.

Pogardź bezbarwnym a próżniaczym tłumem,
Nie sprzedaj serca za świata skarb cały,
A gdy ukochasz sercem i rozumem,
Kochaj do grobu, jak Polki kochały.

Kochaj ojczyznę, ukochaj jej dzieje,
W moc i powagę niech myśl twa dojrzeje,
Jak kwiat na pustym wyrosły odłogu.

Luba dziewico pozdrawiam cię w Bogu.

III.

Pozdrawiam cię w Bogu niewiasto, co święcie
Przysięgą do grobu związana,
Podążasz przezczysta w tym życiu odměcie,
Przy boku małżonka i pana.

Ty w znoju mu z czoła ocierasz pot krwawy,
Do ofiar tyś jemu podnieta,
A jeśli cię blaskiem otoczy swej sławy
O! jakżeś ty dumna kobieto!

Ty wprawna twą ręką ujęłaś wrzecziono,
I kądziel, jak zwyczaj chce stary,
I nigdy w marzeniach twe myśli nie toną,
Bo praca odgania te czary.

Nikt ciebie nie widział w klejnotach i złocie,
Twe ściany nie zdobne w makaty,
Lecz chleba i serca nie skąpisz sierocie,
A ludek w twej włości bogaty.

Dla gościa szeroko otwarte twe progi,
Tam garną się krewni i kmiecie,
Bo słodka tam cisza i pokój tam błogi,
Choć zamieć i burza na świecie.

I co dnia po pracy, brzmi pieśń twa w pokorze,
Z modlitwą czeladki złączona,
A słucha tej pieśni, jaśniejsza nad zorze,
Marya z dzieciątkiem u łona.

I twoje dni płyną, jak woda żywniąca,
I pokój zamieszkał w twym progu,
O! wytrwaj i działaj, dla wzoru tysiąca,
Niewiasto! pozdrawiam cię w Bogu!

IV.

O matko Polko! pozdrawiam cię w Bogu,
Tyś jako lipa wciąż wichrem miotana,
Stopą na ziemi, myślą w niebios progu,
Ramiona wiecznie wyciągasz do Pana,
I przez nie z góry źródło święte płyną
Błogosławieństwa nad smutną rodziną.

O matko! ciebie szczęśliwą Bóg zowie,
Bo cel dni twoich wytknięty tak jasno,
Czemuż twe łzami zalane wezgłowie,
Czemu twe oczy w mgłę tęsknoty gasną?
Czemu przedwcześnie na lica twe hoże,
Spada cień smutku, a trwoga wyciska
Ślad na twem czole? ach? bo jutro może
W cichą trumienkę zmieni się kołyska...
Może, co gorzej, to dziecię, co we śnie
Do ciebie drobne wyciąga rączęta,
Z pod skrzydeł twoich wybiegłszy przedwcześnie,
W światowych pokus uwikłane pęta,
Choć wzrośnie ciałem lecz ducha pogrzebie,
I umrze matko, dla Boga i ciebie!

Lecz nie trać wiary! Jak w poranku rosa
Wciąż twa modlitwa ku niebu niech płynie,
A dżdżem majowym spuszcza ją niebiosą,
Na serce dziecka w upadku godzinie,
I z nią stróż anioł, co ubiegł w pomroku,
Wróci i stanie u młodziana boku.

Złóż do pacierza niemowlęciu dłonie,
Dziecka modlitwa, to siane wczas ziarno,
Co z wiosną rolę zazieleni czarną,
A latem kłosa wyda na zagonie;
I z onych kłosów dojrzałych twe dziecko,
Bogaty wieniec zasługi uplecie.
Śpiewaj mu Matko! Ukojone pieśnią

Niech do snu klei niemowlę powieki,
A choć się lata dziecięce wnet prześnią,
Piosnka do serca przyrośnie na wieki.
Ona mu będzie czarodziejskiem źródłem,
Z którego wiecznie żywy zródź wytryska,
Co duch ukrzepia, a w sercu wychłodłem
Rozzarza płomień świętego ogniska.

Śpiewaj mu matko! a pieśń twoja święta,
Zakwitnie w duszy jak kwiat wsiany wiosną;
I pieśń matczyną dziecię zapamięta,
Kędy mu skrzydła do lotu odrosną.

A nad kołyską dziewczeczki uśpionej,
Niech brzmi inaczej twa piosnka natchniona:
Śpiewaj czem były te zacne matrony,
Co bohaterskie karmiły plemiona.

Śpiewaj o matko! módl się pełna wiary,
A dzielna dziatwa wyrośnie w twym progu,
Na twoje trudy, na łzy i ofiary,
O matko Polko! — pozdrawiam cię w Bogu!

V.

I ciebie jeszcze pozdrawiam w Bogu,
Zakonna siostrzo, żywy aniele,
Coś zagrzebała w klasztornym progu,
Ziemskie nadzieje — ziemskie wesele!

Kwiat już nie błysnie u twego czoła,
Krasą radości lica nie spłoną —
Ach! w wyższe drogi Bóg ciebie woła,
Wyższą nadzieją krzepi twe łono.

Gdzie macierzyńskiej brak dziatkom ręki,
Gdzie łza tęsknoty spływa na lica,
Gdzie brzmia chrapliwe konania jęki
I blada śmierci płonie gromnica,

Gdzie ludzkość cierpi — bluźni i kona,
Gdzie klątwa kała usta łazarzy:
Tam jeszcze twoja dłoń nieskażona,
Zjadliwej rany tknąć się odważy.

Tam anielskiemi ty umiesz skrzydły,
Nad tych łazarzy zbołałą głową,
Rozwiąc grobowca wyziew obrzydły,
Miłością zakląć bluźniercze słowo.

Umiesz do klątwy wzniesione dłonie,
Z kornem poddaniem zwrócić ku Bogu,
I żal rozbudzić w krzepiącem łonie,
I duch z brudnego dźwignąć barłogu.

O! bo cudowna moc twej ofiary,
Ona łask Bożych przyciąga zdroje!
Wobec tych cierpień — tych łez bez miary,
Jakim spokojem lśni oko twoje?

Bo myśl z modlitwą wiecznie do góry,
Podąża święta i nieskalana —
A oko patrzy przez mgły i chmury,
Wciąż w promieniste oblicze Pana.

Ah! dźwigaj ludzkość w łzach i boleści,
Prowadź zbłąkanych do niebios progu —
Ciebie anioła w szacie niebieskiej, —
Zakonna siostró pozdrawiam w Bogu!

VI.

I was pozdrawiam w Bogu siostry moje,
Skrzętne żniwiarki na ziemi ojczystej,
Co za nic wając mozoły i znoje,
Do wspólnych brogów składacie plon częsty.

Twarde to brzemie na wątłe ramiona,
Nie jedna padnie nim zdąży do mety,
Lecz dzielność woli zapory pokona,
A w braku ludzkiej Bóg doda podniety.

Zdążajcie śmiało raz obraną drogą,
Niech wasze słowo brzmi w rodzinnem kole,
Niech się rozlega pod strzechą ubogą,
Uczy, pociesza i koi niedolę.

Zacne mistrzynio młodzieży i ludu,
Wam się o sławę nie dobijać marną,

Małaż nagroda waszych prac i trudu,
Gdy w prostych sercach w kłos wyrasta ziarno.

Rzućcie oczyma na ten niezmierny,
A żyzny obszar minionych stuleci,
Jakim tam plonem falują zagony,
Ileż tam kwiatów na ugorach świeci.

Na skrzydłach wiatru przepływa tam jeszcze,
Uroczy odgłos Czarnoleskiej pieśni,
Tam grzmią piorunem słowa Skargi wieszczce,
Na które niegdyś truchleli współcześni.

Tam mowa Reja z wrzącej pieśni snuta,
Spada jak topór, dzwoni jak dźwięk stali;
Tam płynie wdzięcznie jak flisarska szkuta,
Pieśń Klenowicza po wiślanej fali.

Tam na tej niwie żyźnionej przez wieki,
Gdzie tyle kwiatów i kłosów rozkwita —
Miód do ojczystej zbierajcie pasieki,
By młode plemię karmić nim do syta.

A wy, co pieśni umiecie urokiem,
Podźwignąć serca i zażegnać chmury,
Ah! dążcie myślą i sercem i okiem,
W śladu skowronka — wysoko — do góry.

On szare piórka gdy otrząśnie z rosy,
Nęcony złotym jutrzeńki promieniem,

Im wyżej skrzydła unosi w niebiosy,
Tem nadobniejszym odzywa się pieniem.

Tak i pieśń wasza, niech z modrych przestrzeni
Płynąc, rozsiewa czar w domowym progu,
Niechaj ognisko święte rozpłomieni,
Śpiewaczki polskie — pozdrawiam was w Bogu!

DO SIÓSTR MOICH.

=

Dolo niewieścia! święta wielką łzą miłości,
Niezmierny skarbiec szczęścia dano ci w rozplątę,
Odkąd Marya w gwiazdzistą obleczona szatę,
Okazała nam drogę naszą wśród ludzkości.
Droga prosta i łatwa, bo na nią popycha
Jakiś anioł, stróż Boży, serdeczne natchnienie!
Drgając w piersi kobiecej jak melodja cicha,
Woła na nią: Kapłanko! oto namaszczenie...
Namaszczenie miłości! Niem opromieniona
Niewiasta polska stoi w przybytku domowym;
To nie Westalka Rzymu biało przysłoniona,
Nie Druidka pogańska w wieńcu swym dębowym.
Płomień tego ołtarza, który strzeże ona,
Stokroć świętszym i czystszy promieniem jaśnieje:
To matka chrześcijanka! Mlekiem swego łona
Karmi, a żywym ciepłem piersi swojej grzeje
Dzieciątko złotowłose, jak aniołek Boży:
Tylko zda się skrzydełek do ramion mu trzeba,

Tylko rąbka obłoków i promyka zorzy,
 A uśmiechnie się ziemi i wzleci do nieba.
 Lecz nie, aniołek do niej wyciąga rączęta,
 Różowe swe usteczka do ust jej przytula,
 Pierś jej drży, zbytciem szczęścia niemal uciśnięta,
 Chce się zaśmiać, a płacze i śpiewa i lula.
 Aż się skleiły modre oczki niemowlęcia...
 Matko! teraz stróż anioł zajmie miejsce twoje;
 Nie, nie, jasny Aniele! czuwajcie oboje,
 Ona nie zdoła swego rozemknąć objęcia.
 Ona będzie noc całą klęczyć pochylona,
 Noc całą patrzeć cicho w uśpione swe dziecię,
 A kiedy pierwszym zorzy blaskiem zapłoniona,
 Ku niebu wzrok w pobożnym podniesie zachwycie:
 Siostry moje! pytajcie czy ona szczęśliwa?
 Czy żądza innej doli w myślach jej zagości?
 Przeszłość z przyszłością w święte spajając ogniwa,
 Ona skarb swego szczęścia złożyła w miłości!...
 I chociaż może nieraz na tej życia drodze,
 Gorzkiej żółci z ziemskiego zaczerpnie kielicha;
 Choć nieraz może z oczu łza popłynie cicha,
 A miecz boleści serce jej przeszyje srodze;
 Ona jeszcze spełnionym uwieńczona celem,
 Ku niebu za aniołem patrząc tajemniczym,
 Czuć się będzie szczęśliwą tem świętem weselem,
 Co nad Maryi schylonem połyska obliczem.
 Bo miłość co gorącym objęciem Cheruba
 Utuliła w swój uścisk łono jej niewieście,
 Nad wszystkie ziemskiej nędzy troski i boleście,

Wzniosła ją po ognistej drabinie Jakuba,
Aż tam, skąd już na krwawej Golgoty wyzynie,
Zieloną różczkę palmy widzi się jedynie!

Bogarodzico! niewiast Królowo!
Jak gwiazd korona nad Toją głową
Tak niech Twa łaska świeci nam z góry,
I starej drogi znajomym śladem,
Pobożnych matek świętym przykładem,
Prowadzi młode tej ziemi córy!
Niech myśl ich czysta, jak pieśń skowronka,
Gdzieś się fałszywym torem nie błąka,
Kędy cel Boży oczom się kryje!
Niechaj pod cieniem domowej strzechy
Świecą się jasne bóstwa pociechy,
Szarej tej ziemi białe lilije,
Pojęciem zdrowe a sercem czyste!
Niech w piersiach cnoty noszą ojczyście,
Męstwo wśród walki, siłę w niedoli;
By dziecię, co się ma zwać człowiekiem,
Z słodkiem je kiedyś wyssało mlekiem,
Kwoli przeszłości — przyszłości kwoli!
Kapłanki ognia, co się rozżarza
U rodzinnego tylko ołtarza,
Niechaj go strzegą, bo on jest Żywie!
Życie narodów nim się podsycą,

W nim chrześcijańskich cnót tajemnica,
Jako w miłości pierwszym ogniwie.
A jeśli kiedy w trudach ofiary,
Słabym ich sercom zabraknie wiary,
Że to najświętszy ich cel w ludzkości:
Bogarodzico! krzep wątłe siły!
A ty aniele cichej mogiły,
Gdzie naszych matek złożono kości,
Wstaw się za nimi, wstaw się do Boga:
Niech się nie skrzywi życia ich droga,
Ściganiem jakiejś zwodniczej mary.
Prawdziwe szczęście blisko nas mieszka,
Prosta do niego prowadzi ścieżka,
Żywej miłości — i czystej wiary!

AKTORKA.

=

Spojrzyjcie! na głowie szychową koronę,
Na szatach ma jedwab kosztowny,
Śmiech rzuca jej sztuka na usta spalone,
A na twarz rumieniec kunsztowny.
I wyszła, królowa piękności i blasków,
I sieje słów perły dokoła,
A przed nią, wre burza szalonych oklasków,
A za nią... płacz Stróża-Anioła!

Zgubiona! — dla czego? — spojrzycie w jej lica,
To lica natchnionej kapłanki!
To wielkiej idei oddana dziewica,
Do świętych walk, staje tu w szranki!
I sztuki przeczyste poślubia ognisko,
Ku światłu podnosząc ramiona;
Dla czegoż nad wielkiej tej duszy kołyską,
Zawisnął sąd straszny: — zgubiona!?

Dla czego? — o świecie! — odpowiedz; — bez maski
Niech ujrę twe brudne oblicze!

Dla czego? — bo patrzeć nie możesz na blaski,
Co sieje to czoło dziewicze!

Bo słuchać nie możesz tych wielkich słów dźwięku,
Czystymi głoszonych ci usta,

Dopokąd nie pęknie hart piersi tej w jęku,
Nie skala jej oddech rozpusty!

A służą ci w dziele spółniki zbyt chętne:

Sieć intryg misterna i zdradna,

I ufnej młodości porywy namiętne,

I złota potęga wszechwładna...

I podłość, co prawdą się mieni nikczemnie,

I wszystkie ludzkości szkielety —

Tak wiele, tak wiele! by tylko pchnąć w ciemnie,

Majestat bezbronnej kobiety!

A potem w złoconej rozparłszy się łoży,

Oklaskiem urągać zdeptanej!

Nim życia gorączka złamaną gdzieś złoży,

Bez dachu, na nędzy łachmany!

Nim biedne jej serce ten straszny sen prześni,

Co rajskiem się zaczął widzeniem,

Nim padnie, kochanka wielkości i pieśni,

Pod ciężkim pogardy kamieniem!

Bo pocóż ku słońcu, tak śmiało, zuchwale,

Skrzydłata jej dusza ją niosła?

I gromy trzaskała na ludzkich serc skale,
I stała śród tłumu wyniosła?
I miała odwagę o prawdzie mu prawić,
Wśród ducha wysileń i dreszczów?!
Bawiła przez chwilę! — świat lubi się bawić:
Krwia ofiar i łzami swych wieszczów!

JEJ PAMIĘCI.

Przeszła i zgasła, jak promień miesiąca,
Ta ukochana i ta miłująca;
Przeszła i zgasła i noc po niej głucha
Serca i ducha.
Jak złota zorza, gdy zmrok da swe hasła:
Przeszła i zgasła.

Błogostawiona ścieżka owa cicha,
Którą chodziła po wszystkie dni życia,
Woń swą oddając, jak kwiat co oddycha
Przez serca bicia...
Czucia i myśli ku miłym skłonię,
Błogostawione!

Nad jej mogiłą nie płatne pochwały,
Nie głośnie hymny, nie czcze uwielbienia,
Ale łzy żalu gorące padały
I szły westchnienia...

I każdą grudkę rzucono tam ziemi,
Dłońmi drżącemi.

I dziś ten dworzec pod cieniem topoli,
Co wykołysał ją swojemi szumy,
Jęku jest pełen i ech i niedoli,
Pełen zadumy.

I białe lilie w łzach stoją w ogrodzie,
Po jej zachodzie.

Nigdy już ona nie będzie tam bliską,
Przy piersi męża, nad dziecka kołyską,
Ni wspólna radość, ni troska poruszy,
Tej domu duszy...

I wzrok jej słodki już łąą się nie zaćmi,
Nad ludźmi — braćmi.

Odeszła cicha i duchem widząca,
Że już jej gwiazda w błękitach gdzieś ginie,
Ostatnie tchnienie, zrodzone do słońca
Dając dziecinie...

I życia z sobą nie wzięła — lecz dała
Z ducha i ciała.

Ty, coś ją kochał, idź w kraje żałoby
I gorzkim wspomnień nasycaj się chlebem;
Bo szczęścia twego nie wrócą ci groby,
Tu, pod tem niebem...

I już nie znajdziesz tej perły odjętej,
Tej twojej świętej.

W pustce i w cieniu, jak kruk osowiasty,
Siędziesz ty teraz w tym domu boleści;
I będą tobie ściany powiadały

Dawne powieści...

W pustce i w cieniu, na szczęścia ruinie,
Twój wiek przemienie.

O! wiosno! Czemu najbielsze twe róże
Mdleją i więdną wśród słońca pieszczoty?

O! słońce! Czemu zagasa w lazurze,
Promień twój złoty?

O! życie! czemu w rozkwicie swej siły
Sypiesz mogiły?...

Cisza!... W tej ciszy słyszę głos tajemny,
Wieszczący tryumf najwyższy miłości,
Co nad śmierć mocna, przenika świat ciemny
Nieskończoności...

Cisza... Szczęśliwy, kto duchem w tej ciszy
Boga dosłyszy!

SWATY.

Nie swatała mi cię swatka,
Ani ojciec, ani matka;

Jeno pieśni skowronkowe
W te poranki, w te majowe;
Jeno jasne one zdroje,
Kędy konie co dnia poję;
Jeno gołąb ten skrzydlaty,
Jeno dróżka do twej chaty,
I fujarki onej granie,
Co rozlega się po łanie,
I te trzciny, rokiciny:
— Jedźże Janku do dziewczyny —
Hej!...

Nie swatały mi cię kumy,
Jeno ciemnych lasów szumy,
Jeno tęskność co się ściele,
Po ugorach jak złe ziele;
Jeno mokra ona łąka,
Gdzie się nocką tuman błąka;
Jeno złote ono słońce,
W cichych zorzach zachodzące...
Odwieczerm jednym, drugim,
Pług za łanem, ja za pługiem,
Za mną zasię słońko chodzi,
— Dziewczę ci się Jaśku godzi —
Hej!...

Ludzie mi się nie rajli,
Ani do mnie miodem pili,

Jeno ten miesięczek biały,
I te gwiazdy cię swatały.
Nie chodziły tu sąsiady,
Na namowy, na wywiady;
Jeno cichoć wieczorowa,
Niosła skądciś miłe słowa;
Nocka jeno w oknie stała,
Chłodną rosą przypijała,
Chłodną rosą mnie budziła:
— A gdzie Jaśku twoja miła?
Hej!...

CZY ZGINIE?

Między stosami tłuczonych kamieni,
Na których ludzkie łzy drżały, czy rosa,
Szła wąskim rąbkiem przydrożnej zieleni,
Błękitnooka i złocistowłosa.
Drobne serduszko pod nędzną odzieżą,
Tak ci trzepało jak ptaszek ukryty;
Szła i wznosiła oczęta w błękity,
Jak ci co smutni są, a przecież wierzą.
Za nią została z dymami czarnemi
Wioska rodzinna i puste jej pola,
I wiatr, co lata ze świstem nad niemi

I zda się jęczyć i wołać: niedola!
Za nią zostały te szmery kojące,
Któremi cisza usypia tęsknotę,
I szумы lasów i kwiatki te złote,
Co pierwsze wschodzą w przednowek, na łące.
I młyn co huczy i straszy i gderze,
I rozbryzgana w jutrzeńki i tęcze
Rzeczka, co szepcze wieczorne pacierze,
I nocą przędzie mgły srebrne, pajęczce.
Za nią została rodzinna jej chata,
Z której ją bieda wypchnęła za progi,
I szmatek ziemi jałowy, ubogi,
Co rodzi żyto raz w każde trzy lata.
I mały Jasiak, co w zgrzebnej koszuli,
Nosi wczorajsze zgłębiałe ziemniaki,
I Burek, co się tak łąsi i tuli,
I wierzby krzywe nad rowem i krzaki,
I krzyż spróchniały i stare mogiły
I zapomniana socha na ugorze,
Przy której ojciec padł kiedyś bez siły,
Czując, że dzieciom chleba nie wyorze.
Wszystko zostało! aż w piersiach coś boli,
I takie krwawe to niebo wieczorne!...
Matka trzydniówką odrabia komorne,
A ty sieroto, idź, szukaj twej doli!
Hej, mocny Boże! hej, mocny Ty Boże!
Iść ciężko... ciężej umierać od głodu!

Podniosła oczy: tam w łunach zachodu
Stolica gore i kipi jak morze,
Zda się, że od niej żar bucha i parzy...
Jakieś wołanie i śmiechy i jęki...
U spodu ciemne mrowisko nędzarzy,
A nad niem nuta rozpustnej piosenki...
Dech przyspieszony w powietrze uderza,
Zmieszane tłumy prą naprzód i spieszą...
Na bok, kto niema złotego kołnierza!
Zgniotą cię, zdepcą, a potem ośmieszą.

* * *

O! miasto! Wielki żądz steku i brudu,
Co zwodnym blaskiem przywabiasz zdaleka;
Powiedz: co spotka i co tutaj czeka,
To ufne, czyste dziecię twego ludu?
Czy pójdzie ono, jak poszło tysiące,
Spodłone, w gorzką poniewierkę losu,
Tak, że ni oczu obrócić na słońce,
Ni się ośmieli podnieść w niebo głosu?
Czy znajdzie w tobie ciche przytulenie,
Jako sierota w braterskiej drużynie?
O miasto wielkie! na swoje sumienie
Bierzesz to dziecię!... — Czy zginie?

ODPOWIEDŹ NA PYTANIE.

Pytasz: gdy ucho moje zachwyca,
Arcymistrza dzieło szczytne,
Czemu się w Twoje wpatruję lica,
I w twoje oczy błękitne?

Kiedy wspaniały koncert przyrody,
Letnia odzywa się burza,
Ja lubię siadać nad brzegiem wody,
U drzew szumiących podnóża.

Wysłuchany w wielki zamęt ten dźwięków,
Szumu lasu, trzasku łomów —
Sierocych w polu grusz dzikich jęków,
Wycia wichrów, bicia gromów.

Wzrok zachwycony topię w odbicie
Niebios, jak morze wzburzonych,
Chmur poszarpanych błysków czerwonych,
W ruchomej fali błękitnie.

Niby podemną stado za stadem
Tych widm rozczochranych ściga;

Niby podemną, po tle ich bładem,
Tysiąc ognistych żmij miga...

Patrząc i marząc, już zapominam
O ziemi, już, już się zda mi —
Orle gdzieś skrzydła w górze rozpinam,
Nad ryczącemi chmurami.

Aż tchnieniem wichru porwanej piany,
Pocałowaniem wilgotnem,
Zbudzę się nagle, rozczarowany,
Po nad jeziorem samotnem...

Tak, gdy powietrza morze milczące
Zawichrzy burza harmonii —
Gdy całe drżące, w tonów tysiące
Grzmi, wre, huczy, śpiewa, dzwoni;

Gdy owładnione czarem ich łono,
Gdy serce bije wysoko:
Z równym zachwytem w twą twarz natchnioną,
W twe jasne spoglądam oko.

Jakże uroczo w ich się przezroczu
Zwierciedli dźwięków gra cała!
To niebo żrenic łza smutku mroczy,
To grom zapału z nich pała.

To w zadumaniu, splot hebanowych
Włosów, na lica cień ciśnie —

To z uśmiechnionych ust koralowych,
Rząd jasnych pereł zabłyśnie...

Własnych mych uczuć w anielskiej twarzy,
Cudowne widząc wcielenie,
Oczarowane me serce marzy
Rozkoszne, rajske marzenie:

Że jak ta biała jeziora piana,
Na twarz mą wichrem rzucona,
Potęgą zgodnych uczuć porwana,
Upadniesz w moje ramiona.

I jak się zgodnych dwojga strun brzmienia,
W harmonijną jedność płaczą,
Tak nasze usta, tak nasze tchnienia,
W jeden się akord połączą.

Oto masz szybkim rymem spisana,
Z uczuć i snów moich spowiedź.
Kiedyż sny moje ciałem się staną?
Winnas mi teraz odpowiedź.

Nie brudnem piórem, nie w rymach brzmiących,
Nie żadnym językiem ziemi:
Pójdź! niech ją sobie usta drżącemi,
Z ust twoich wezmę milczących!

MUSISZ KOCHAĆ.

Próżno śląc w niebo oczy i westchnienia,
Aniołom tęskną użalasz się mową,
Próżno, upadłszy na pierś Chrystusową,
Całujesz ręce i stopy z kamienia;
Próżno, gdy płyną kadzidła i hymny,
Chcesz z niemi sercem ulecić wysoko;
Próżno na chmurach wieszasz błędne oko,
Próżno, płonąca, kamień ściskasz zimny,
Ani przy modłach krótkie wniebowzięcia,
Ani cię zbawią podobłoczne loty:
Lilja w noc letnią rzuca płaszcz swój złoty,
Dziewica rzuca białe sny dziecięcia.
A taka siła w tym bożym wyroku,
Że jej przełamać nikt z ludzi nie zdoła;
Gwiazdy wprzód strąca z dziewiczego czoła,
Potem strąconym każe płonąć w oku.
I nie otwarcie walczy, lecz zdradziecko,
I kiedy schodzi, nie wstrzymać jej w locie:
Przyjście jej dusza czuje po tęsknocie,
Przez nią w człowieka olbrzymieje dziecko.

Gdybyś tytanów miała myśli dumne,
I tę moc, która śmiertelnego trwoży,
Bezsilna padniesz, kiedy wyrok boży,
Kaze ci wybrać miłość albo trumnę.
Pocóż na licach ta Pallady maska,
Pocóż na sercu ten puklerz ze stali?
Jeśli pierś z drzewa, mamiętność ją spali,
A jeśli z głazu — roztrzaska.

ANIELSKIEJ.

Miałaś uśmiech dziecięcia, spojrzenie Madonny,
W licach blaski, nad czołem włosów jasnych zwoje,
Przeszłaś, i jak za słońcem heliotrop wonny,
Tak za tobą się oczy obróciły moje.

Byłaś piękną, jak Ewa marząca w Edenie,
Promienną, jak Cheruby na obrazach Giotta,
Trwożną jak pierwsza miłość, czystą jak westchnienie,
Świątą, jak zakonnicy za niebem tęsknota.

Byłaś ciszą. Namiętność, zmysłów wicherzycielka,
Nie kładła na cię wieńca z płomieni i gadów;
Byłaś blaskiem. Przed tobą grzech i ciemność wszelka,
Kryły się, jak przed słońcem ćmy, parje owadów.

Odgadłem, żeś myśłami anielska, odgadłem
Że niebo się przegląda w twem sercu jak w fali,
Bo gładkie dno, gdzie woda kładzie się zwierciadłem,
Bo czysty duch, gdzie oko spokojnie się pali.

Odgadłem, że rankami śpiewasz, a o zmroku
Z tym, co w piersi twej mieszka, cichą masz rozmowę;
Że serce w częstych marzeń zanurzasz obłoku,
Że cię sny nawiedzają białe i różowe.

Że trucizna zwątpienia obcą ci jest zgoła,
Że myśli twych nie szarpie sfinxowe «dla czego?»
Że masz wiarę ascety i świętość anioła,
Że cię skrzydła Serafów od upadku strzegą.

Tak różni! a duch jednak rwał mi się do ciebie,
Gwałtowny, jakby serce pragnął zabrać z łona,
I na dnie ciemnych mroków marzyłem o niebie,
Jak o źródle beduin, gdy na piaskach kona.

Przebacz mi! wszakże Stwórcza nie zabronił głębiom
Kochać szczytów: wszak ludziom, choć grzechem ska-
[lani,
Sam się oddał... wszak białym przykazał gołębiom,
Żeby różczkę oliwną niosły do otchłani.

DRAPIEŻNE PTASZĘ.

Figlarka, pustotka,
To groźna, to słodka,
Drapieżna ptaszyna —
Dziewczyzna.

Żartuje, pustuje,
Choć kolnie, nie czuje,
I wbija na szpilki,
Motylki.

To smętna, to płocha,
Czy kocha? — nie kocha?
Któż od niej się dowie?
Nie powie!

Niewinna jak dziecię,
A straszną jest przecie,
Czy sprzyja? — nie sprzyja?
Zabija!

Czy lubi? — nie lubi?...
Bezwiednie cię gubi,
Bez myśli zgruchota,
Niecnota!

Bo śliczna, bo cudna,
Bo wdzięczna, bo złudna,
W pierś rzuca zarzewie,
Choć nie wie.

Wesoła a tkliwa,
Marząca a żywa,
A wzrok ma uroczy,
Ach! oczy!

Promienne jak zorze,
Głębokie jak morze,
A tęskne jak pienia —
Wspomnienia.

Jej główka jak święta,
W krąg blasków ujęta,
A włoski, a szyjka...
Ach! żmijka!

Gdy wdzięcznie szczebiocze,
Takie to urocze,
Że wieczność z nią całą
Być, — mało!

Malutka pieszcotka,
To drapie jak kotka,
To oczkiem nagrodzi,
A zwodzi!

Gdy śmieszkiem zczaruje,
Gdy łezką cię struje,
O! któż ci pomoże,
Nieboże!

Więc lecą ofiary:
I młody i stary,
Bo któż się obroni,
Jej broni?

Miej litość dziewczyno!
Gdy wszyscy wyginą,
Cóż ci się zostanie —
Tyranie!

ONA.

Znałem kobietę: jak anioł zgody
Zesłaną na ziemię była;
W jej jasnym oku, jak na dnie wody,
Perła uczucia świeciła.

Na bladej twarzy tlał święty płomień,
Różany blask niewinności...
Była to urna pełna łez, wspomnień,
Nadziej, wiary, miłości.

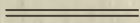
Jak rezygnacya tęskna i rzewna,
Łzy zawsze w oku swem miała;
Jak biała lilia, wątpła, powiewna,
Nad brzegiem życia się chwiała.

Chwiała się lilja — lecz w górę rostała,
W słoneczne patrzyła wrota:
Skrzydła jej duszy były jej wiosła,
Co wiodły łódź jej żywota.

Łódź jej płynęła jak łabędź biały,
Po niebie, skrzydły drżącemi;
W górze ją złote gwiazdy kochały,
Wiosenne kwiaty na ziemi.

Tamte dzieliły blaski z jej snami,
Te woń z jej duszy szkarłatem:
Z gwiazdami siostra, siostra z kwiatami,
Była i gwiazdą i kwiatem.

Duchem wiązała dwa wielkie światy,
Które los życiem przecina;
Lecz gwiazdy znikły, powędły kwiaty...
Umarła biedna dziewczyna!

MIŁOŚĆ KOBIETY.

—

Raz mi mówiono że są tu na ziemi,
Białe szatany z oczyma czarnemi,
Które, gdy wezmą w swe śnieżyste ręce
Serce człowieka, to czucia najświętsze,
Zachwytyw płomień, marzenia dziecięce,
Miłość, nadzieję i myśli gorętsze,
Strują w niem, zgaszą i w przepaść bezdenną
Rzucą, na pastwę zwątpieniu i skardze,
By nową świata ofiarę płomienną,
Posłać z szyderstwem i klątwą na wardze.

«A jam się pytał: gdzie szatany owe?»
A z trwogą odtąd, gdy duchów godzinę
Zwiastować miały zegary wieżowe,
Patrzyłem w niebo, na obłoki sine,
Myśląc: że wkrótce z gwiazdzistej opony,
Potwór ten czarny i do mnie przyleci,
I serce moje pochwyci w swe szpony,
Miłość zeń wydrze i z śmiechem odleci.

«Lecz wtedy przy mnie luba moja stała»
Z rączką na sercu, z uśmiechem słodczy...
Więc dusza moja z niewiarą pytała:
Czy może istnieć potwór tak zbrodniczy?

* * *

Długom się myślą tą nieznośną biedził...
Dziś, do niewiary mniej jestem ochoczy...
Bo mnie samego szatan ten nawiedził,
Tylko ten szatan — miał błękitne oczy!

=====

NIE W PORĘ.

—

Raz byłem u niej; z kotkiem na ręce
Siedziała w oknie w białej sukience,
I paluszkami drażniła kotka:
Pieszczotka!

W około twarzy dziewczęcia białej,
Zarumienionej, loczki się chwiały,
I uśmiechały się oczka czarne,
Figlarne.

Siedzę i czekam godzinę całą,
By dziewczę z kotkiem igrać przestało
I pogadało kilka słów ze mną...
Daremno!

Ani mnie widzi, ani mnie słyszy,
Kotek jej rączkę chwyta jak myszy,

Czasem zadrapie, ona to woli —
Choć boli.

Więc rzekłem sobie: jeszcze zawczasie
Pukać w serduszko co leży we śnie,
I unikałem dziewczeczki białej,
Rok cały.

Kiedym powrócił, znów w tym pokoju,
Przy tem okienku pełnym powoju,
Bluszczów, siedziała moja pieszczotka,
Bez kotka.

Lecz czegoś dziwnie zmieszana była,
Oczy ku ziemi wstydnie spuściła,
I zrumieniła się jak jabłuszka,
Po uszka.

Byłem pewniutki że z mej przyczyny...
Wtem wiatr firanek ruszył muśliny,
I zobaczyłem sprawcę rumieńca:
Młodzieńca.

I znów panienka, jako przed rokiem,
Choć siedzę, czekam, nie rzuci okiem;
Lecz już nie kotek tym razem winny:
Kto inny...

Kto inny śpiące zbudził serduszko,
I szepta teraz miłośnie w uszko...
Ha, szkoda! Późno przyszedłem trocha:
Już kocha!

ONA.

Ona — słówko drobne wcale,
Marnych trzy liter wszystkiego,
A posłuchaj jak wspaniale,
Brzmi w uściech zakochanego.

Odą, gdy sercu wesoło,
Elegią, gdy rozzalone,
Satyrą, gdy ktoś mu czoło
W przykrą przystroił koronę.

Ona — to znaczy jak czasem,
«Anioł» — «Niebianka» — «Bogini»...
Ze łzą: okrutna! a czasem
Z ściśniętą pięścią: zdrajczyni!

Ona — to znaczy, stosownie
Do osób, zdarzeń a woli:
Ormuzd, Ariman... dosłownie
Anioł stróż życia, — wróg doli!

Ona — wreszcie, choć dość rzadko,
W poczciwej twierdzim to wierze,
Gdy spadkuje się z *mężatką*,
Synonim swój ma w ofierze!

Lecz jakie zgoła znaczenie
Z słówkiem tem umysł nie splecie,
To zawsze niem orzeczenie,
Tajemnic serca znajdziecie.

Zawsze ono wiernem echem
Ludzkiej tutaj będzie doli.
Respekt więc przed szczęścia śmiechem!
Respekt więc przed tem co boli!

Respekt przed *Nią*, przed kobietą,
Przed niewiastą, białogłową,
Przed tą, tak do cnót podniętą
Jak i do zbrodni podmową.

Ona — słówko drobne wcale,
Marnych trzy liter wszystkiego,
A posłuchaj, jak wspaniale,
Brzmi w uściech zakochanego!

MODNIE UBRANA.

—

Boże! jakiś Ty łaskawy!
Dzięki Ci za dary Twójel
Koncerta, bale, zabawy,
Ostatnie mody i kroje.
W lustrze od samego rana
Mierzę, przymierzam i mierzę:
Ach! w ogrodzie na spacerze,
Będę najmodniej ubrana!

Powiadają że to zbytki;
O co tu tyle hałasu?
Dwieście łokci aksamitki,
Sześćdziesiąt dziewięć atłasu:
Pięć piór, chustka haftowana,
Z diamentów brosza niewielka...
Ach! doprawdy, bagatelka:
Będę najmodniej ubrana!

Któż tam taki w kuchni płacze,
Że aż tu słyhać przez ścianę?
To nasze dzieci! smarkacze
Jakie to umorusane!
Idźcie precz!... *à la Pastrana*,
Przynieśli właśnie okrycie...
Ach! to dobrze, na odczycie,
Będę najmodniej ubrana!

Już idzie pan Piotr uczony
Prawić o literaturze!
Niech plecie brednie do żony,
Albo do kolegów w biurze.
Niema mnie! Moja falbana
Jak leży? pójdę, popatrzę:
Ach! wieczorem na teatrze,
Będę najmodniej ubrana!

Helenka mi się przysięga,
Że noszą już inne bufki;
A mój pan mąż niedołęga,
Mówi, że wydał łapówki.
Srebrna waza już sprzedana,
Więc zastawiam cukiernicę...
Ach, wybornie! na muzyce,
Będę najmodniej ubrana!

Onegdaj mnie rwała głowa,
I ciężkie napadły smutki;

Mówili, że Alfredowa
Miała bąble u narzutki!
Byłabym już pogrzebana,
Gdyby nie rada Anielki;
Ach! mam te same bąbelki!
Będę najmodniej ubrana!

Od wczoraj mdleję i krzyczę,
Mąż mówi że niema centa;
Safanduła, ja pożyczę,
Pożyczę, lecz popamięta!
Pan Alfons już dzisiaj zrana
Wspominał... więc go ośmielę...
Ach! i po jutrze w kościele,
Będę najmodniej ubrana!

BALLADA JAKICH WIELE.

—

I.

Siedziała zamyślona,
W kapryśnej była wienie;
Naprzeciw siedział młodzik,
Co kochał ją szalenie.

Rzekła: — «Ach jakbym chciała,
Mieć dzisiaj na wieczorze
Bukiet z kamelij świeżych:
Że też to być nie może!» —

On rzekł: — «A to dlaczego?» —
Spojrzała się nań dziwnie:
— «Że też się panu zawsze,
Chce pytać tak naiwnie.

O siódmej zjadą goście,
Już czwarta, mróz aż zgrzyta;

Do miasta stąd trzy mile,
A pan się jeszcze pyta.» —

On powstał, nie rzekłszy słówka,
I wolnym wyszedł krokiem;
Że wyszedł, nie spostrzegła,
Nie pożegnała okiem...

II.

Trzy godzin nie minęło,
Panna już czeka w sali.
Złą drogę mają goście;
Wiatr mroźny z śniegiem wali.

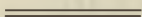
Wszedł młodzik lecz tak blady,
Jakby go z krzyża zdjęli;
Lecz w oku lśni mu radość,
Bo niesie pęk kamelii.

— «Kamelje!»... krzyknie panna:
Est-ce possible? O mój Boże!
Mówże pan, skądżeś dostał
Kamelie o tej porze?» —

— «Przywożę je ze Lwowa,
Prosto od Klimowicza.

— «Co pan?» — «Ja pani, hrabia
Pożyczył mi *Wolwicha*». —

— «Hrabia?! Ach, jaki dobry,
Mais voyez, jak to grzecznie!
Powiedz mu pan, że za to
Wdzięczną mu będę wiecznie!».

IDEAŁY.

—

Dwie młode panienki w ogródku siedziały,
I tak szepcząc z cicha z sobą rozmawiały:
— Maryniu kochana, powiedz mi tak szczerze,
Jak szczerze odmawiasz codziennie pacierze:
Jakie twe marzenia o szczęsnej przyszłości,
O przyszłym kochanku, o przyszłej miłości,
O tym, kto zawłada uczuciem twem całym,
I kto jest nareszcie twoim ideałem?

— Ideał mój, Zosiu, jest piękny i młody,
Blondyn, oczu jasnych, z wąsikiem, bez brody,
Skromniutki w układzie, w obec mnie nieśmiały,
A tylko w zdarzeniu dumny i zuchwały;
Czuły, dźwięcznym głosem i oka wymową
Świadczący, że miłość jest rzeczą dlań nową,
Uczuciem pod wpływem mych uczuć dojrzałem:
Taki tylko może być mym ideałem.

— A ja znów inaczej, kochana Marylko!
Wprawdzie i ja także chcę młodego tylko,
Ale nie blondyna, ja brunetów wolę;
Lecz marzę bruneta o spokojnem czole,
O duszy ognistej, zarówno czułego,
Jak pełnego życia, oraz namiętnego,
Którego by miłość ciągłym była ształem:
Taki mem marzeniem, taki ideałem!

— Gdzie mieszkać ty pragniesz? — Na wsi. — A ja
Ale tylko dużem: w Paryżu, a wreszcie [w mieście,
Choćby i w Warszawie, byle teatr, bale,
Spacery, zabawy, wsi nie lubię wcale!
— Ja zabaw nie pragnę, dla mnie dość schronienia
I tej ciszy wiejskiej pełnej upojenia,
Wśród cudnej natury, pod niebem wspaniałem,
Byle obok niego, byle z ideałem! —

W lat piętnaście potem panienki widziałem,
Każdą poosobno ze swym ideałem.
Ideał Maryni, łysy jak kolano,
Kłócił się z małżonką, że go budzi rano;
Zosi zaś ideał krótki i brzuchaty,
Gderał, że nie w porę dała mu herbaty,
Ona go nawzajem nazwała cymbałem...
Trudna to doprawdy rzecz, być ideałem.

KŁÓTNIA
MOCIUDZIEJA Z MOCIADZIKĄ.

- Wasan starzeć się zaczynasz,
To wcale nieprzyzwoicie;
Czy Asindzi przypominasz
Dawne nasze dobre życie?
Ja go zwałam Bartłomiejem,
Aść mnie precudną Moniką,
Czy tak Moci Dobrodzieju?
- Tak jest, Mocia Dobrodziko!
- Aść przystojnym był ułanem,
Ja byłam hożą dziewczyną;
Ty zgodnie ze swoim stanem
Lubiłeś karty i wino.
Wszak raz na hrabi Pocieju,
Wygrałeś folwark Sonico,
Czy tak Moci Dobrodzieju?
- Tak jest, Mocia Dobrodziko!
- Zgrabnym Aść byłeś tancerzem,
A jakim trzpiotem do tego!
To bywało, jak się zbierzem,
Tańcujęm do upadłego.
Pamiętasz *mio amico*,
Anglez na balu w Oświeju?

- Pomnę Mocia Dobrodziko!
- I ja pomnę Moci Dzieju!
- Dawne czasy, Mocia Dziko!
- Dobre czasy, Moci Dzieju!

- Jak to my z tym czasem lecim!
Czy to Wasan obliczyłeś?
Wszakże to w ósmsetnym trzecim
Afekt mi swój oświadczyłeś,
Przed całą naszą publiką,
W tydzień po świętym Andrzeju.
- Tak jest, Mocia Dobrodziko!
- Widzisz Wasan, Moci Dzieju!

- Mimo damskiej moderacji,
I nagabania wszelkiego,
Trzeba było waryjacji,
Wyjść za wisusa takiego.
Dowiodłam, nie brak oleju,
Widząc w tem własne ryzyko.
Poszłeś z kwitkiem, Moci Dzieju!
- Poszłem z kwitkiem, Mocia Dziko!
- Poszłeś z kwitkiem, Moci Dzieju!
- Tak, niestety, Mocia Dziko!

- Potem przepadłeś bez wieści,
I długie minęły lata,
Bo lat z górą ze trzydzieści
Używałeś sobie świata.

- Dziś powrócić masz myśl dziką,
Do dawnego przywileju...
- Zgoła, Mocia Dobrodziko!
 - Tak, tak, Moci Dobrodzieju!
 - Kłamstwo, Mocia Dobrodziko!
 - Prawda święta, Moci Dzieju!
-
- Przewąchałeś nosem worek
Nieźle zgoła napełniony,
I porządny w mieście dworek,
I folwarczek opatrzony.
Gore czapka na złodzieju,
Byłoby na «wдовę Cliquot»...
Czy tak, Moci Dobrodzieju?
 - Kłamstwo, Mocia Dobrodziko!
 - Tak, tak, Moci Dobrodzieju!
 - Nie, nieprawda, Mocia Dziko!
-
- Ależ ja wzajem Jejmości,
Przypomnę niektóre grzechy:
Kto po śmierci jegomości,
W miłostkach szukał pociechy?
Kto, choć pości na oleju,
Lubi baliki z muzyką?
 - Kłamstwo, Moci Dobrodzieju!
 - Prawda szczerą, Mocia Dziko!
 - Głupiś, Moci Dobrodzieju!
 - Mądraś wielce, Dobrodziko!

- Pozwól dokończyć nauki:
Kto w tym wieku się sznuruje,
Czarnej używa peruki,
Nawet brwi sobie farbuje,
A na twarzy róż na kleju
I chemia z całą fizyką...
- Głupiś, Moci Dobrodzieju!
- Mądraś wielce, Mocia Dziko!
- Precz mi z oczu, Moci Dzieju!
- Do nóg padam, Mocia Dziko!

SPOTKANIE.

=

Pośród kwiatów i świateł i dźwięków na balu,
On spotkał ją po długich latach niewidzenia,
I ona, bez wyrzutu, bez skargi, bez żalu,
Podała mu dłoń swoją, zimną — jak z kamienia.

I kiedy przy niej usiadł, spytała: czy jeszcze
Lubi walce, jaśminy i kolor niebieski?
Bo ja — mówiła z cicha — lubię tylko pieski,
Co mi palce kaleczą gdy się z nimi pieszczę.

Po chwili mąż jej przyszedł zgrany w wista srodze,
I ziewając rzekł: — «Słyszę już turkot karety;
Tyś senna i mnie także artretyzm rwie w nodze».

I ona, wstawszy z krzesła, blada, nawpół żywa,
Z uśmiechem przez łzy, rękę ścisnęła poety
I rzekła: — «Napisz sonet, jakam ja szczęśliwa!»...

SNY ZŁOTE.

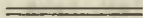

Sennym różom, śpiew uroczy,
Znów słowiku dzwoń;
A ty zmróż swe cudne oczy,
I sny złote goń!

Pełne czarów chwile owe,
Gdym twą pieścił dłoń;
I twe usta koralowe...
Goń sny złote, goń!

Gdy akacja trzęsa biała
Perły na twą skroń,
I rozkoszą pierś tak drżała...
Goń sny złote, goń!

Bo nie wróci raj stracony,
Choć znów wróci woń;
Światło gwiazd i śpiew stęskniony...
O! sny złote goń!

WYZNANIE.

Anielskie sny, niepokalanych dni westchnienia,
I pieśni me, dyamentami łez płynące,
I burze walk i dum posągowe rojenia,
I serce to gladyatorskie, krwią broczące,
Ach! wszystkim tobie niósł — o bóstwo czarujące:
Kobieto! pani marzenia!

Ty, zawsze ty, jak na kamei starożytnej,
W obrazach mych białem wykwitłaś obliczem...
Bez ciebie świat, jak niebo o kopule szczytnej
Posępnych chmur, jak noc, jak śmierć, był dla mnie ni-
O ty, omglona piany płaszczem tajemniczym, [czem...
Kochanko fali błękitnej!

Gdziem tylko spotkał cię w powiewnych twoich sza-
[tach,
Zmiłosnem, pełnem drgnień, jak dwie turkawki łonem,
Już miejsce to, gdzie stałaś ty, było mi tronem,
I kładłem skroń u nóżek drobnych, jak na kwiatach,

Choć był to nieraz głąz, choć miałem wstać zranionym,
Ze wstydem i wiarą w szmatach!

I czemuż jest ten wdzięk, co opromienia ciebie?
Czy w muzyce pieszczotliwej głosu srebrnego?
Czy w sidłach barwnych zdrad? Czy w pieszczot
[twoich niebie?
Nie, nie, twój czar nie może być ciemnością złęgo!
Bo jasny tylko duch odtwarza w pięknie siebie...
Tyś piękna... dosyć mi tego!

Choć wiele młodych serc na twojem sercu ginie,
Choć wielu śmierci jad z usteczek twych wypija:
Lecz winien ten, co zdradnej podobny gadzinie,
Szlachetną pierś twą splotem namiętym obwija,
I zarażając wciąż trucizną swą naczynie,
Sam siebie — pijąc — zabija!

A więc mi świeć, o gwiazdko śliczna, w każdej dobie,
Blaskami duszy swej i postaci urokiem!...
Ideał piękna mój objawił mi się w tobie!
Więc kocham cię, o pani! myślą, sercem, okiem,
Śród szczęścia mgnień i w upadku ducha głębokim,
Śród gwaru uczt i na grobie!

Z DYTIRAMBU PIERWSZEJ MIŁOŚCI.

—

Serce! ach wolniej bij!... O ten słowiczy śpiew,
I niebios toń bezdenna,
I szmer tych sennych, chylących się drzew,
I cudne ziemi tej śmiejącej się wesele,
I nad ten świat — tam, tam, gdzie otchłan lśni pro-
Wzniesiony tron, ach! tron anioła mego... [mienna,
Oh! to za wiele,
Dla drgnienia piersi jednego!
Na runie złotych chmur, na listkach białych róż,
Na miękkim fal grzbiecie,
W promyczkach gwiazd, na błyskawicach burz,
Ach! obraz śliczny jej to też dyamentami
Iskrzy się w żalu mgłę, to szczęściem raju świeci,
To białą skroń na pierś mi wrzącą chyli:
Luba! my sami
Na całym świecie w tej chwili!

=====

CZY JA CIĘ KOCHAM?

=

Czy ja cię kocham? — Dziewczę, któż na ziemi
Kochać cię może odemnie goręcej?

Czy ja cię kocham? Ty patrz oczy twemi,
Kto dla cię więcej poświęci?

Kto silniej sercem twe serce obejmie,
Kto głębiej duchem pojmie twego ducha,
Kto pewniej całą w światło cię podejmie,
W twe myśli kto się tak wsłucha?

Lecz ja nie kocham cię jak kwiat, jak różę,
Co od promieni słońca k' niebu wonie,
Co ma oblicze koralowe, duże,
Królowa na całe błonie.

Na różę patrzę, woń uśmiechem płacę,
Ale gdy oczy jej krasą nasycę,
Nim pierś się zajmie, serce zakołyszę,
Odwracam oczy i lice.

Ani jak gwiazdę kocham cię jedyna,
Co tam na niebie błyska opalowo,

Ku której sternik swój żagiel rozpina,
A nocy zwie się królową.
Czasem ja wzlecę na lazur bez końca,
Przy złotej gwieździe duch na chwilę zaśnie,
Lecz od promieni wschodzącego słońca,
Gwiazda, — widziałaś jak gaśnie.

Ja ciebie kocham wszystkim co jest we mnie,
Duch mój jak anioł otacza cię wszędzie,
Tchnienie me każde, każda myśl co ze mnie
Dla ciebie była i będzie!
A taka miłość w piersi, w głębi łona,
Przez ciebie samą i dla samej ciebie:
Ziemię nią kiedyś jak schwycę w ramiona,
To ją zawieszę aż w niebie!...

ROZKOCHANY.

Ten bronuje, ten obsiewa,
A ten orze;
Na mem polu wicher śpiewa:
Boże! Boże!

Ani mi się wziąć do pracy,
Z rąk mi rwie się;

Błąkałbym się, jak ci ptacy
W polach, w lesie.

Odkąd znam cię, dziewczę moje,
Wszystko marne...

Ach! te czarne oczy twoje,
Takie czarne!

PIERWSZE SNY.

=

Gdy ludzie zasną, a puszcza z puszczą,
Gwarzy i jęczy w żałobie;
A wiatry szumią, a wody pluszczą,
Wtedy ja marzę o tobie.

Marzę o tobie — o niewcielona,
Serca mojego kochanko!
O tobie, gwiazdo mojego łona,
Mojego nieba mieszkanko!

Marzę i tęsknię i mleczną drogę
Snów mych zawieszam na niebie!
Ale do nieba trafić nie mogę,
Nie mogę trafić do ciebie!

Porzuć więc, porzuć niebieskie stopy,
Nim dzień sny szczęścia rozpędzi;
Raz tylko twoje anielskie stopy
Niech ziemskiej dotkną krawędzi.

Raz tylko niech cię taką zobaczę,
 Jaką widziałem w snów szacie;
Potem, niech wiecznie tęsknię i płaczę,
 Po niepowrotnej twej stracie.

Raz tylko, niech mi noc moją czarną,
 Rozjaśni wzrok twój słoneczny;
A ja za jedną chwilę tak marną,
 Oddam ci żywot mój wieczny.

Za jedno serca twojego bicie,
 Jakiejż zażadasz ofiary?
Więcej, o więcej, niż wieczne życie:
 Miłość ci oddam bez miary!

A paść jej licem nie będę śnieżnem,
 Tak, jakby innym przystało;
Ni rąk uściskiem, okiem lubieżnem,
 To wszystko ciało — precz ciało!

Ciało odrzucę, myśli rozprzęcę,
 Duch ziemskie więzy pokruszy;
Świątą przed tobą otworzę księgę,
 Magiczną księgę mej duszy.

Jeśli od światła co pała w głębi,
 Żrenica twoja nie zślepnie;
Jeśli od mrozu, który tam ziębi,
 Serce ci twoje nie skrzepnie;

A duma, której piekło zazdrości,
Mej ci miłości nie zbrzydzi;
A miłość, która z aniołmi gości,
Serca twego nie zawstydzi;

Wtedy ci, wtedy dopiero powiem:
«Niebem mi! niebem twe łono!»
Lecz pomnij, pomnij! jako tych zowiem,
Co ich tam z nieba strącono!

Pomnij gdziekolwiek, tu i tam, wszędzie,
Wszędzie i zawsze przy tobie:
Cień mój za życia ścigać cię będzie,
A niepokoić cię w grobie!

DO JEDNEJ — DLA WSZYSTKICH.

O wiem ja, wiem niestety! wam Laura w pamięci,
Młodsza siostra Parnasu, starszych Muz dziewięci;
Szczęśliwa, dla niej serce pękło i rozdarte,
Po dziś dzień jeszcze dla niej krwią i pieśnią kwili.
O wiem ja, wam w pamięci Laura i Astarte;
A ty może zazdrościsz losu tej Maryli,
Dla której duch Gustawa tak upadł i zmałał,
Że w grobie jeszcze płakał i z miłości szalał.

O wiem ja, z waszem sercem próżność nierozdzielna,
I ty moją miłością chcesz być nieśmiertelna!
Wierzaj więc — gdybym panem mógł zostać tworenia,
I nowy Deukalion mógł wskrzeszać z kamienia
Wszystko, co kiedykolwiek śniło się na świecie,
Marzącemu o niebie wieszczowi-poecie;
Gdybym wszystkie sny moje mógł w głązy powcielać,
I nadać im postacie i życie w nie przelać:
Jedną bym tylko stworzył — twą bym stworzył postać,
By jak Bóg, w nieśmiertelnej, nieśmiertelnym zostać!

PO CZYTANIU ILIADY.

—

Z moją najmilszą panią Ilijową,
Czytałem razem pieśń Homerową;
Dziwneż postacie teraz przedemną,
Wstają w noc ciemną.

Jakby zakłęte wierszem Ilijady,
Dawnych rycerzy wstają gromady,
Rojnie a zbrojnie: Grecy pod Troją
Obozem stoją.

Świecą puklerze, szyszaki błyszczą,
Szczękają miecze a strzały świszczą,
I mąż niejeden z wozu się stoczył,
Krwia ziemię zbroczył.

Hektor z Ajaksem walkę rozpocznie,
Już się o tarcze złamały włócznie,

Achil beczynny zrzuciwszy zbroję,
Patrzy na boje.

Na pomoc jednej i drugiej stronie,
Spieszą bogowie. W Troi obronie
Wenus i Febos i siostra Feba,
Spłynęli z nieba.

Grekom zwycięstwa przechylić szalę,
Juno Olimpu opuszcza salę;
Zbrojna Egidą kroczy Pallada,
Trojanom biada!

A wtem się jasnym zjawia obrazem,
Ona, co ze mną słuchała razem
Tej walki bogów, staje śród boju
Anioł pokoju.

Trojan i Greków ona pogodzi,
Hufiec za hufcem z placu uchodzi,
Niebian i ludzi ona z mej duszy
Widma rozprószy.

Już przed nią bogiń blaski zamierzchły,
Pierzchają wszystkie... jak niegdyś pierzchły,
Z ziemi i z nieba, przed światłokrężną
Aniołów Księżną.

DO NAJMILSZEJ.

=

Gdy ku mnie swe zwrócisz oczęta,
Tak słodko szczebiocąc, tak mile,
To język i mnie się rozpęta,
To duszą na jaw się wychylę,
I prądem sumienia gwałtownym,
Słów srebrnych cię falą opienię,
Tak pięknych, jak wieszczów natchnienie,
Oh! miłość tak czyni wymownym!

To znowu gdy siądę przy tobie,
W mem ręku gdy rączkę twą pieścę,
O świecie zapomnę, o sobie
Zachwytu przejmują mnie dreszcze.
I takim się zdrojem gorącym
Krew kupi mi wszystka do łona,
Że tysiąc na ustach słów kona...
Oh! miłość tak czyni milczącym.

=====

MACIERZYŃSTWO.

I.

Południe, piękna pani czekając obiadu,
Śród bluzy batystowej wdzięcznego nieładu,
Na wpół wciągnionych cizmów, rozwianych warko-
Legła na miękkiej sofce i drzemiące oczy [czy,
Utopiła w otwartej książce — romansowej.
Na uboczu, w zastłonie wytwornej alkowy,
Pod firanką jedwabną, pięknej pani dziecię,
Okręcone w kosztowne z koronek spowicie,
Legło także, i patrząc żrenicą strwożoną
W mamkę swą przy kołysce twardym snem uspioną,
Tłumiło łkania rzewne, by mamy nie znudzić,
I *nieznośnem szlachaniem* gniewu jej nie budzić.

Ubiegło latek parę: — w wonnym buduarze,
Piękna pani znów z córką. Tym razem jej każe
Tańczyć z boną kadrylą, po pańsku się kłaniać,
Mówiąc, ustka sznurować, — patrząc, wzrok przy-
[słaniać,

Mgłą kruczej swej żrenicy, witać po francuzku
Starego szambelana, a w swym pięknym wózku
Nie sadzać na spacerze z podwórka dziewczątek,
Jeno chować tam miejsce dla dwojga książytek
Z Senatorskiej ulicy, i dla ślicznej Klodzi,
Której babcia z baronów, dziad z hrabiów pochodzi,
A mamcia chce do Wiszy jechać z panną w lecie,
I na wielkim w Paryżu, pokazać ją świecie.

Znów pauza latek kilku: — z dziewczyny, panienska
Wyrosła, lecz majteczki i krótka sukienka
Jakoś się nie zdejmują. Matunia z Fransisem
Młodym tatki kuzynem, nad modnym *kaprysem*
Szulhofa czy Litolfa studjuje od rana,
A córce... z guwernantką praca nakazana.
Lokaj wnosi zrobione po sklepach amplety:
Dla pani — na karnawał świeże tualety;
Dla panienki — z Lessera kramu lalek parę,
Fartuszek pensyonarski i spódniczki szare,
A na lekturę, dla nud niedzielnych ośłody,
«Podróże» Guliwera, Delila «Ogrody».
Dopokąd dzieckiem była, paniństwa uczyli,
Gdy dorosła paniństwa, w pieluchy spowili,
I nim zagasną wdzięki na matczynem czole,
Córka kryć ma swą krasę w sypialni i — w szkole!

II.

O północku, pod pracy i mierności strzechą,
Matka, z jedyną życia ciężkiego uciechą,
Dzieweczką swą, bezsenność dzieli niestrudzona.
Nad niziuchną kolebką siedząc pochylona,
To wdzięczne piosnki nuci, to ciało jej mdławe
Ogrzewa pocałunkiem, to spojrzenia łzawe
Bawi widokiem kwiatów uszczknionych z okienka.
Bojaźń dziecka, mateczkę kochającą lęka,
Uśmiech jego, zarówno cieszy ją i bawi,
Łza z oczą tryskająca i jej serce łzawi.

Ubiegło latek parę: — w ubogiej izdebce
Wdowa znowu z swą córką. Dziecię pacierz szepce,
Uklęknąwszy przed świętym obrazem znad łóżka;
Matka obudza w piersi tętno jej serduszka,
I łzy ściąga do oczek, prosząc równie Boga,
By prostą była życia dziewczęcego droga,
By czciła prawdę, cnotę, kochała świat smutny,
Z róż powiędłych złożony i z szaty pokutnej,
A krótkie dni na ziemi ofiarą i trudem,
Dzieliła bez zachwiania z Bogiem swym i ludem.

Znów przeszło latek kilka: — z dziewczynki dziewica
Wyrosła, czarnooka, wiotka, krasnolica;
Wdzięki ciała i duszy, jak słońce z chmur wianka
Błysły i hołd zdobyły młodzieńca kochanka.

Dziewczę odrzekło sercem, więc mateczki dłonie,
Dawnych dni obyczajem, na kochanków skronie
Kładą bez zawahania święte znamię krzyża.
Ona do czół schylonych usta swe przybliża,
Ściska, i szczęściem dzieci, życia swego dzieje
Kończąc, śledzi z zajęciem, jak ich życie dnieje!

UPARTA.

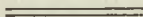

Jakaż cię moc, na los przypadłej straży
Pęta do ramion mych, i popchnąć chce w me ślady?
Ja idę tam, gdzie serc dwóch nie kojarzy
Ni słowik, czuły swat, ni ojciec, księżyc błądy.
Ja idę tam, gdzie wonne życia róże
Do błogich, słodkich snów, nie ścielą się wezgłowiem;
Ja idę tam, gdzie w czoło biją burze,
Co wielkich czasów krąg przygniotły swym ołowiem.
Ja idę tam, gdzie drobną, słabą nogę
Cofa niewiasta wstecz, do cichej wzrosła doli;
Ja idę tam, gdzie szczęścia dać nie mogę!
Chcesz że pójść za mną tam?

— Ach! pójdę z dobrej woli!

Ja idę tam, gdzie tylko towarzyszy
Kochanej matki krzyż, przed czołem jak pochodnia!
Ja idę tam, gdzie się wśród zgiełku słyszy
Tylko ten ojca głos: — Tam idź gdzie nie iść zbrodnia!
Ja idę tam, gdzie się za prawdę kruszy

Wszelki żywota dech, jak grot od twardych ciosów;
Ja idę tam, gdzie krom brzemienia duszy,
Nie bierze człowiek nic, nawet przepaski włosów.
Ja idę tam, o! chciej ten padoł minąć!
Dla białych wiotkich stóp — ach! nie ta życia droga!
Ja idę tam, gdzie żyć: to znaczy zginąć...
Chcesz że pójść za mną tam?
— Ach! pójdę w imię Boga!

ZOŚKA.

Czarnem oczkiem Zośka mruga,
Ładne oczka Zosi:
A poeta niski sługa,
O mrugnięcie prosi.

Ale proszę mrugnąć szczerze,
Nie dla bagatelki:
Bo ja Zośce nic nie wierzę,
Z Zośki figlarz wielki.

A już ze mną nie tak snadnie,
Żarcik mnie nie zęci,
Wprawne oko wnet odgadnie,
Co się w duszy święci.

Stary wiarus ja w tym szyku,
I sztuka mi znaną:
I mrugałem już bez liku,
I na mnie mrugano.

Oj! pamiętam, jak mrugnęła,
Zaraz byłem sługą;
Serce mi jak swoje wzięła,
Na długo, na długo...

Więc nuciłem, więc śpiewałem,
Majowo i pięknie,
A śpiewając; sam myślałem,
Że mi serce pęknie.

Bo kiedym jej ciskał kwiaty,
Kiedy piosnka cała
W czarujące biegła światy:
Ona wciąż się śmiała!

Z piekłem w sercu jam przychodził,
Jam płakał, jam prosił,
I piosenką troskę słodził,
I na skrzydłach nosił.

I narzekał i przeklinał,
I gardził i kochał,
I kolanam przed nią zginał,
I jak dziecko szłochał.

Rozum mówił: — porzuć, mami,
A serce szalało...
Choć mrugnęła, to żartami,
Coś ci się zdawało.

Więc pytałem: — powiedz, pora,
Prawda to czy żarty?
Bo rozpaczą dusza chora,
I grób mi otwarty.

A ona mi wręcz odpowie:
— Cóż panie kochany?
Czy zajączka dostał w głowie,
Czy też niewyspany?

Jeśli pierwsze: to są czubki,
Drugie: zimna woda;
A jeśli to na mnie próbki,
No, to czasu szkoda!

— Więc to żarty? — Żart nie trudny
Kiedy kto uwierzy. —
— Że w mrugnięciu miłość leży... —
— Ach! jaki pan nudny! —

I pobiegła. Ja zostałem
Skwitowany pięknie,
I w rozpacz sam myślałem,
Że mi serce pęknie.

Szczęściem, wtedy jeszcze w piekło
Z obawą wierzyłem;
Więc myślałem: co dopiekło,
Na to zasłużyłem.

Ale odtąd nie zasługa,
Bom już nauczony:
I gdy na mnie dziewczę mruga,
Zmykam jak szalony!

DZIEWCZYNA.

—

Życiem kwitnie i oddycha
Słońce wiosny myśl jej złoci,
Na jej licu dobroć cicha,
I wesołość przy dobroci.

Ach! dziewczeczka to przedziwna,
Ufna w przyszłość co ją spotka,
A rozumna i naiwna,
Sympatyczna, czuła, słodka.

Wdzięk w tym całym nieba tworze:
W tych błękitnych, pięknych oczach,
W ruchu, w głosie i w ubiorze,
I w złocistych jej warkoczach.

A gdy usta koralowe
Do uśmiechu skłonne wrażeń,
Myśl jej tworzy kraje nowe
Z kwiatów, z uczuć, z gwiazd i marzeń...

Przy niej biegnie ci godzina
Jak minuta, jako mgnienie;
Czarodziejka to dziewczyna,
Klejnot w wielkiej czci i cenie.

Lecz gdy kiedyś wśród rozmowy
Coś jej rzekniesz lekkomyślnie,
Na jej czole gniew chwilowy
I żal w oczach jej zawiśnie.

I w słów własnych sieć zdradziecką
Wpadłszy wtedy najdoraźniej:
Zadrżysz bracie, jako dziecko
Pełne skruchy i bojaźni.

Co u Boga? — myślisz sobie,
Skąd ta bojaźń, skąd jej władze?
Jam odważny w każdej dobie,
A tu nagle po odwadze!...

Dla brutalnej siły ludzi,
W duchu nędznej, mam pogardę.
Czemuż dziś mą bojaźń budzi
Jedno słabe dziewczę harde?

O zaprawdę! niebo w oku,
Białość w duszy, wdzięk dostojny,
Większe w sile i uroku,
Niż przeciwnik grozą zbrojny.

Ale gniew i żal już znikły,
Jak obłoczek przy księżycu;
Wraca dobroć, uśmiech zwykły,
I pogoda na jej licu.

W uczuć wirze i pogoni,
Czar przed tobą i ponęta,
I pieśń leci prosto do niej,
Pieśń — w jej sercu zaczerpnięta!

PRZY OKIENKU.

=

Przy okienku, gdzie bluszcz się zieleni;
Młoda matka swe dziecię kołysze,
I pieśń tęskna rozbrzmiewa w przestrzeni,
W dal, w wieczorną unosząc się ciszę.

Drzemie dziecię przy piersi matczynej,
Stuła w słodkiem marzeniu powieki;
A tam, w sercu, w pamięci dzieciny,
Tony pieśni zostaną na wieki.

Pieśń matczyzna, to pieśni Aniołów,
Zaświatowej harmonii to echo...
Pośród ziemskich nam dźwięczy padołów,
Dziwnie rzewną i słodką pociechą.

Jakby w słońcu rój złotych motyli,
Błyszczą wróżby w niej szczęścia i chwały...
O! jak ludzie szczęśliwi by byli,
Gdyby wróżby się matek sprawdzały!

NA BALU.

—

- Pan zupełnie nie tańczy?
— Obawiam się, pani!
- Czego?
— Zawrotu głowy.
— Nie wierzę, to żarty.
- Szczera prawda; nie każdy zwykł stawiać na karty
Życie swoje i szczęście, i nieść tańcom w dani
Takie skarby.
— Naprawdę, nie wiedziałam wcale,
Że bal tak niebezpieczny, ja tak lubię bale.
— Choćby z zawrotem głowy?
— Choćby i z tą kłęską.
- O! to kłęska prawdziwa, choć pani nieznana,
Bo pani pewno z balów wychodzi zwycięzko.
— Tak pan sądzisz?
— To pewne; zginają kolana
Szczęśliwi zwyciężeni i biegną za wozem
Tryumfalnym, związani zachwyty powrozem,
Aby w zamian, przy końcu świetnego wieczora
Otrzymać cudny uśmiech z ust tryumfatora.
— Jakież to piękny obraz.
— Prześliczny jest, ale
Nad wszystko cenię wolność.
— Więc?
— Chodzę na bale

Nie dlatego, by stracić dar ten nazbyt drogi.
Taniec, to szał w pół dziki.

— Wyrok nadto srogi.

Słyszysz pan? hasło walca.

— Tak pani, niestety!

My zawsze rządym światem a nami kobiety.
Służę pani.

— A pańskie zasady? mój Boże!

Cały salon jak morze, puszczam się na morze.

* * *

— Przybiliśmy do portu.

— Po długiej podróży,

Jakże panu dzisiejsza morska podróż służy?

Głowa?

— Już jej nie czuję, bo mi się wydało,
Zem przed chwilą w objęciach miał rusałkę białą,
Która po to przybyła z mej rodzinnej strony,
Aby mię oczarować.

— Panie!

— Woń jej kwiatów

Upoiła mię dziwnie; oddech przyspieszony
Otoczył mię płomieniem, z rzeczywistych światów
Przenosząc gdzieś daleko...

— Daruj pan, ja tańczę.

— Nie przeszkadzam.

* * *

— Powracam z wyprawy, nanowo...
Pan widzę zamyślony?

— Chcę wynaleść słowo,
Co by mogło określić tę czarną szarańczę,
Zalewającą salon.

— Co to panu szkodzi?
Nie mówmy o niej wcale... więcej już nie tańczę;
Wolę naszą rozmowę.

— Wszak to nie uchodzi,
Co by ludzie mówili.

— O co?

— Że w bezdroże
Zaprowadził nas taniec. Sąd mi ludzi znany,
Że pani bałamutka, a ja zakochany.

— Sąd ten panu ubliża?

— Pochlebia bez granic,
Przyznaje mi odwagę prawdziwie nad miarę.

— Jakto?

— Że kocham panią!

— Nie pojme nic a nic.

— A przecież to tak jasne. Gdybym na ofiarę
Serce me złożył pani, byłbym bohaterem.

— Czemu?

— Bo kochać panią, jest to stracić głowę,
Która by od takiego spłonęła upału.

Bo kochać panią, jest to, życie o połowę
Skrócić, by w tej połowie przeżyć wieczność szału.
Kochać panią, to zginąć! Od tej zguby przecie
Nie cofnąłby się pewnie nikt na całym świecie!

- Przemawiasz pan językiem delfickiej wyroczni.
— Nie jasno?
— Najzupełniej.
— Myśl się uwidoczni
Skoro się zmieni w ciało.
— To zagadka nowa.
— A czemuż salonowa może być rozmowa?
Jedną wielką zagadką, w której chodzi o to,
By o niczem rozmawiać długo i szeroko.
— A więc, mówmy inaczej, przystaję z ochotą.
— Nie można; myśl poważna pani, jest opoką,
O którą się rozbija rozmowa w salonie.
Trzeba samemu szaleć, skoro się jest w gronie
Co o wszystkim poważnem zapomnieć się stara.
— Można w niem być wyjątkiem.
— Jeśli pani każe...
— Proszę?
— To rozkaz dla mnie.
— A może i kara.
— Kara?
— Tak jest, co pańskie przewinienia zmaże.
— Teraz ja nie rozumiem.
— Nie czujesz pan winy?
— Nie!
— A owo widzenie rusałki?
— Widzenie,
Które przyszło bynajmniej nie z mojej przyczyny.
— Czy minęło już?
— Owszem trwa wciąż, nieskończenie.
-

— Jesteś pan niepoprawny... Co pan teraz pisze?

— Rachunki.

— Czy już innej braknie panu treści?

— Z tego, pani, co widzę i z tego, co słyszę,
Coś innego wziąć trudno.

— W słowach tych się mieści
Nadto ostra ironia. Pan jako szyderca
Niekorzystnie wyglądasz.

— Z konieczności szydę...

Tak mało w naszym świecie uczucia i serca.

— A gdybyś pan je znalazł?

— Wątpię, bo nie widzę.

— Widać, że źle pan patrzysz.

— Radbym wto uwierzył.

— A wtedy?

— Wtedy, pani, czołem bym uderzył
Przed istotą, co chmury zwiałyby mi z czoła.
Pani znasz tę istotę?

— Spójrzysz pan, dokoła
Wszystko w walcu szaleje...

— A więc służę pani
Terpsychora królową, a my jej poddani.

* * *

— Panie, ledwo oddycham!

— Wróćmy do rozmowy.
Jużeśmy zawinili, już wzrok argusowy

Całego towarzystwa ku nam się obraca.
Nowiniarzy sąsiednich czeka wielka praca.

— Niech pracują.

— Napróżno? Nie, to być nie może;

Mówiłem, że nas taniec wiedzie na bezdroże.

Cudny obraz rusałki znów stanął przedemną.

— Wszak pan piszesz rachunki.

— W tej chwili mniej ciemno

Spoglądam wkoło siebie... już mam jeden temat,

Z którego najpiękniejszy wysnuję poemat.

Na mem pochmurnem niebie świecą pani oczy,

Rozjaśnia świat dokoła uśmiech jej uroczy,

Głos jej dźwięczy w mej duszy...

— Panie, wszak ta sala

Miejsce niezbyt stosowne do improwizacji...

— Chwila niekiedy jedna gubi lub ocala.

Proszę panią o rękę.

— Jakto?...

— Do kolacyi.

NIE IDEAŁY.

Był raz na świecie jeden wieczór śliczny,
I gwiazdek parę na pogodnem niebie,
I słowik śpiewał jakiś idyliczny
Romans, i róże były i jaśminy,
I on i ona. — On rzekł: kocham ciebie!
I ona rzekła: kocham cię jedyny!...
A jedna łezka co spadła z powieki,
Mówiła: kocham! na wieki, na wieki!

Słowik się uczył gołębiej rozmowy
Od nich, a oni słowiczej sielanki.
Księżyc jak zwykle, bardzo romansowy,
Dyskretnie w chmurki owinięty białe,
Śmiał się pocichu z przysięgi kochanki,
I widząc nawet jak jej rączki małe
Pieściły jego rozmarzoną głowę,
Śmiał się przez białe chmurki ażurowe.

A była jedna rozstania godzina,
I jeszcze uścisk, łezka i westchnienie,
Smutny kochanek i smutna dziewczyna,
Bo się na długo rozstając zegnali.
Słowik, co słyszał ich każde marzenie,
Żalił się różom i błękitnej fali;
A fala, skargi niosąc w świat daleki,
Echem mówiła: na wieki, na wieki!

Pomnisz? wszak prawda, był wieczór majowy,
Musisz pamiętać jaśminy i róże...
Na cóż się smucić? Słowik sielankowy
Przestał już śpiewać w poświęcanym gaju,
Błękitne fale zmacił wiatr i burze.
A ja przestałem nawet śnić o rajach.
Jednak, gdy zegnaj ostatnie marzenia,
Jeszcze im mówię: — jutro, do widzenia!

A mam od ciebie listek cyprysowy...
Daruj, wspomnieniem obrazić nie chciałem.
Może zanadto byłem romansowy,
Alboś ty nadto dla mnie dobrą była,
Żeś mnie słuchała gdy się spowiadałem
Z marzeń, na których czas pisał: mogiła!
Miłość czasami wielkie cuda stwarza,
Pójdź, klękniem jeszcze u progu cmentarza!

Patrz, pierwszy napis starty, to wspomnienie,
Nie bój się luba, to nie puszczyk woła,

Jeśli cię straszą cmentarne kamienie,
Albo złocone snów naszych napisy...
Zetrę je wszystkie, lecz ty bądź wesoła,
Niech cię nie smucą płaczące cyprysy;
Drugiemu jeśli dasz pamięci kwiatek,
Daj mu nie cyprys smutny, lecz bławatek.

A miałaś łezkę jedną ty, w lazurach
Twojego oka... śliczny to był ranek,
Słońce wschodziło jutrzzenką na górach,
Jakby umyślnie, bym ja widział ciebie,
Żeś najpiękniejszą na ziemi z niebianek.
Bym raz ostatni zamarzył o niebie,
Abym uwierzył, że wszystko złudzenie,
Nawet ta łezka smutku i westchnienie!

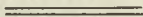
Dzisiaj cię inne przysięgi związały.
Cóż cię obchodzi płóche przyrzeczenie?
Niech więc twą drogę znaczy anioł biały...
Ja błogosławię twój mirtowy wianek
I każde moje do ciebie westchnienie,
Wieczór ów piękny i róże i ranek...
I ton słowiczej piosnki sielankowy,
Ja błogosławię i wianek mirtowy.

Napróżno wschodzi jutrzienka różowa
Budzić woń kwiatów z cichego uśpienia,
I echa pieśni powtarza dąbrowa;
Przebrzmiały tonów echa nie powtórzą

I nie przyniosą twojego westchnienia!
Czasem, gdy spadnie liść zerwany burzą,
Myślę że idziesz i czekam daremnie:
Wiatr liście strącił i śmieje się ze mnie.

Daruj żem wierzył. Tyś złamała wiarę,
Zdeptawszy kwiaty poranków majowych...
Długo złudzeniem przepętnioną czarę
Do ust chyliłem... Wszak trucizna była
Na dnie tej czary, i na koralowych
Ustach... Patrz! gwiazdy chmura zasłoniła,
Słowik nie śpiewa, tak ciemno na niebie!
Róża i jaśmin smutne...

— Żegnam ciebie!

KOBIECIE.

Zasłoń o matko, zasłoń czarną kartę
Dziejów, co głoszą twoje poniżenie;
Choćby ci nawet ukazał kto Spartę,
I wód kastalskich przypomniał strumienie,
Choćby ci w oczy kto Aspazją sławił,
Lub babilońską czcząc Semiramidę,
Stary Wschód w barwach palących przedstawił:
Odwróć się, matko, na taką ohydę,
Bo nie człowikiem zwano cię w te czasy;
Piękność twych wdzięków, układ twego ciała
Czarował tylko i pobudzał masy;
Nie duch tam w tobie, ale krew kipiała...
Ty, co wśród świata masz być cnót podnieta,
Byłaś posągiem tylko — nie kobietą.

I na te wieki nie chciej rzucać okiem,
Co to pod maską najświętszej pochodni
Świat zalewały ciemnoty potokiem,
By w jej głębinach ukryć widmo zbrodni.

O siostró moja nie patrz na te dzieje!
Błądnych rycerzy stalowa przyłbica,
Nawet ten zapał sztuczny co z nich wieje,
I trzask ich kopii niech cię nie zachwyca.
Słabą, bez woli, oparcia i prawa,
Zwano cię panią, królową, aniołem,
O kolor szat twych wrzała walka krwawa;
Lecz chociaż tobie uderzano czołem,
Jako przed Laurą albo Julijetą,
Byłaś kochanką — aie nie kobietą.

I odwróć także lica od tej rzeszy
Co pozbawiona piętna namaszczenia,
Sama przesadą myśli własnych grzeszy,
Siejąc dokoła nasiona zniszczenia.
Raz cię otacza blaskiem gwiazd i chwałą,
Ołtarz ci wznosi niby dla bożyszczka;
Drugi raz zdziera z ciebie szatę białą
I pozostawia w piersi ból i zgliszczka.
O wzgardź dziewico tym szatańskim śmiechem,
Co cię opętać chce w zdradliwe sieci,
Pogardź kadzidłem i słodkich słów echem,
Które ogniskiem błędnem tylko świeci;
W fałszywe kwiaty stroją cię — niestety!
A nam potrzeba człowieka — kobiety!

Więc śmiałem skrzydłem wzbij się nad poziomy,
Pokaż żeś nie puch marny ku zabawie,

I choć usłyszysz koło siebie gromy,
Nie drżysz, lecz z wiarą stój przy swojej sprawie.
Iskrę wszechmocy uszpioną w twem łonie
Dobądź i ozdób pięknościami ducha,
W pracę i cnotę uwieńcz sobie skronie,
I przemów głośno, a świat cię posłucha.
Świat cię posłucha, ale tylko wtedy,
Kiedy na prawdzie oprzesz swoje ramię,
Kiedy cię żaden prąd wiatru nie złamie,
Gdy się nie złękiesz ubóstwa i biedy,
Gdy mniej siał będziesz słów a więcej czynów,
Kiedy kapłanką będziesz w każdej chacie,
Kiedy zostaniesz chlubą dla swych synów
I w niewinności okażesz się szacie;
Kiedy ułudy blask cię nie omami
I wyraz fałszu ust twych nie zeszpeci;
Gdy zajaśniejesz takimi dziełami,
Że promień onych nas wszystkich oświeci.
O! przemów wtedy, a świat cię posłucha,
Przemów nam prędej, prędej taką mową,
Zerwij spleśniałą zasłonę z twych powiek,
Niech cię nie winią że pierś twoja głucha,
Ale witając odrodzoną, nową,
Niechaj się cieszą, że przybył nam człowiek!

WE ŚNIE.

Śniło mi się, żem szła niwą,
Ubarwioną w wonne kwiatki,
Pierwiosnki, bławatki,
Dokoła...

I serduszko biło żywo,
Świat się do mnie wdzięcznył słodko,
I szeptał: pieśczołko,
Wesoła!

A jam biegła nucąc piosnki,
Śród szmaragdów i koralu,
Wciąż dalej i dalej,
Za światy...

Zaś bławatki i pierwiosnki,
Główki swe skłaniały ku mnie,
A nawet mak, dumnie
Pstrokaty!

I kwiat każdy miał swą mowę,
I szeptał mi z cicha w uszko:
— Gdzie biegiesz serduszko,
Tak prędko?

Zakryj ząbki swe perłowe,
Nie trwoń czasu piosenkami,
Lecz zabaw się z nami
Gawędką!

I szeptała mi różyczka:
— Ciebie kocha chłopiec młody,
Przecudnej urody,
Brunecik.

Wąsik czarny, białe liczka,
Figlarz, nie zna, co to smutki,
I nosi zgrabniutki,
Kaszkiecik. —

A fijołek szeptał z trawy:
— Ej, dziewczyno, jesteś dłużną!
Blondynek napróżno
Kołacze!

A wzrok jego taki łzawy,
Miłość jego skromna, cicha,
Nieborak, wciąż wzdycha
I płacze! —

Zaś do uszka wspiął się groszek
Szepcząc: — Czyli też kuzynka,
Tłuscioszka szatynka,
Pamięta?

Ach! z miłości schudł tłuscioszek,
I pożera wstążkę wzrokiem,
Coś dała przed rokiem
Na święta. —

— A ja w śmiech!.. Różyczko luba
Nie praw nic o bruneciku,
Bo takich bez liku
Jest trzpiotów.

Z nim to tylko była próba.
Chciałam złowić w sieć motylka...
Porzucić w dni kilka
Mnie gotów.

A fijołek też daremnie
Do blondynka mową zmierza,
Blondynek ni z pierza,
Ni z ludzi;

Ciągle oczy wlepia we mnie,
Wzdycha, kwili, jak bóbr szłocha,
I niby mnie kocha,
A nudzi.

Zaś z kuzynkiem, mój ty groszku,
Daj mi pokój! Bo szatyni,
 Jak ciocia ich wini,
 Niecnoty!

Zresztą, jakże w tym tłuścioszku
Szukać serca i miłości?
 Niech schudnie, niech pości,
 Z tęsknoty! —

Aż tu z gaju grzyb spruchniały,
Z mchu zgrzybiałą głowę wznosi,
 I o głos nie prosi,
 Lecz plecie:

— Ej! ty, ty — djabełku mały!
Miłość, nie jest dla igraszki,
 A serca — nie fraszki
 Są przecie!

Nie bałamuć chłopców duszko,
Nie przerzucaj wciąż blondynkiem,
 Brunetem, szatynkiem:
 Bo zdradzą! —

A zaś ciocia szepnie w uszko:
— Ej! starego wybierz chyba!
 I tak cię za grzyba
 Wydadzą...

CZARNA RÓŻA.

Sunęły pary w tańcu, w żwawem, zgodnem gronie...
Rój fraków aż ćmił zdala, a sztywne krochmalem
Sukienki dam, trzepocząc z szmerem po salonie,
Drażniły widzów. Prezes zamykał rok balem!

*

Zmęczony troską, senną nudą rozziwiany,
Jakbym dni sto gdzieś przebył w piaskach, na Saharze,
Wszedłem w próg, i polazłszy w kąt, między dwie
[ściany,
Zacząłem zimno patrzeć na tańczących twarze.

*

I z nudy liczyć pary zacząłem. Czterdzieści!
Nagle wśród nich mi błyska, w tłumie tym twarz
Na widok której... [jedna,
Błada i pełna boleści
Jak tamta — piękna, smutna i jak tamta... biedna!

I za twarzą tą wzrokiem pobiegłem ciekawym,
Ledwie ją spostrzegł tylko — krew poczułem
[w oczach,
Mróz w piersi, a mózg ogniem mi zabiegł jaskrawym,
Gdym poznał jeszcze czarną różę w jej warkoczach!

*

Wszakże to kwiat, co sam jej do rąk wtedy dałem,
Kiedym ostatni całus zdjął z jej ust przed skonem,
Ostatni raz ją sercem pożegnał zdrętwionem,
Zostawił łzę ostatnią na jej czole białem.

*

Cóż to za sen? i — piekła cóż to za żart ze mnie?
Może nie ona?..

Ona! wszak na oba oczy
Patrzę i widzę. Biedz chcę już ku niej — daremnie!
Skostniałem, i czar zmory ku ziemi mię tłoczy...

*

I zrywam się nareszcie — i jestem już przy niej...
— «Luba!» — wołam... a pary stanęły w pół drogi,
Pchają się, zdjęta trwogą domu gospodyni
Przybiega: — «co to?» — pyta, słudzy łamią nogi...

*

A ona?

Ona dumnym zmierzywszy mnie okiem
Od stóp do głowy, — sina, jakby widmo same,

— «Cóż to! rzecze, skandale? w domu tak wysokim!
I państwo na to... Mamo! poprosić tu mamę!» —

I przez tłum do kanapy robiąc sobie drogę,
Bardziej jeszcze niż w tańcu, w gniewie tym nadobna,
Znika — gdy ja: — «Ach pani! paniś tak podobna...»

.....
Jęknąłem, i z tym jękiem padłem na podłogę!

DZIEWICZY PRZYBYTEK.

Cicho! niechaj nikt nie mąci
Barw przezczystych, co roztoczy
Ten obrazek wam przed oczy,
Gdy o strunę serca trąci.
O! zaiste dzisiaj mało
Równych jemu; bo niestety,
Giną dawnych cnót podniety,
Wszystko jakoś skamieniało!
Jakaż rozkosz, że ten cudny,
W rajskie blaski spromieniony,
Jakby z nieba wykradziony
Rzeczywisty, nieułudny!

Dzień już znika, noc zapada,
Smutno, głucho... Lecz gdy z wrzawy
Łona, wieczór wstaje łzawy,
Choć tam nocnych widm gromada
Drży już zdala — wy, wśród ciszy,

Płyńcie dalej duchem czyści,
Bo, ot niebo już się iści,
Tu nikt jęku nie posłyszyci!
Oto pokój! Ustroń błoga,
Cisza, jaka tylko może
Drżyć w porannej wiosny porze!
Zdała waśni, gwaru ludzi,
W gaju, kędy na głos Boga
Uśmiechnięty kwiat się budzi.
Taka cisza! Zmrok zimowy,
Co z nią łączyć się przychodzi,
Wnet rozprasza i łagodzi
Promień lampki szmaragdowy!
Blask ten tęskny taki, drżący,
Na pół jasny, na pół ciemny,
Z przed oblicza Bolejącej
Rzuca jakiś czar tajemny;
A poniżej bluszczu zwoje,
Garnąc w uścisk Ją, — tak drgają,
Ze tem drżeniem szeptać zdają:
«My ukoim smutki Twoje!»
Obok, w oknie, wśród zieleni
Kwiatów, skryta mirtka mała,
W kole wrzosów lśni nieśmiała,
Przy niej róża się rumieni.
Lecz i tutaj, wśród nadzieje,
Jako wszędzie na tej ziemi,
Chrystusowy cierń czernieje,
Fuksya płacze łzy krwawemi.

A na stole, dla spełnienia,
Snać melodyj tej niebiańskiej,
W niebo wdzięcznej, jak hymn Pański,
Leżą w księgach wieszczów pienia!
Oto obraz! Na tle jego
Tylko Anioł świetlić może,
Tu go tchnienie strzeże Boże,
I relikwie święte strzegą!
To też patrzcie, otoczona
Tymi czary, cicha, rzewna
Niby nimfa lśni powiewna,
Niby Anioł uskrzydłona.
Duch jej święty, nieskalany,
Ukołysan w sny niewinne,
W ogniu uczuć wykąpany,
Zda się marzyć światy inne!
Kiedy wszystko już spoczywa,
Ona czuwa: myśl jej znika,
I choć w ziemskich sferach pływa
Pyłu ziemi nie dotyka.
A marzenia te nad głową
Jej, gołębie pierzchające,
Z tymi barwy, blaskiem drżące,
Tworzą w górze grę tęczową,
Taką błogość leją w koło,
Że po ziemskich serc pustyni,
Człek tu staje jak w świątyni,
Kornie dumne chyląc czoło!
A dwa bóstwa, dwie istoty,

Tu cię strzegą: tam na ścianie,
Ta Najświętsza — i ta w cnoty,
W niewinności nimb spowita,
Druga Święta, co rozkwita
Tu jak Boże ukochanie!
O! jeśliby na tym progu
Zbrodzień stanął, wraz-by czysty,
Święty wyszedł — wiekuisty
Ślub poprawny czyniąc Bogu.
Tu by nawet zimne bryły,
Po pod ciepłem uczuć tchnienia,
Wnet się w ciche rozrzewnienia —
Łzy stopiły!

STARA PANNA.

=

W sukience ciemnej widzę ją przed sobą;
Smukłą, a zgiętą pod tajnym ciężarem,
Owianą ciszy niewymownej czarem,
Lśniącej prostoty wdziękiem i ozdobą.
Widzę ten profil czysty i surowy,
Jakby wewnętrzną przepalony lawą,
I siłę woli bijącą z tej głowy;
Lecz widzę także tę rękę łaskawą,
W której pieśczoła razem i podpora;
Oczy patrzące pod rzęsy długimi,
Jak dwa błękitne, zakłete jeziora;
Jak letni wieczór — czoło po nad niemi.
A jeśli jeszcze pamięć moja schwyci,
Usta, co jakby piołunu nie znały,
W jedwabiu włosów czarnych, srebrne nici:
Jej obraz stoi przed mą duszą cały.

Przez jakie burze przeszła i boleści,
Nigdy jej nie śmiał pytać, ani badać;

Anim mógł ze słów i uczynków treści
Dzieje minionych lat jej wypowiadać.
Bo nic nie miała, coby było śladem:
Ani pamiątek zasuszonych szczątka;
Ani tajnego do marzeń zakątka,
Gdzieby wieczorną siadywała porą.
Ani tych westchnień, co obliczem bładem
Zdradzają duszę na wspomnienia chorą;
Bładości tęsknej, lub ostrych rumieńców,
Znaków wewnętrznej gorączki i waśni,
Ani gorzkiego śmiechu dla młodzieńców,
Ani dla dziewic złowróżących baśni.

Nie były słowa jej jak astry smutne,
Od których wieje blizki śnieg i jesień,
Ni jak elegie zmarniałych uniesień
Rozczarowane, drżące i pokutne.
I w prac powszednich znużeniu i męce,
Nigdy nie widział, aby odwrócona
Twarzą za siebie, jak Lotowa żona,
Stała, bezczyenne załamawszy ręce!

Owszem, jej słowa taką trzeźwość miały,
Jakby górskiego powietrza powianie;
I śmiech jej pełny, radosny i śmiały,
Budził w najślabszych siłę i ufanie;
Umiała krzepić i zbroić do boju,
I szły bezpiecznie do niej wszystkie dźwięki:

Boleść i miłość, płacze i piosenki,
I odchodziły w stroju i spokoju.
Niewiasta była dawna, dobrej rady,
Wielkiego serca i skutecznej ręki.

Lecz jeśli lekką ktoś potrącił mową
O jej przeszłości dzieje tajemnicze,
To jej łagodne i jasne oblicze
Tak uroczystą zalsniło wymową,
Że harde usta wracały z pytaniem
Jakby w tych blaskach, co jej biły z czoła,
Nagle zapłonął lśniący miecz Anioła,
Strzegący groźnie wrót jakiegoś raję,
Z jego kwiatami, szczęściem i wygnaniem.

Więc tylko z oczu głębi tajemniczej,
I z linii głębszych śród gładkiego czoła,
I z drgnień subtelnych, których nikt nie liczy,
A oko ducha tylko ująć zdoła,
Z tego, że ludzką dolą poruszona,
Z ust słowo nieraz rzuciła wymowne
Mądrością życia — jak perła kosztowne,
Widać zrodzone w boleściach jak ona;
Z ciemnych wskazówek pozbieranych w tłumie,
Z tego, że była dumna i uboga,
Że tak przebacza i wiele rozumie;
Poznałem na niej ślady ręki Boga!
Odgadłem w zmarszczkach tych, błyskawic znamię,
I w toni oczu dojrzałem nie snadnie,

Ciężki głaz wspomnień pochowany na dnie,
I woli nad nim czuwające ramię!
I często myśl ma skrzydłami przypięta,
Do tych wskazówek nici tajemniczej,
Zdzierała tkanę zasłony dziewiczej,
Za którą arka jej wspomnień — nietknięta;
I malowała mi ją przed tem wniściem,
Które dantejski napis krwawo znaczy,
Jak białą brzozę trzającą liściem,
W płonącym lesie klęski i rozpaczy;
A potem, na skier i dymów kolumnie,
Choć z piorunową rysą aż do rdzeni,
Jak nowym liściem głowy ludzkie cieni,
I ranę swoją pod nim chroni dumnie.

Ale nie taką cierpiącą i ciemną,
Nie w srogim boju z zagubą i klęską,
Lecz prostą, jasną, cichą i zwyciężką
Staje, i zawsze stawała przedemną.

Pod obcym dachem i dla obcych ludzi,
Z którymi węzeł łączy ją daleki,
Od lat już długich troska się i trudzi,
Jak Anioł ciszy, jak Anioł opieki;
Nad ich dostatkiem, u wezgłowie dzieci,
Balsamem na ich boleści i waśni,
Czynem i radą ponad nimi świeci,
Jak dobroczynna owa wróżka z baśni.
Lecz jak wschodzące codzień rano zorze,

Wreszcie jak świata obojętne oku,
Tak i w tych ludziach to zjawisko boże,
Już ni wdzięczności budzi ni uroku.
Przywykli do niej, jak do blasków słońca,
Serce ich dla niej nałogiem zakrzepło,
Już ani czują, że światło i ciepło,
Rozlewa na nich ta gwiazda milcząca!
I tylko czasem, gdy wśród nocnej ciszy,
Przy płaczącego dzieciątka kolebce
Matka głos dobrze znajomy usłyszy,
Który makowe słówka dziecku szepce,
Lub kiedy ojciec smętną myślą zdjęty,
Podniósłszy głowę, nagle wzrok jej spotka:
Obojga duszę krzepi ufność słodka,
I uczczą w sercu czar ten niepojęty!

Tak żyje cicha bohaterka pieśni!...

— Nigdyż w niej żadne burze nie zawichrzą? —
Któż zgadnie wewnętrzne płomienie i dreszcze,
Widma wstające zpod grobowej pleśni,
I walki, które w niej budzą się jeszcze,
Z tą samolubstwa potworą najlichszą?!
Snać jednak zawsze ma miłość zwycięstwo,
Bo twarz jej czyni cichszą, coraz cichszą...
Skarby jej duszy nie poszły na marne,
Bo zamiast życie to przeczołgać nisko,
Pracę i Miłość, — Wytrwanie i Męztwo,
Kornie rzuciła na obce ognisko.
Więc choć się w głębi burzą fale czarne,

Już tej opoki niezdolne wyłobić:
Ręką jej lekko i sercu jej błogo!...
Bo mniejsza kogo, byle kochać kogo,
Dla kogo robić, byleby odrobić!

* * *

O jakże często o szarej godzinie,
Gdy orszak czarnych myśli mię otoczy,
Gdy skra zapału w sercu mojem ginie,
Znużenie z duszy wygląda przez oczy;
Gdy wola ręce opuści, — rozbita
Tajną ofiarą i niepłatną pracą,
A ciało ducha szydęczo się pyta:
— O! robotniku, dla kogo? — i za co?!...
Nagle... z wieczora gęstniejących cieni,
Jej cicha postać do mnie się wynurza,
I niebo moje dotknięciem rozchmurza,
I zawstyżeniem czoło mi rumieni.

NIE WESOŁE WESELE.

Wielkim głosem organy
Pieją «Veni Creator» —
Suną Panie i Pany,
Bo się żeni senator.

A senator nie lada:
Blizko milion posiada...
Więc choć stary i siwy,
Bierze młodą: — nie dziwy!

Stoją świece jarzące,
Wielki ołtarz jak słońce,
Jeno małe ołtarze,
Przyglądają się parze
Mrocznem okiem... Na ścianie
Święte Pany i Panie,
Kłonią palmy złoczone,
To na męża, to żonę.

Dłoń kapłana opadła,
Panna młoda pobladła,
Białe zębki zacięła,
Lecz pierścionek przyjęła,
A w pierścionku djamenty...
Obrzęd skończył się święty.
Znów huknęły organy,
Orszak wyszedł dobrany.

Świece zgasły jarzące,
Stroje znikły błyszczące,
Tylko mroczne ołtarze
Patrzą młodej w ślad parze.
Ciemno. Tylko coś w ranie
U Chrystusa na ścianie

Krew na nowo się broczy;
Jam nie widział na oczy,
Jeno dziad mi powiedział,
Co pod ścianą tam siedział.

O zachodzie, na wiosnę,
Słysząc hymny żalosne,
Wóz postuwa się dumnie,
Na nim trumna; na trumnie
Atlasowe opony,
I bukiet zielony,
Co przez cuda niebieskie
Z piersi — zeszedł na deskę.

Po za trumną senator,
Za nim orszak się bieli;
Katakumba, stanęli,
I wystąpił orator.

Cudnież mówił, bo cudnie!
Warto spisać na kartę:
Że jak słońce w południe
Zgasła, chmurą pożarte...
O! tak, słońce cnotami
Promieniście świeciła,
Chociaż w szczęściu, ze łzami
Niebiosom się modliła!
Od miłości gorącej —
Ku niebiosom, — wciąż schnęła,

Jako kwiatek więdnący,
Aż dłoń Boża ją wzięła
W górne strony!

Mówili

Ze mąż zemdłał strapiony.
Ba! żal było mu żony.
Ktoś padł jęcząc w uboczy,
Dama spazmów dostała...
Jam nie widział na oczy,
Jeno bukiet mirtowy,
Com wziął zmarłej od głowy,
Gdy zapadła noc głucha,
Szeptał mi to do ucha!

KABALARKA.

- Babciu! proszę, weź karty!
— A na co?
— Wróżb wyrzucisz mi miarkę po miarce.
— Moje dziecko, za kabałę płacą,
A cóż możesz ty dać kabalarce?
— Co chcesz babciu: może mleka dzbanek,
Które jutro da mi krówka siwa;
Kwiatów polnych przyniosę ci wianek,
Długą nitkę własnego przędzywa,
To już babciu, jak karty wywróżą,
Jakie będą słowa twej kabały;
Dobre, — darów dam ci dużo, dużo,
Złe, — przyniosę podarunek mały.
A jeżeli coś bardzo miłego
Ty mi powiesz, wróżbiarko, to może
Może dam ci...
— Mów, mów, co takiego?
Ja ci zaraz kabałę położę.

— Ty wiesz babciu, że Janek mój wczora
Słodkie słówko poszepnął mi skrycie;
Dzisiejszego znów przyjdzie wieczora,
Jeno gwiazdki błysną na błękicie.
Ty wiesz babciu, że on mi jest miły
Jak to słońko, co patrzy z obłoku;
Słowa jego piosnką mi dzwoniły,
Jaką śpiewa srebrny nurt potoku.
Powiedz babciu, kiedy przyjdą swaty
I rodzicom się do nóg pokłonią?
Kiedy przejdę próg Jankowej chaty,
Dni weselnych upojona wonią?
Kocham Janka tak mocno, tak szczerze,
Że gdy o nim nic z kart się nie dowiem,
To kabale twojej nie uwierzę,
Żle o tobie całej wiosce powiem.

— Stój dziewczyno! Ty jedną znasz drogę,
Dla mnie przyszłość odkryta jest cała;
Ja ci tylko to powiedzieć mogę,
Co mi moja rozkaże kabała.

Może szepnie o twoim kochanku,
Może o nim zapomnisz dziś jeszcze...

— Ja zapomnę?... o Janku, o Janku!
Na myśl samą chłód czuję i dreszcze.
— Nie wiem, może...

— Więc kładnij kabałę!

Jeśli prawdę mówią karty twoje,
To zobaczysz moje serce całe,
Że przy Janku tylko myśli moje!

Gdy wróżb słówko mile mię połączce,
Dam ci sznurek korali czerwony...

— A gdy inny gość i z innej strony?

— To kabały twojej nie chcę, nie chcę!

— Ha, spróbuję; czerwone korale

Może w mojej znajdą się torebce...

— Dam, babuniu, gdy wróżba w kabale

Coś mi bardzo miłego wyszepce;

Gdy uczuję, że serce mi rośnie,

Że to staje się duszy pragnieniem,

Gdy zamarzę, jak ptaszę o wiośnie,

Twych słów babciu, słuchając ze drzeniem.

— Dasz korale?

— Dam babciu!

— Te duże,

Które tatuś ci przywiózł z jarmarku?

— Tak, co błyszczą jak pąsowe róże,

Te korale przyniosę w podarku.

Tylko wróżba niech sercem poruszy,

O kochaniu niech powie niekłamnie;

Niech jej słowa zapadną do duszy,

Jak pieśń Janka, którą śpiewał dla mnie.

— Trzymam karty: więc?

— Dam ci!

— Rzucone!

Już danego nie cofnąć ci słowa.

Słuchaj pilnie, kabała gotowa,

Może będą korale czerwone.

— Mów, ja czekam...

— Ho, ho, coś się splata!

Pędzą konie przed ojcowy ganek.

— To mój Janek, babuniu, mój Janek!

Jak mi serce okropnie kołata!

— Gonia, gonia wyraźnie w tę stronę,

Zda się słyszę fornala okrzyki;

Mkną siwosze...

— Nie, koniki wrone,

Bo mój Janek ma wrone koniki.

— Co ja widzę? karoca!...

— Majaczysz!

Chyba kuty wóz tylko?

— W niej panek...

— Jak wygląda?

— Czarniawy.

— To Janek!

To mój Janek leci w cwał, zobaczysz!

— Dziwy, dziwy... Na progu twojej chaty,

Ot niedługo cię gość ten powita;

Pan nie młody, lecz bardzo bogaty,

I o rękę i o serce pyta.

— Pleciesz babciu!

— O wiem ja że Janek

Wpadł ci w oczko i kochasz go szczerze;

Z kwitkiem pójdzie ten dawny kochanek,

Pan bogaty twe serce zabierze.

— Pan bogaty? Ech! nieładnie kłamać

I pustemi uwodzić mię słowy;

Mnie serdecznej przysięgi nie złamać,

Tybyś wzięła sznurek koralowy.
Dotąd jeszcze czuję serca drzenie,
Gdy mnie Janek żegnał pieszczotami;
Zmień tę wróżbę, zmień zaraz!

— Nie zmienię!

— Więc się żegnaj, babciu z koralami!
— Co ci dziewczę po Janka kochaniu?
Na dziś dobre, nie na życie całe!
To jutrzienka co błyska w zaraniu,
A ten drugi, to słońce wspaniałe.
Olśni ciebie swych bogactw przepychem,
Brylantami osypie dokoła,
I zapomnisz o marzeniu cichem,
Jak o echu, które w lesie woła.
Gwiazdy w niebie raz trzeci zapłoną,
W polu Janka odezwie się kosa,
Ty odjedziesz karocą złoconą.
Biegną prędko pędzone siwosze,
Skrzypiąc, brama otwiera się duża:
Wielki pałac, w pałacu rozkosze,
Wszędzie kwiaty, woń zmysły odurza.
Złoto, złoto i jedwabne stroje,
Jak królewna ty wejdiesz na salę;
Duży pałac, złociste pokoje,
Janka niema... Nie moje korale! —

Zdjęła karty. Dziewczyna nic nie wie,
Piersią dysze jak morze faliste;
Może słucha, czy w wiatru powiewie

Nie brzmi turkot karety złocistej?
Może marząc o przeszłym wieczorze,
Gra jej w sercu Janka piosnka rzewna?
Piersią dysze jak faliste morze,
Patrzy w karty strwożona, niepewna.
Widać, że się coś w sercu jej waży,
Że ją senne marzenie kołysze;
Ogień w oczach, rumieniec na twarzy,
Jak faliste morze pierś jej dysze...

* * *

Nie wiem, była tam prawda w kabale,
Czy się z wiatrem stepowym rozwiąta?
Wiem, że wróżka dostała korale,
Lecz się śmiała, aż do łez się śmiała!

CHICHOTKA.

Uśmiech z ustek jej nie złata,
Zębki suszy do każdego,
Śmieje się, choć nie wie czego,
Wdzięczy do całego świata.

Ot! chichotka!.. Tak ci w oczy,
Spojrzy lubo i figlarnie,
Że cię jakiś czar ogarnie,
Serce omal nie wyskoczy.

I nie pojdziesz jak się stało,
Żeś się rozśmiał z nią serdecznie,
Bo figlarce niebezpiecznie
Spojrzeń w oczki nazbyt śmiało.

Skoro jeszcze śmiać się umie
Z duszy całej, niech się śmieje;

Kiedyś łzami uśmiech zleje,
I zachmurzy się w zadumie.

Zmienna kolej z woli nieba,
Raz radośnie, to znów łzawo,
Bo to takie w życiu prawo,
Że śmiech łzami spłacać trzeba.

Więc się jeszcze śmiej wesoło,
Pókiś młoda i figlarna,
Zanim życie chmurę czarną
Na pogodne rzuci czoło...

NIE KOCHA!

Za motylami biegała
 Calutki dzień;
Każda różyczka ją znała,
Każda ją mile witała,
 Wonią swych tchnień.

Drzewa szumiały radośniej,
 Gdy weszła w gaj;
Ptaszę nuciło miłośniej,
Echa wtórzyły mu głośniej,
 Istny był raj.

I wszędzie w koło dziewczyny,
Tajemny gwar
Wznosiły kwiaty, krzewiny,
Jakby jej ustek maliny,
Rzuciły czar.

Aż raz zerwała malutki
Wyroczni kwiat;
— «Nie kocha!» rzekł liść stokrotki
I zasiał w sercu jej smutki.
Zachmurzył świat...

Odtąd, po gaju już rzadko
Biegała w dzień;
Umknęło motyli stadko,
A między kwiatów gromadką,
Snuł się jej cień.

Kiedy wśród smutnej zadumy,
Schylała skroń:
Listki głuszyły swe szumy,
A kwiatów tęczowe tłumy,
Wstrzymały woń.

I milkły ptaszęta śpiewne,
Gdy weszła w gaj,
Wciąż powtarzając jej rzewne:
«Nie kocha! och, nie, zapewne»...
Rozwiął się raj!

A patrząc na takie skutki,
Tej wróżby złej:
Powiedły wszystkie stokrótki,
Dzieląc królowy swej smutki
I troskę jej!..

CHŁOPSKA DOLA.

Ona usnęła... Dziś słońce tak piekło,
Ze wszystkie trawy pomiędzy ścierniskiem,
Nawpół powiędły i kurzem powlektą
Skoń swoją, kryły przed słonecznym błyskiem.
Wiązaniem żyta zajęci żniwiarze,
Poszli wypocząć wśród cieni mędeli,
I ogorzałe przysłonili twarze,
Weseli,
Gdy siły praca nadmierna im wzięła,
Ze choć w południe odetchną na chwilę:
Ona usnęła.

Mąż ukochany spoczywa w mogile
Drugie już żniwo, — a od syna dzieli
Ziemi ją tyle, ach! i wody tyle,
Ze okiem ludzkim nie zmierzysz topieli.
Kto wie, czy wróci? czy zamknie jej oczy?
Wczoraj mu talar posłała ostatni:

Dziś i za morzem przybysze roboczy
Nie płatni...
Pot jej wystąpił i boleść ją zdjęła,
Rzuciła wiązki i siadła pod snopkiem
I tak usnęła.

Ciężka to dola zawisła nad chłopkiem,
Ciężka nad wdową, gdy jej nikt nie bratni;
Krwawym z dnia na dzień żywić się zarobkiem
I tak wciąż dyszeć — jak ryba wśród matni!
Dawniej to jeszcze kawał własnej schedy
I kęs własnego posiadała chleba,
Lecz pogrzeb męża... toć przecie choć z biedy,
Grześć trzeba.

Dusza by nigdy bez świateł nie spoczęła,
Bez pokropienia i bez pieśni świętej...
Ona usnęła.

O! Chryste Panie! o ty niepojęty!
Który przychyłasz dzieciom swoim nieba;
Tu ciężkie snopy, a tam łan pocięty
Leży pokosem, bogactw pełna gleba,
A jednak ludzie jak bedłki padają,
Głodem zmęczeni... Ty jednych, o Boże,
Stroisz w korale, a drudzy dźwigają
Obroże.

Jednym to dajesz, co drugim ujęła,
Ojczy, Twa ręka... Lecz któż Cię odgadnie?
Ona usnęła...

Została chata... Bóg wie jak wypadnie,
Jakie biednemu gotuje się łoże?
Świat w obec biednych postępuje zdradnie;
Już może jutro, lub jeszcze dziś może
Przyjdą z urzędu i na drzwiach chałupy
Za czynsz, przylepią znaczki urzędowe
I nie zostawią ani śmieci kupy,
By głowę
Skłonić stroskaną... W lód się myśl jej ścięła
Na smutne jutro, na jutro lodowe...
Lecz dziś — usnęła.

CZEM JESTEŚ DLA MNIE?

Czem jesteś dla mnie?... Tem światłem gorącym,
Siłą, co z ziemi wydobywa zioła,
Zlewa je wonią, stroi barw tysiącem,
Co sięje życie i radość dokoła.

Czem jesteś dla mnie?... Myślą i tem rwącym
Tchnieniem uczucia, co w prostego zgoła
I ułomnego człeka wnętrzu śpiącym
Budzi niebiańskich hasła apostoła.

Czem jesteś dla mnie?... Zamknij to pytanie
W wielkich tajemnic świętym Alkoranie,
Ty dla mnie pierwsza w pierwszych milionie:

Wszak aby godnie odpowiedzieć na nie,
Nie starczą widzę, światło, barwy, wonie,
Myśl, ni uczucie — choć tak żywo płonie!

TWE OCZY.

Gdy mię ogarnia zmrok, co dusze człecze
Tak natarczywie aż do ziemi tłoczy,
Spieszą nademną zbawczą spełniać pieczę,
Twe jasne, ciche, twe głębokie oczy.

I zło uchodząc, po za sobą wlecze
Tabor swych smutków i w nicość się toczy,
Tak je spłoszyły, jak cherubów miecze,
Twe jasne, ciche, twe głębokie oczy.

I znów oczyszczon i znowu ochoczy
Do tego życia, które mi zmieniły
Twe jasne, ciche, twe głębokie oczy.

Tulę do piersi ten mój skarb uroczy,
Ach! i całuję, pełen nowej siły,
Twe jasne, ciche, twe głębokie oczy.

DUSZA KOBIETY.

Zdaleka od ludzkiego zgiełku i mrowiska,
Czasem dusza kobiety jest, jak w gór załomie
Pod niedostępnym szczytem i ścianą urwiska,
Woda głębokich jezior, skryta niewidomie.

Przecudowne gry światła na przejrzystej fali,
Noce, gdy gwiazdy schodzą czerpać na dół wodę,
Dni, kiedy się powierzchnia koralami pali,
Burze w czas wichru, cisze przesłodkie w pogodę.

Łabędzie, które lecąc na toni przypadną,
Cień orlich skrzydeł, co się z obłoków odbija,
Mgły, co się na zwierciadłach nieruchome kładną:
Tych cudów tam żrenica nie widzi niczyja.

A ci, co marzą wielkie piękności na ziemi,
Którzyby chcieli o nie piersiami uderzyć
I wchłaniać je w głąb duszy zmysłami wszystkimi:
Nie znajdując ich w życiu — przestają w nie wierzyć.

W tem ktoś, jakby wewnętrzne przecucie go wiodło,
Odkrywa załom skalny i staje w zachwycie,
I serce, które w piersi miał za próżne godło,
Obudzone zachwytem, nowe czuje życie.

Z piękna albowiem wstaje duch świeży i młody,
Rosnąc, lub straconego żałując ogromu:
Czasem dusza kobiety jest, jak owe wody,
Przecudownej piękności, nieznane nikomu.

NIE MOJA LECZ TWOJA WINA.

Jeżeli miałaś duszę piękną i szlachetną,
A jam ci nie uwierzył i wąpiłem o niej;
Jeżeli miałaś duszę łagodną i kwietną,
A jam się lękał cierni krwawiących dla dłoni;
Jeżeli w głosie twoim co mi brzmiał tak mile,
Nie chciałem słyszeć prawdy, chociaż prawdę dzwo-
[nił:

Jeżeli możesz — przebacz! Patrz, głowę mą chylę,
I przebaczenia prosząc, przed tobą ją skłonił.

Jeżelim ciebie skrzywdził, w twojej piersi młodej
Widząc serce szydercze, pyszne i obłudne;
Jeżelim miał twą duszę za cień twej urody,
A nie za cudnej rzeźby oświecenie cudne;

Jeżelim cię odtrącał jak przekleństwo nowe,
Gdyś ty może być mogła nowem ducha świętem:
Jeżeli możesz — przebacz! Patrz, pochylam głowę,
I kłaniam się przed tobą z kolanem ugiętem.

Jeślibym ręce twojej, gdyby uścisk dała
Dziewiczy i tak cichy, jak kwiatu rozwicie,
Nie chciał płacić uściskiem, ani twego ciała
Umiał słyszeć pieśń młodą, utajoną skrycie;
Jeślibym wszędzie widział kłamstwo i mamienie,
Gdzie powinienem prawdę widzieć i zobaczyć:
Jeżeli możesz — przebacz! Widzisz me spojrzenie?
O jedno tylko pyta: czy możesz przebaczyć?

A gdyby to i prawdą choć tak smutną, było,
Jeśli wielka twa piękność jest zgubną przynętą,
To wszakże człowiek staje przed marmuru bryłą,
I bóstwem ją swej włanej duszy czyni świętą.
I ja tak powinienem był stanąć przed tobą,
A jeśli się twa dusza, jak łąka, nie kwietni:
To kwiatów własnej duszy ubrać ją ozdoba,
Byłoby i mnie godniej i dla cię szlachetniej.

Lecz jeśliś nie umiała zgadnąć, lub nie chciała,
Jak pragnąłem tej chwili, by w ciebie uwierzyć,
Jak czekałem, czy w pysznej twej świątyni ciała,
Nie przyjdzie cię bóg jakiś skrzydłami zaśnieżyć;
Jeżeliś mogła odczuć, że przed tobą stałem,
Jak ów znak, czekający cudu, gdy zaklina;

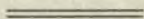
Jeślim cię mógł zobaczyć, jednak nie ujrzałem:
Nie mów, że moja wina — to jest twoja wina.

Lecz jeśliś nie widziała, że masz w swoim ręku
Serce ludzkie, jak zmiłkłe muzyczne narzędzie,
Któremu tylko tknięcia potrzeba do dźwięku,
Tylko dłoni, co z niego melodyę dobędzie;
Jeżeliś nie poznała, że jesteś, jak ona
Wróżka, co mając władzę zakląć — nie zaklina:
Że ani żałowana przejdiesz ani śniona,
Nie mów że moja wina — to jest twoja wina!

SZUKAŁEM CIEBIE.

Szukałem ciebie pośród kobiet roju,
Czekałem ciebie o każdej godzinie
I pełen byłem trwóg i niepokoju,
Że zanim przyjdiesz, życie moje minie.
Bo nie wątpiłem, że jesteś, że moje
Oczekiwanie, nie jest czczem złudzeniem,
Że niedaleko gdzieś od ciebie stoję,
Z moją tęsknotą, nadzieją, pragnieniem.
Od lat już całych niewidzialnym cieniem
Byłem przy tobie, szukając daremnie
W kobietach ciebie, coś istniała we mnie.
Ciebie szukałem przed dawnymi laty,

Gdy głos w noc cichą zabrzmiał mi nad głową,
A mnie się zdało, że się sypią kwiaty,
Że kwiatem na mnie pada każde słowo...
Lata tęskniłem za taką rozmową,
I latam czekał aż się znów powtórzy...
Przyszła, przebrzmiała, jak wędnie kwiat róży
Z kochanej ręki, który barwą bladą
Długo swój dawny szkarłat przypomina,
Z którym się kończy dzień i dzień zaczyna
I z którym wreszcie na sercu w grób kładą.

BAJKA O KASI I KRÓLEWICZU.

I.

Nie miała Kasiénka ojca ani matki,
Ino miała oczy jako dwa bławatki,
Usta jak dwie wiśnie, liczka jak dwie zorze,
I na służbie była Kasia we królewskim dworze.
Oj, Kasiu, Kasienko!

I musiała w zimie od samego rana,
Rąbać kłody drzewa na drobne polana,
I myślała sobie: «Jak zrąbię te kłody,
Kto przy ogniu się ogrzeje? Ten królewicz młody!»
Oj, Kasiu, Kasiénko!

I musiała latem w gorące południe
Iść po jasną wodę z konwiami pod studnię,
I myślała sobie: «Jak naniosę wody,
Któż to w niej się będzie kąpał? Ten królewicz młody!»
Oj, Kasiu, Kasiénko!

I co noc musiała szorować na czysto,
Szczerozłote schody, podłogę srebrzystą,
I myślała sobie: «Jak wymyję schody,
Kto to po nich będzie chodził? Ten królewicz młody!»
Oj, Kasiu, Kasieńko!

Gdy na łowy jechał z dworskimi i psiarnią,
Wychodziła Kasia na strych, nad piekarnią,
Wyglądała za nim dymnikiem od strychu,
Płakać jej się czegoś chciało, po cichu, po cichu...
Oj, Kasiu, Kasieńko!

II.

Cóż na to powie pan kucharz,
Iż ty go Kasiu, nie słuchasz?
Posłał cię co żywo,
Do lochu po piwo,
A ty go Kasiu nie słuchasz.

Uszła przez ciemną dREWUTNIĘ,
Bo ją coś gnało okrutnie
W te gaje, dąbrowy,
I w bór ten sosnowy,
Tak ją coś gnało okrutnie!

Czy po stokrocie, po dzwonki
Biegniesz Kasienko, na łąki?

Oj, dzwonki, stokrocie,
Nie tobie, sierocie,
Nie biegnij Kasiu na łąki!

Czy na poziomki, maliny,
Idziesz do leśnej gęstwiny?
Maliny tam w borze
Nie dla cię, nieboże,
Nie chodź do leśnej gęstwiny.

Co jej tam kwiatki, jagody?
Jeno królewicz ten młody!
W te gaje, dąbrowy,
W bór ciemny, na łowy
Idzie królewicz ten młody.

Jemu korona ze złota,
A tobie, Kasiu, robota,
Nie takiej sierocie
Królewicz we złocie,
Tobie, Kasieńko, robota!

Dźwigaj ty wodę i drewno,
Jemu się żenić z królewną,
Na nic twa uroda,
I łez twoich szkoda!
Żebyś ty była królewną...

III.

Huczą trąby po lesie,
Rozgłos wiatrem się niesie,
 Na cztery świata strony.
Jedzie królewicz, jedzie,
Przed panami na przedzie,
 A konik pod nim wrony.

Migło mu się przez zieleń,
A on myślał że jeleń:
 Śmigła prędko strzała...
Trafił Kasię w pierś lewą,
I upadła pod drzewo,
 Krwia się ciepłą zalała.

— «Com ja zrobić! Niech zginę,
Za tę biedną dziewczynę!
 Biegajcie w mig dworzany
I przywieźcie ze dwora
Najstarszego doktora,
 Bo krew uchodzi z rany!»

— «Szkoda dla mnie doktora,
Jestem Kaśka ze dwora!
 Ino tego się boję:
Co pan kucharz mi powie,
Kiedy o tem się dowie...
 Dostanę ja za swoje!»

— «Nie bój ty się nikogo,
Ino powiedz niebogo,
Czy bardzo boli rana?
Takaś blada jak chusta,
Takie sine masz usta,
Kasieńko ty kochana!»

— «Troszkę boli, nic prawie...
Lecz nie klękaj na trawie
Mój królewiczu młody;
Bo tu pełno krwi świeżej,
A ty w złotej odzieży,
Narobisz sobie szkody».

— «Niech tam odzież ubroczę,
Milsze mi tve warkocze,
Niźli korona złota;
Niech się odzież ubroczy,
Milsze mi są tve oczy,
Niż dech mego żywota.

Za łzy twoje i męki,
Naści pierścień z mej ręki:
Turcy mi go przysłali;
Za krew twoją rumianą
Niechże ci się dostaną
Cztery sznury koralii».

— «Jam nie skarbów łakoma,
Daj się objąć rękoma,
 Uczyńże mi tę wolę:
Pókim żywa, nie żałuj,
Ino całuj mnie, całuj,
 Królewiczu, sokole!»

NA KRAKOWSKIM ZAMKU WESELE.

(WYJĄTEK Z POEMATU «BOLESŁAW ŚMIAŁY»)

—

I.

Na krakowskim zamku wesele.
Królów brat i król młody
Biorą żony w kościele
I święcą krzyżem gody;
Hej! królewiczu młody!
Żaliś ty nie zdradzony?
Królów brat chce korony,
Śmierć legowisko ściele;
Na krakowskim zamku wesele.

II.

Paniątko, żonka miła,
Krasami się spłoniła;
Hej! królewiczu młody!
Nasycisz się urody,

Jak będzie z tobą żyła.
Ty w dziewczynę wpatrzony,
Nie widzisz żeś zdradzony;
Królów brat chce korony;
Śmierć legowisko ściele;
Na krakowskim zamku wesele.

III.

Nie pij ty z tego kruża,
Złego miałeś cześnika;
Królów brat czoło zchmurza,
Po tobie dziwno patrzy,
Rumiany raz, raz bladszy.
Gdzież twoi są druźbowie,
Że nie śpiewają w kole?
Rękę waży przy czole...
Czyni znak umówiony...
Gwar czynią dworzanowie...
Ty, w dziewczynę wpatrzony,
Chcesz by ona wprzód piła;
Nie wiesz, jakoś zdradzony.
Królów brat chce korony,
Śmierć puhary pełniła,
Śmierć legowisko ściele.
Strzeż się synu orlika...
Na krakowskim zamku wesele.

IV.

— «Pij słodki miód, ty miła,
Byś ze mną długo żyła,
Milszaś mi nad korony.
Miłość puhar pełniła,
Już legowisko ściele;
Pamiętasz, jakoś śniła
Na krakowskim zamku wesele?»

V.

Cóż to? jakby lektwarze
Męty były w puharze
I dreszcz mię słodki bierze?
Daj usta, moja miła!
Cóż się pochyliła,
Cóż bladość na twej twarzy?
Miłość puhar pełniła,
Miłość łożę nam ściele,
Takaś rumienna była,
Jak nam grały organy w kościele.

VI.

Cóż? dreszcz mię zimny bierze,
Męty były w puharze...

Daj usta, moja miła,
Już nie widzę twej twarzy...
Biel oczy przestoniła,
Daj usta, moja miła!
Złego miałem cześnika,
Męty były w puharze...
Śmierć puhary pełniła,
Śmierć legowisko ściele...
Bądź zdrowa, moja miła!
Oto padam zdradzony...
Królów brat chce korony...
Korona dla mnie była.
Śmierć trucizną poiła,
Na krakowskim zamku wesele»...

O TĘSKNIĄCEJ KRÓLEWNIE.

— O, królu siwobrody,
Twa córka złotowłosa,
Kiedy w zmierzch pada rosa,
Nad ciche chodzi wody.

O, siwobrody królu,
Na czole twojej córki
Cień jakiś śpi ponury,
Tęsknoty znak, czy bólu?

Królowo, dobra matko,
Twa córka w oczach ginie...
Przegląda się w głębinie,
Nad kruchą stoi kładką.

— Ach, córka nasza miła,
Czeka od lat pielgrzyma,
I biegnie w dal oczyma,
Bo o miłości śniła.

W dłoni ma złoty dzbanek,
Czerpie u wszystkich studni,
Bo śni, że w skwar południ,
Pić zechce jej kochanek.

Jeszcze nie przyszedł z dali,
A przyjdzie gdzieś z daleka...
Córka kochana czeka...
Pragnienia żar go pali... —

*

— O, dobry królu siwy,
Twa córka w dal pobiegła...
Czy kogo tam spostrzegła?...
Przez kwietne spieszy niwy.

Wędrowiec kroczy drogą,
Królowna przed nim staje
I dzbanek mu podaje,
W oczy mu patrzy z trwogą...

On pije... a królowna
Odbiera dzbanek pusty,
Uśmiecha mu się usta
Żdziwiona i niepewna...

*

— O, siwobrody królu,
Więć niosę ci! Bóg z tobą!
Przychodzę w dom z żałobą,
Czeka cię wiele bólu...

Na kwiatach łąki wonnej,
W złocistej swej odzieży,
Królowna martwa leży,
W bladości lic pozgonnej.

Gdy jej całował wargi
Wędrowiec, ona biała
Pobladła i skonała...
Śpi cicho i bez skargi.

Nie ten był, kogo w bólu
Tęsknoty, sen jej chował...
Obcy ją pocałował...
Musiała umrzeć, królu...

O, biegnij, smutna druchno,
Nieś matce pusty dzbanek
I wieniec z macierzanek,
Niech wszystkie śmiechy zgłuchną...

Uderzeie w dzwony rzewne!
Niech zejda się młodzieńce
I wezmą ją na ręce,
By złożyć w grób królownę.

FRAGMENT.

=

My się nie możemy kochać, jak gołębie!
Dwie nasze dusze są jak dwie otchłanie,
Co wzajem patrzą w swe bezdenne głębie
I nigdy wzrok ich u kresu nie stanie.

Czasem je siła nieznana porywa:
Padamy w cienie jakichś nocy czarnych,
Kędy samotność dumna i straszliwa
Króluję nakształt sił elementarnych.

Czasami płoniem ognistym wybuchem
I pożar — pożar iskrami podsycą,
I duch się jeden zlewa z drugim duchem,
Jak chmura z chmurą, z mgławicą mgławica.

Naraz rzucamy te płomiennie loty,
Mrok od otchłani zionął ku otchłani,
Znów samotności czujemy tęsknoty
I idziem gorzcy i rozczarowani.

Nie wciąż się równo toczy wielka rzeka,
Opływa lasy i góry i sioła,
I różnie działa jej fala daleka:
Ma w sobie czarta, ma w sobie anioła.

I duchów naszych te głębie otchłanne
Mają w swej jaźni wieczne tajemnice:
Mają swe tęcze i zorze poranne,
I swoje wichry i swe błyskawice.

Czuję te burze, co żałobną tuczą,
Królują w tajniach duszy twojej głębokiej;
Słyszę te wichry, co w sercu twem huczą,
Widzę twe tęcze i widzę twe mroki.

Twój duch jest niby ciemny bór, gdzie sosny
I dęby kwitną pośród iw tysiacy;
Którędy wichher przelata żałosny
I o zielenie twych drzew się roztrąca.

Jam jest jak równia puszczy rozpalonej,
Której bezpłodne piaski w wir się kłębią,
Po której wichher dmie nieposkromiony,
Chyba nad morską zatrzyma się głębią.

Wichry pustyni i wichry te leśne,
Kiedy się razem zejda w swym poszumie,
Wzajem oddechy swe karmią bezkreśne
I otchłan — otchłan jak siostrę rozumie.

Bo czujesz w świętej owej tajemnicy,
Tchnienie świadome samoistnej duszy,
Lot białoskrzydły królewskiej orlicy,
Wicher po leśnej szalejący głuszy.

I miłość nasza zda się nieraz walką
Dwóch potęg ciemnych, dwóch dusz nieśmiertelnych,
I z których każda pragnie być westalką,
I strzeże wiecznie swych zniczów udzielnych.

Aż oba wichry i otchłanie obie,
W dzień uroczysty przez pragnienie jedno
Dążąc ku sobie, zlewają się w sobie
I w niebo płyną drogą snu bezwiedną.

Kocham cię za to, że jesteś otchłanią,
Kocham cię za to, że jesteś orlicą,
I że się wichry w duszy twej orkanią,
I żeś jest chmurą i żeś jest mgławicą.

STAROWINA.

Szumi wicher listopada,
Dzień się mroczy, mżyć poczyna.
Sunie drogą starowina,
Bardzo słaba, badzo blada.

Wpół zgarbiona wiekiem, losem,
Już dzień trzeci sunie drogą,
A jeżeli mija kogo,
Zapytuje drżącym głosem:

— «Jak tu iść do huty wielkiej,
Tam gdzie stoi piec ziejący,
Gdzie z żelaza grube belki,
Ciągnie naród pracujący?» —

A przechodzień wznosi rękę
W stronę, gdzie się jasność pali;
— «Bóg że zapłać!»! — na podziękę
Szepnie stara, idzie dalej.

Tak do huty doszła wielkiej,
Tam gdzie naród dniem i nocą
Z niespożytą ducha mocą,
Żyje w ogniu, ciągnie belki.

Niebo dymem się powlekło,
W głębi hale rzędem świecą,
Grzmią kowadła, tłumy lecą,
Istne piekło... istne piekło...

Starowina drżącą ręką
Do okienka w bramie puka.
Chwilę puka, chwilę stuka,
I rozwarło się okienko.

— «Czy to tutaj panie drogi,
Syn mój leży, co to jemu
Przy robocie, tydzień temu,
Połamało ręce, nogi?» —

Przez okienko słyhać zdala:
— «Takich matko dzisiaj pono,
Trzech już od nas wywieziono...
Idźcie pytać do szpitala.» —

Popłakując, postękując,
Starowina dalej kroczy;
Przed nią wielki gmach się mroczy...
Znów do okna puka, stuka.

— «Puście ludzie! Syn mój drogi,
Mój jedynak tutaj leży,
Matkę puście! Trzy dni bieży...
Syn połamał ręce, nogi!» —

U wilgotnej zebrząc ściany,
Płacze, chyli się, przyklęka.
Słysząc z góry u okienka
W odpowiedzi głos zaspany:

— «Takich wielu tutaj było!
Co im długo żyć w męczarni?
Przed godziną trzech skończyło,
Idźcie matko do trupiarni!» —

Okno z trzaskiem się zawiera,
Wicher zawył, coraz mroczniej...
Ciszej stara, ciszej... spocznij...
Resztką ducha w tobie zmiera!

Szukasz syna?... Patrz do góry:
Z mgieł wystrzelił blask księżycy;
Patrz, tam jakaś nawałnica
Korowodem pędzi chmury.

Coraz jaśniej księżyc świeci;
Jakieś cienie na chmur fali;
Jakaś postać wśród nich leci,
Coraz wyżej... coraz dalej...

PRZEZ CMENTARZ.

O dziewczyno! czy pamiętasz,
Pamiętasz?

Noc majową, cichy cmentarz,
Ten cmentarz?

Stare krzyże, bzy pachnące,
Pachnące,

I te gwiazdy w górze lśniące,
Tak lśniące?

Jam cię pytał, czy mię kochasz,
Czy kochasz?

Pojrzę na cię, a ty szlochasz,
Ty szlochasz...

Powiedz, czemu łzy ci płyną,
Łzy płyną?

Czy ja winien? ja? dziewczyno,
Dziewczyno!

— O! ty winien! Ja cię kocham,
Ja kocham...
I ze szczęścia teraz szlocham,
Ach, szlocham!...
Jam całował twoje oczy,
Twoje oczy,
Czoło, usta, splot warkoczy,
Warkoczy...

Dzisiaj idę znów przez cmentarz.
Przez cmentarz;
W myślach pytam: czy pamiętasz?
Pamiętasz?...
Myślę, dumam, czy mi cieką,
Czy cieką:
Jam samotny — ty daleko,
Daleko!...

MÓW DO MNIE.

Mów do mnie jeszcze, mów!
Po długich dniach tęsknoty
Tak pragnę twej pieśczoły,
Tak pragnę twoich słów!

Mów do mnie jeszcze, mów!
Bo każde twoje słowo
Rozmarza mię na nowo
Wspomnieniem dawnych snów...

Mów do mnie jeszcze, mów!
Na czoło, które płonie,
Połóż mi swoje dłonie,
Niech wiem, żeś moja znów.

Mów do mnie jeszcze, mów!

FIOŁKAMI CI DROGĘ UŚCIEŁĘ.

—

Fiołkami ci drogę uściełę,
Kwiaty rzucę, pod stopy, pachnące,
Wonne lasów i pól naszych ziele
I storczyki, co rosną na łące.

Fiołkami ci drogę uściełę,
Że nie dotknie się stopa twa ziemi;
I powiodę cię biały aniele,
I powiodę szlakami jasnemi.

W marzeń cichych klękniemy kościele,
Gdzieś daleko od ludzi i świata:
Mój ty biały, serdeczny aniele,
Moja duszo ty jasna, skrzydlata!

=====

ROMANS KSIĘCIA PEPI.

Na lazurach już pełnia lśni biała,
W Wiśle słońko zanurza się złote,
Cichy wieczór na miasto opada,
Siejąc smutek, zadumę, tęsknotę.
Zagadały wiślane topiele,
Fala płowa coś szumi, coś płacze,
I zmierzch srebrny tumanem się ściele,
Na wybrzeża, na domki rybacze.

Błysło światło przez chaty okienka,
Do wieczery zasiada rodzina;
We drzwiach jasna mignęła sukienka,
I wybiegła rybacka dziewczyna;
Tam na Wiśle pluskają gdzieś wiosła,
Tam flisaków brzmi piosnka daleka;
Ona rękę do oczu podniosła
I w dal patrzy, i tęskni, i czeka.

Zatętniały kopyta na piasku,
Głos ich fala stłumiła wnet szumna,
I w miesięcznym wyłania się blasku,
Jakaś postać młodzieńcza i dumna.
Drży i płonie dziewczyna pierzchliwa,
Modre oczy rzęsami otula —
I rybaczkę już w uścisk porywa,
Ulubieniec Warszawy i Króla.

I śni dwoje nad brzegiem topieli,
Takich pełnych młodości i kraszy,
Na niej skromna sukienka się bieli,
Jego stroją jedwabie, atłasy.
Jednakowym ich oczy lśnią błyskiem,
Od jednakich ich serca drżą tonów,
I miłosnym się splekli uściskiem,
Kwiat Powiśla i słońce salonów.

Dziewczę mówi: — «Nie chadzać mi w złocie,
Polne kwiatki mię jeno stroiły;
Gdzież się równać z paniami sierocie?
Gdzie bławatkom do słonka, o miły!
Tyle pięknych po zamkach i dworach,
Ach! tak pięknych, jak gwiazdy na niebie...
I zapomnisz o słodkich wieczorach!...
I zabiorą, zabiorą mi ciebie!» —

Na to książę: — «W więzieniach ze złota,
O! nie dla mnie, nie dla mnie tam życie!

Moją duszę porywa tęsknota,
W nieskończonym ją kąpiąc błękicie!
Co mi dworskie assamble i bale!
Jak cień, nuda się za mną tam snuje...
Jam szczęśliwy, gdy warg twych korale,
Gdy twe oczy całuję... całuję!...»

Cicho fala się skarży i żali,
Cicho szumi tatarak nadwodny,
Pochyliły się drzewa w oddali,
I przyleciał z za rzeki wiatr chłodny;
Księżyc pasma srebrzyste rozpina,
I śmieje się i czuwa na straży;
Czegoś płacze rybacka dziewczyna,
Księżę Pepi coś duma... coś marzy...

Czy go anioł potrącił skrzydłami,
I dalekie pokazał widziadła?
Czy ta przyszłość, co jeszcze za mgłami,
Gdyby kamień, na duszę mu padła?
Czy Elstera błysnęła mu sina,
Że łza w oku, a uśmiech na twarzy?
Czegoś płacze rybacka dziewczyna,
Księżę Pepi coś duma... coś marzy...

PIOSENKA.

Wlazł kotek, na płotek i mruga,
Piękna to piosenka, niedługa!

Nad srebrnem ruczajem u wzgórza,
Gdzie brzoza pochyla się biała:
Zosienka tak piękna jak róża,
Na chłopca za płotkiem mrugała.
Niby to szukała stokrotek,
Gdzie modra przewija się struga,
Lecz oczka jej biegły za płotek:
Wlazł kotek, na płotek i mruga!

A chłopiec, a miły, a hoży,
Wzrok jego do głębi przenika;
Na licu mu igra brzask zorzy,
I patrzy i kręci wąsika.
Na rozkaz tak ślicznych szczebiotek,
Z nas każdy powolny jak sługa;

Więc chłopiec przesadza opłotek:
Wlazł kotek, na płotek i mruga!

Już przy niej, już gwarzy i ściska;
Ej! z chłopca to istna pokusa:
„Daj pokój! bo patrzą ludziska,
Daj pokój!“... Ba, ukradł całusa!
To cały kot z niego nie kotek,
Lecz ze mną rozprawa nie długa:
A ruszaj ze sobie za płotek!...
Wlazł kotek, na płotek i mruga!

I poszedł skąd przyszedł chłopczyna...
A czemu kradł całus jak złodziej?
Ba! ale figlarna dziewczyna,
Jak dawniej na wzgórzu przychodzi...
I niby to szuka stokrotek,
Gdzie srebrna przewija się struga,
Lecz oczka jej biegną za płotek:
Wlazł kotek, na płotek i mruga!

PRZY KAGANKU.

Już dawno trzecie kury odpiały,
Na dworze mroźno i słotno;
W lampce, migocąc ogarek mały,
Oświetla izbę wilgotną.

Mroczno, — cień długie rzuca załomy,
Na ścianach woda ocieka;
W kącie przetartej leży pęk słomy...
Ach! to mieszkanie człowieka.

Pod oknem postać jakaś schylona
Nad płótnem, blada jak płótno;
Piosnka poczęta na ustach kona,
Straszno, boleśnie i smutno...

W skostniałych palcach igła migota,
Źle patrzyć przez oczy łzawe:
Więc też powoli idzie robota,
A dni tak ciężkie i krwawe!

O! prędzej, prędzej! nitka się płacze,
A tu tak strasznie z tą nędzą!
Jeśli do jutra sukni nieskończę,
To mnie z tej izby wypędzą!

Lecz cóż mi jęki, cóż mi płacz pomoże?
Z oczami trzeba z ostrożna.
Robota pilna, nawet mój Boże!
Popłakać nad nią nie można.

Snu ledwie parę godzin zostaje,
Do pracy budź się o świcie...
Aż serce pęka — aż pierś się kraje,
Takież, mój Boże, to życie!

I znowu szyje pilna dziewczyna,
Jeno się miga robota;
I znowu jedna mija godzina,
Jutrzienka wschodzi już złota.

Jeszcze ścieg jeden... ręki dołożę...
Głowa na chwilę choć zaśnie...
Jeszcze ścieg jeden! — A w tem, o Boże!
Ogarek u lampki gaśnie.

Jęknęła biedna... chce wstrzymać ręką,
Tchu w piersiach jednak nie stało!
.....
Słońce ciekawie patrzy w okienko,
Ale już dziewczę nie wstało.

DO POLEK
MODLĄCYCH SIĘ PO FRANCUSKU.

Wy się z francuskiej modlicie księgi,
Bogu dewocją kłamiąc jałową,
O! bo nie znacie owej potęgi,
Którą w ojczyste Bóg zaklął słowo.

Wy się modlicie mową salonów,
Co się wśród zimnych zszargała ludzi,

A nie tym wielkim głosem milionów,
Który miliony do czynu budzi.

Wasza modlitwa woniami zлана;
Gdzież w niej szczerości i siły zaród?
Taka modlitwa nie dojdzie Pana,
Tak się cierpiący nie modli naród.

Polki! niech wasza modlitwa będzie,
Jako pierś Maryi przeszyta mieczem;
Niech się o niebios oprze krawędzie,
I niechaj bólem zadrga człowiczym!

Idźcie do chaty gdzie Boża Macierz,
Co dzień, modlitwy słucho wieśniaczej:
Może za prosty, ojczysty pacierz,
Bóg wam modlitwy tamte przebaczy.

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 77
Tel. 26-68-63

